

דברי הכנסת

הישיבה המאה-וארבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, כ"ו בסיוון התשנ"ג (15 ביוני 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
שאלות ותשובות	
מחירי המים	
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 5),	
התשנ"ג–1993	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"ג–1993	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הודעת הממשלה על ההחלטה להעביר סמכויות לפי חוק האזרחים הוותיקים,	
התש"ן–1989	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
שאלות ותשובות	
המועצה הדתית בקריית-אתא	
נישואים אזרחיים בקרב עולי ברית-המועצות	
משכורותיהם של עובדי השירות הדתי המוסלמי	
כספים למוסדות תורניים	
הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, התשנ"ג–1993	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 5),	
התשנ"ג–1993	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, התשנ"ג–1993	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
הצעה לסדר-היום	
נורמות החקירה ומיצוי הדין בצה"ל	
הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון – בית-משפט לתאונות אימונים),	
התשנ"ג–1992	
(הצעת חבר הכנסת רע' כהן)	
הצעת חוק קביעת שכר חיילים בשירות סדיר, התשנ"ג–1993	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
הצעות לסדר-היום	
יחס המדינה לבעלי בריתה שבין ערביי יש"ע	
הצעות לסדר-היום	
בנייה בלתי חוקית של אלפי בתים בגדה	
שאלות ותשובות	
מעצרו הממושך של נועם פדרמן	

ועדות שחרורים של אסירים
חקירת תורמים לתעמולת הבחירות של המערך
גביית קנסות מתאגידים
איום בשימוש בנשק חם מצד מתנחלים
הצעת חוק בנושא ההוצאה לפועל
העמדה לדין בעקבות פעולות של הגנה עצמית
רישום שעבוד על רכב
בחינות רישוי לרופאי שיניים ולרוקחים עולים
איכות מי השתייה בישראל
מבחן ההסמכה לרופאים
אריזה הרמטית של תרופות
ילדים חסרי ביטוח רפואי
תחלואה אגב לקיחת תרופות
מימון תרופות לחולי גושה
העדר שיטה רפואית אחידה לקביעת רגע הפטירה
התפרצות דלקת קרום המוח בירושלים ובנתניה
סגירת מוקד מגן-דוד-אדום ברמת-גן
חדירת מי ביוב למי התהום
פיקוח תברואי על רוכלים המוכרים לחיילים
בחינות לרישוי רופאים
הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 14) (הפרדת מינים), התשנ"ג–1993
(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, היום יום שלישי, כ"ו בסיוון התשנ"ג.

סדר-היום מונח לפנינו. הודעה למזכיר הכנסת. אדוני מזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8) (הפרטה), התשנ"ג–1993; וכן החלטת ועדת הכנסת בעניין העלאת הצעות חוק של חברי הכנסת לדין מוקדם.

עוד אודיעכם, כי הצעת חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה (תיקון מס' 3), התשנ"ב–1992, שמספרה תתפ"ה, לדין מוקדם, שהוכרזה ביום אתמול – בטלה. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני מזכיר הכנסת.

שאלות ותשובות

היו"ר ר' אדרי:

ברשותכם, חברי הכנסת, אני מבקש שנאפשר לסגן שר החקלאות להשיב על שאלתא אחת, כי הוא צריך לנסוע למקום רחוק, לחתונה. זה ייקח דקות מספר. אדוני סגן שר החקלאות, זה מקרה חריג, ואנחנו ניענה לבקשתך. בבקשה.

מחירי המים

חבר הכנסת ד' מנע שאל את שר החקלאות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בעיתון "הארץ" מיום 19 באפריל 1993 פורסם, שיש כוונה לייקר את המים לתעשייה בשיעור של 75%, אך אסור שהמים לתעשייה ולמגזרים האחרים יתייקרו בעוד מחירי המים לחקלאות יישארו נמוכים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון שהמים לתעשייה יתייקרו בעשרות אחוזים?

2. האם תקפיד על כך שייקור המים יהיה לכל המגזרים ללא אפליה, בכלל זה לחקלאות?

3. האם המשרד נותן דעתו למתן תמריצים למפעלי תעשייה להכנסת מתקנים של מיחזור מים או התפלתם, כדי לחסוך בעתיד במים?

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להשיב על שאילתא מס' 1111 של חבר הכנסת דוד מנע בנושא ייקור המים לתעשייה.

1. עדיין אין החלטה סופית בדבר מחיר המים לתעשייה. בינתיים תקף המחיר הקיים משנת 1992. הכוונה היא להעלות את מחיר המים לתעשייה ביחס דומה להעלאת מחיר המים לחקלאות.

2. מחיר המים לכל סקטור נקבע לגופו של עניין, תוך כדי הבאה בחשבון את מכלול השיקולים והנסיבות.

3. המשרד נותן דעתו לתמריצים למפעלי תעשייה. העידוד ניתן על-ידי מימון תכנון למתקני טיפול והשבת שפכים לשימוש חוזר במגמה להקטין השימוש במים שפירים. כמו כן, יש מגמה לאיתור יזמים המוכנים להתקין מתקנים עם פוטנציאל להשבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני סגן שר החקלאות. שאלה נוספת לחבר הכנסת מנע. בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני סגן השר, האם תתחשבו, בכל ייקור של מים, במצב של החקלאים, למשל? או האם אפשר להבטיח פה התחשבות במצב החקלאים, המושבים? מצב החקלאות היום איננו משופר במיוחד. האם תתחשבו בנושא הזה כשתבואו להחליט בנושא של העלאת מחיר המים?

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

בוודאי. אם שמת לב, בתשובה על שאלה מס' 2 אמרתי: מחיר המים לכל סקטור נקבע לגופו של עניין ותוך הבאה בחשבון את מכלול השיקולים והנסיבות. כמובן, מה שהתכוונו בתשובה הזאת הוא, שאנחנו מביאים בחשבון את מצבם של החקלאים ואת מחירי המים, וביחס לזה אנחנו בוחנים באופן פרופורציונלי את מצב התעשייה ואת מחיר המים לתעשייה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני סגן שר החקלאות.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

לא, אין לך זכות לשאלה. היתה שאלה נוספת, היתה תשובה על השאלה הנוספת, ואנחנו עוברים לסדר-היום, אדוני.

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 5),

התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 5), התשנ"ג-1993, קריאה ראשונה. הצעת החוק שוחררה הבוקר מחובת ההנחה. יציג את ההצעה שר האוצר. אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מניח הצעת חוק שבאה להאריך למשך חודשיים את תקנות מס הכנסה אשר נותנות הקלות לתושבים באזורי הפיתוח.

כזכור לכנסת הנכבדה, בשבוע שעבר התקיים דיון על שינוי בכללי הפטורים במס הכנסה על-פי סדר עדיפויות לאומי, והכנסת אישרה בקריאה ראשונה את העברת הצעת החוק לוועדת הכספים לצורך הכנתה לקריאה שנייה ושלישית. אבל מכיוון שהדיונים בוועדת הכספים יימשכו ימים מספר, או אולי שבועות, ומכיוון שלא רצינו לפגוע בתושבי ערי הפיתוח, לרבות מי שמקבלים את ההנחות במס בגין משכורות חודש יוני וחודש יולי, באה הממשלה, על-פי הצעתי, ואישרה העברת הצעת החוק לכנסת כדי להאריך למשך חודשיים, החודשים יוני ויולי, את הפטורים הקיימים. וזאת על-מנת לאפשר דיון יסודי, מעמיק וראוי בוועדת הכספים בהצעת החוק שאושרה בשבוע שעבר.

אנחנו הגבלנו את הבקשה לחודשיים, שכן אני מאמין שבחודשיים הבאים יהיה סיפק בידי ועדת הכספים, היושב-ראש שלה וחבריה, לדון, לשמוע עמדות שונות מפי גורמים שונים ומפי המתיישבים במקומות כאלה ואחרים. לאחר אישור החוק היום והעברתו לדיון דחוף בוועדת הכספים, והחזרתו, ואני מניח שמסביב להארכה הזאת תהיה הסכמה כמעט מלאה גם במליאה וגם בוועדה – אני מקווה שעוד השבוע נאשר את המשך תוקף התקנות. שכן המערכת אשר בונה את המשכורות עובדת בימים אלה על הכנת המשכורות של חודש יוני, ואיש מאתנו לא היה רוצה שתושבי ערי הפיתוח ואלה שמקבלים את ההנחה יישארו ללא הנחה, כתוצאה מהעובדה שהדיון בוועדת הכספים איננו קצר, אלא דיון יסודי וארוך.

אודה על אישור הצעת החוק בקריאה ראשונה והעברתה לוועדת הכספים להכנה לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני שר האוצר.

חבר הכנסת שטרית, אני מבין שעוד מעט אתה תדבר.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

אתה מסכים, אדוני שר האוצר? בבקשה, חבר הכנסת שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני השר, הצעת החוק המונחת בפנינו באה באמת לפתור את העניין של הפער בזמן לגבי הפטורים ממס הכנסה, אבל אני מוטרד מדבר אחר לגמרי: החוק שעבר בממשלה, הצעת החוק לשינוי המיפוי של ערי הפיתוח, לא נותן תשובה כרגע, עד שהחוק יאושר בוועדת הכספים, לגבי פטור משכר לימוד בגני-ילדים תת-חובה, למשל, באותם מקומות שהמעמד שלהם משתנה. נכון להיום אני יודע שבחלק מערי הפיתוח האלה לא רושמים ילדים לגני-ילדים תת-חובה, כי הרשויות לא יודעות מה לעשות – לגבות תשלום, לא לגבות תשלום.

שר האוצר א' שוחט:

החוק שבו מדובר עוסק אך ורק בנושא מס הכנסה, הוא לא מתייחס לכל הנושאים הכרוכים בעידוד השקעות הון, בפיתוח, בחינוך ובשאר הדברים. יש מערכת שלמה אשר עוסקת בעניין במשרדי הממשלה, בהתאם להחלטת הממשלה, כאשר ההחלטות האלה אינן דורשות חקיקה.

למיטב ידיעתי, בהחלטת הממשלה נאמר, שכל אותם עובדים, נגיד המורים או העובדים הסוציאליים, שלהם היו תנאים מיוחדים של קידום ותק או של קרן השתלמות ששולמה על-ידי המדינה, כל הדברים האלה, באותם מקומות שהאנשים קיבלו את זה, האנשים ברמה הספציפית ממשיכים לקבל. יש שינוי, כמובן, לגבי החדשים. החוק הזה מתייחס אך ורק לנושא מס הכנסה ולא לדבר אחר. שאר הדברים הם בהתאם להחלטות הממשלה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני שר האוצר.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון בהצעת החוק. ראשון הדוברים – חבר הכנסת רון נחמן. בבקשה, אדוני. שלוש דקות לכל חבר כנסת, ואני מבקש לעמוד בזמן שהוקצב.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, בעת קיום דיוני התקציב לשנת 1993 ביקשת, אחרי שסגרתם "דיל" בסיעה שלכם, להאריך את תוקף החוק בשלושה חודשים, עד 31 במרס 1993.

היו קשיים בהעברת החוק – או המפה החדשה עם ההנחות במס ההכנסה וסדר העדיפויות שלכם – באותה תקופה גם בוועדת הכספים וגם בקרב חברי הכנסת, ולפיכך באתם לכנסת וביקשתם שתוקף החוק הזה יוארך עד 31 במרס, ואתה, אם אינני טועה, היית זה שנימק ואמר שהחוק יאושר בוודאות עד 31 במרס 1993.

ומה קרה? קרה דבר פשוט: ב-31 במרס 1993, או יום-יומיים לפני זה, באתם, ממש ביום האחרון של המושב הקודם של הכנסת, וביקשתם להאריך את תוקף החוק עד 30 ביוני. היה זה יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל, שהתנגד להארכה של שלושה חודשים וקיצר את משך ההארכה לחודשיים. והנה היום, אנחנו נמצאים פה כעבור חצי שנה, כשהחוק תקף. הרשויות המקומיות, העובדים, המפעלים, כולם פועלים בהתאם לחוק הזה. חצי שנה עברה מתחילת שנת התקציב הזאת, והיום באו לבקש עוד חודשיים.

שר האוצר א' שוחט:

זה טוב או לא טוב?

רון נחמן (הליכוד):

זה טוב מאוד, זה טוב מלא-כלום, אבל אני רוצה להציע לך הצעה, שר האוצר: אני מניח שתוקף ההצעה הזאת שלך יוארך עד 31 בדצמבר 1993, שזה סוף שנת הכספים. במהלך התקופה הזאת, אדוני שר האוצר, אתה תבדוק את מה שקבעת בתוכנית הקרויה "תוכנית שבס", של שינוי סדר העדיפויות ואפלייתם של תושבי מדינת ישראל; אתה תיקח אותם פרמטרים נקודתיים ותבדוק יישוב יישוב – עד 31 בדצמבר, אדוני שר האוצר – באותה חלוקה, אותם יישובים שזקוקים לטיפול נקודתי, דבר שעד היום לא עשיתם. אז תוכל לבוא לכנסת בהצעה מושלמת, לבוא ולומר: הנה סדר העדיפויות שלי, אלו האזורים שאני חושב שכך הם צריכים להיות, הנה האזורים שאינם צריכים להיות, ובתוכם יש אותם יישובים שיש לטפל בהם טיפול נקודתי. אז אתה מקבל תוכנית שלמה, מושלמת.

לבוא כל פעם בצורה של טלאי על גבי טלאי, זה לא טוב, ואני חושב – גם לא מכובד לממשלה לבוא בצורה כזאת. חוק מקבלים בתחילת השנה לכל השנה. איזה מין צורת עבודה זו של ממשלה, שכל שלושה חודשים, חודשיים, באים לבקש הארכת תוקף של חוק? אני חושב שהדבר הזה הוא לא-נכון, ולכן אני פונה ומבקש: אין לי צל של ספק שברוב שיש לך כאן, אדוני שר האוצר, אתה מסוגל להעביר את החוק. חודשיים טובים מאפס, אבל אני אומר לך מעל הדוכן – מוטב לחשוב שעה אחת קדימה, להביא את הדברים לידי סיום נאות עד 31 בדצמבר, ובינתיים לסכם את כל הדברים הדורשים תיקון על דעת סיעות אחרות, לא רק בקואליציה אלא גם בכנסת. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת נחמן, עמדת בזמן.

אני מזמין את חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, אני רוצה להעיר שתי הערות לפני שאתה עוזב את האולם. האחת – אני רוצה לברך אותך על שהתחלת בדיוני התקציב עם זמן לא מועט, כדי שנוכל לדון בפרטים השונים, אבל אני מקווה שהתקציב הבא יהיה תקציב שונה, תקציב שנותן ביטוי ליעדים שדיברנו עליהם.

הערה נוספת: כל בוקר אנחנו שומעים כל מיני שמועות, שמפריחים, והן הורסות את הבורסה. אני שמח שהיום התקיים דיון בוועדת הכספים. אתה חייב להפסיק את מחול השדים בכל מה שקשור לבורסה. מי שנפגעים מזה הם העובדים השכירים, מכיוון שהם לא יודעים. הם משקיעים את כספם, ובסופו של דבר נפגעים. לדבר הזה חייב להיות איזה סוף-פסוק. בתוך כמה ימים הממשלה צריכה להחליט לאן פניה, לאיזה כיוון, והדבר הזה חייב להיפסק. אני בטוח שאתה עושה הכול כדי להביא לסיום. אני סומך שהדברים אכן יגיעו לסיום חיובי.

לגופו של עניין, במשך 45 שנות קיומה של המדינה נעשו עיוותים רבים בכל מה שאנחנו קוראים מבנה המס של מדינת ישראל. הבאנו את חוק ההסדרים, שעליו אנחנו מדברים; הוא יקבע מחדש אזורים בעלי עדיפות לאומית, אשר יקבלו הנחות במס הכנסה. אני שמח ומברך על ההצעה, אבל שוב – טלאים על גבי טלאים. אין תכנון כולל, אין ראייה לטווח ארוך, אין מבנה מסוים שאנחנו יכולים לברך עליו, והפחד שלי הוא, שכל מפלגה שתהיה בשלטון יהיו לה סדרי עדיפויות משלה, תהיה לה מפה פוליטית משלה ותהיה לה קביעה משלה. אין דבר נורא מתופעה כזאת, ואם אנחנו לא נקבע מפה עם עדיפות לאומית, שתיתן ביטוי אמיתי לצורכי החברה, הרי לעולם לא נסיים ולא נסכם מפה אמיתית של החברה במדינת ישראל. כל שר על-פי האילוצים שלו, כל שר על-פי המבנה הפוליטי שלו מנסה –

--

אני לא דיברתי אפילו דקה.

היו"ר ר' אדרי:

שלוש דקות דיברת. שאלת את שר האוצר על הבורסה; הקדשת לזה שתי דקות. זה ענייך.

רענן כהן (העבודה):

ואכן, אני אצביע היום בעד ההצעה, אבל אני רוצה להעביר מסר: הגיע הזמן שהממשלה בראשות מפלגת העבודה תתחיל לחשוב על ראייה כוללת לטווח ארוך, ראייה שיכולה לקלוט את כל התמונה ולא תתמוטט ברגע מסוים, על-פי צרכים מסוימים, על-פי מבנה מסוים, על-פי תחושות הבטן של מערכת כזאת או מערכת אחרת. אם לא נלך למדיניות של טווח ארוך, אנחנו נשלם וכל החברה תשלם.

משפט אחרון. עול המסים המוטל על האזרחים במדינת ישראל הוא מן הגבוהים בעולם. אני חושב שההצעות של השנים האחרונות מדברות, ובצדק, על הקטנת עול המסים. אני מדבר לא רק על מס הכנסה. עול המסים – כשאתה מחבר אותם – הישיר והלא-ישיר, הוא בלתי נסבל. הוא לא מעודד. הוא מזיק.

מדינת ישראל חייבת, ממשלת ישראל חייבת להתחיל לחשוב על רפורמה, ואני גם פונה כאן ליושב-ראש ועדת הכספים: אם יש נושא שצריך לדון בו, זה נושא הרפורמה במס, כדי שנוכל להביא הקלות ובשורה לחברה במדינת ישראל מבחינת תשלומי המס, ובכך אולי נתרום לחברה ולכלכלה שלנו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת כהן. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מטרת הצעת החוק הנוכחית היא ברורה: דחייה בשלושה חודשים של חוק שנדחה כבר פעם אחר פעם במשך שנים מספר, שגם הוא תולדה של טלאים על גבי טלאים שמקורם בשנות ה-50, בכוונה לסייע לתושבים ביישובי הספר. בשנות ה-50, על-מנת לעודד את יישובי הספר, קבעו שהתושבים שהתגוררו ביישובי הספר דאז יקבלו הנחה מסוימת בתשלום מס הכנסה.

החוק הוא חוק צודק. במקור הוא צודק, והוא צודק גם היום. תושבי הפריפריה, עלות החיים בעבורם גבוהה יותר. אני לא מדבר על כך שהם גם צריכים לצאת לשמירות, הם מסכנים את עצמם מבחינה ביטחונית. יש עניין לעם כולו לדאוג לכך שהאנשים יגורו בפריפריה, ויש מקום לכך שהמדינה תיתן להם העדפות מסוימות, פיצוי מסוים, על-מנת שנוכחותם שם תמשיך ותתקיים.

אלא מה? כאשר במשך הזמן התחילו להזיז את גבולות הספר – בכלל, גבול אצלנו זה דבר מאוד מאוד נייד, לצערי הרב – התחיל החוק הזה לאבד את המשמעות שלו. היום המשמעות היחידה של החוק הזה היא – האם יש לך לחץ מספיק בכנסת ובאוצר על-מנת שהיישוב שלך ייכלל בתחום האזורים שבהם מקבלים הנחה או פטור ממס. אין שום שיקול דעת; אין שום היגיון. איש לא שואל את עצמו מהי מטרת החוק, ואם האמצעי שבו אנחנו משתמשים מעודד את מטרת החוק.

אם מטרת החוק היא לעודד את יישובי הפריפריה, בואו נשאל את עצמנו, האם אנחנו משיגים את מטרתנו בצורה הזאת? אבל אי-אפשר לשמוע טיעון: אני דורש שגם יישוב פלוני או אלמוני יהיה כלול בחוק הזה כי שם יש אוכלוסייה חלשה. מה, אתם לא יודעים שהחוק הזה איננו נוגע באוכלוסיות חלשות? הוא חוק שמיטיב עם המעמד הבינוני הנמוך, עם המעמד הבינוני הגבוה, ועם המעמד הגבוה, משום שמי שלא משלם מס הכנסה, ממילא אין טעם לתת לו פטור ממס הכנסה.

מאות המיליונים שהחוק הזה עולה – אין לי שום התנגדות לכך שנשב ונחשוב מה המטרה הכי טובה, מה לעשות בכסף הזה, במאות המיליונים שהחוק הזה עולה, מה יעודד הכי הרבה הליכה של

אוכלוסיות לאזורי הפריפריה? לטעמי – ואני מציע לכל אחד מכם לחשוב על כך – שירותי בריאות טובים יותר, שירותי חינוך טובים יותר, שירותי חברה, רווחה, אלה משפיעים על החלטה של אדם, האם הוא מוכן להעתיק את מקום מגוריו. בימים האלה נערכים סקרים מוניציפליים לרוב על-ידי המפלגות על-מנת לבחון מה בעצם מעניין את תושבי היישובים השונים. חינוך עומד במקום הראשון; מספר אחת. מדוע לא נבוא ונאמר: ניקח את הכסף הגדול הזה וניתן סיוע לתושבי יישובי הפריפריה על-ידי זה שמערכות שם תהיינה לדוגמה, תהיה שם מערכת בריאות נכונה – – –

אלי דיין (העבודה):

תשתית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז נשיג שתי מטרות: ראשית, השירותים האלה יהיו לכלל האוכלוסייה, לא רק לאוכלוסייה שנכנסת לקריטריונים של זכאים לפטור ממס. שנית, הסובסידיה תינתן למי שיושב שם, לא למי שרק רשום ככזה בתעודת הזהות שלו ונמצא כל הזמן במקום אחר ומקבל את הפטור ממס, אף שהוא פיסית איננו בכלל שם, הוא רק רשום במרשם התושבים.

שלישית, אני משוכנע שהמניע המרכזי בהחלטות של אנשים רבים ללכת ולקשור את גורלם עם יישוב מסוים הוא רמת השירותים הכללית, ולא הכנסה של עוד כמה עשרות או אפילו מאות שקלים. אם תבטיחו להם עתיד טוב יותר, חינוך מעולה, תצליחו להביא, או נצליח להביא לניוד אוכלוסייה. אבל אם תבטיחו להם עוד כמה מאות שקלים, כאשר הם יודעים שהם שולחים את עצמם ואת ילדיהם למקום ללא עתיד, ללא שירותים – לא יעזור דבר.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת איתן. חברי הכנסת, יש חברי כנסת נוספים שרוצים להירשם. אני מודיע שרשימת הדוברים סגורה. אני מזמין את חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית. בבקשה, אדוני.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק המונח לפנינו בעצם בא לטפל בסוגיה רבת שנים, שהממשלה, אני מודה, לא השכילה מעולם, לדעתי, לטפל בה בצורה לא-קונבנציונלית, בצורה מקורית. מה שהחוק הקיים אומר – ואני מתייחס קודם כולל לחוק הקיים – שערי הפיתוח, על-פי דרגתן, תושביהן, זכאים להנחה מסוימת במס הכנסה. אם אינני טועה, עלות החוק הזה לממשלה היא בין 250 ל-300 מיליון שקלים בשנה – – –

קריאה:

350 מיליון.

מאיר שטרית (הליכוד):

350. אז יש אינפלציה. החוק הזה עולה 350 מיליון שקלים בשנה, ובעצם הנהנים מהחוק הזה הם אותם עובדים בערי הפיתוח, שהכנסתם היא מעל רמה מסוימת, כי אלה שאינם מגיעים לכך לא משלמים בכלל מס הכנסה. אם מישהו מקבל משכורת מתחת לרמה שמחייבת תשלום מס הכנסה, הוא בכלל לא נהנה מהחוק הזה.

במלים אחרות, החוק לא פרוגרסיבי. נהנים ממנו רק אלה שרמת הכנסתם גבוהה יותר מהמינימום שמחייב תשלום מס הכנסה. מי שהכנסתו גבוהה יותר – מקבל הנחה גדולה יותר בתשלום מס הכנסה. בעצם הוא מקבל בונוס גדול יותר.

אני שואל: ריבוננו של עולם, למה ההיגיון לא עובד גם בחוק הזה? לדעתי, צריך בכלל לבטל את החוק הזה. עדיף שהממשלה תיקח את 350 מיליון השקלים ותשקיע אותם. במקום לתת כסף לאנשים דרך משכורת, רק לחלק מהאנשים, היא תשקיע את הכסף בחינוך באותן ערי פיתוח, בתרבות, הכול כדי לעשות את איכות החיים במקומות האלה גבוהה הרבה יותר מאשר בעיר הממוצעת. אם זה יקרה – גם המדיניות של הממשלה, שלשמה נועד החוק, להביא לפיזור אוכלוסייה, באמת תפעל. מי שרוצה שילדיו יקבלו חינוך ברמה הגבוהה ביותר, תרבות ברמה הגבוהה ביותר – ילך לגור בעיר פיתוח, כי שם הוא יקבל את זה באותו כסף; לא יעלה לממשלה פרוטה נוספת.

מתקבל הרושם שהממשלה, בגישה שלה, על-פי החלטות ועדת-שבס – בעצם אולי שיקולים אחרים משחקים בפנינו, שיקולים פוליטיים, להוריד מההתיישבות מעבר ל"קו הירוק" ולתת ליישובים אחרים הקרובים לספר. אני לא יכול להבין את ההיגיון של החלטות הוועדה הזאת בכלל. מעולם לא הבנתי מדוע הקריטריון המרכזי, הקובע, לגבי מצבו החברתי של יישוב צריך להיות המרחק שלו מהספר. איזה היגיון יש לתת תמריצים לדגניה א' ולא לתת תמריצים לבית-דגן, לתת תמריצים לעין-גב ולא לתת תמריצים לראש-העין, מקומות שיש בהם מצוקה חברתית אמיתית קשה.

אני חושב שבעניין הזה החוק שמונח בפנינו מאריך את קיומו של מה שבעצם לא ראוי כלל להתקיים. אני מציע לשר האוצר, אף שהוא איננו כאן, שאולי ינקוט יוזמה חדשנית, נועזת, שתהיה גם לברכה, ייקח את הכסף הזה ויעביר אותו לחינוך בערי הפיתוח, להפעיל יום חינוך ארוך, ותרבות, ואז התוצאה תהיה באמת זאת שמצפים לה. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת שטרית. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. אני מזמין את חבר הכנסת חגי מירום. בבקשה, אדוני.

קריאה:

מי אחריו?

היו"ר ר' אדרי:

אחריו חבר הכנסת גונן שגב.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אתנגד להצעת החוק הזו שהוגשה על-ידי הממשלה. התנגדתי להצעת החוק הזו גם הבוקר בוועדת הכנסת. אני רואה בהצעת החוק הזו הודאה במחדל של חוסר יכולת לחוקק את החוק העיקרי והמרכזי, הוא החוק אשר קובע הנחות במס לתושבים באזורי עדיפויות לאומיות.

מה קורה לנו, חברי הכנסת? ישבה ועדה ממשלתית, הוועדה הממשלתית קבעה אזורי עדיפויות לאומיות, הוועדה הממשלתית המליצה על הנחות במס לתושבי אזורי העדיפויות הלאומיות. והנה, הכנסת נתקעת ואינה יכולה לחוקק את מה שהממשלה החליטה עליו, בצדק רב, בתחומי העדיפויות הלאומיות, וכתוצאה מכך שהכנסת משתהה, קודם כול קרה המחדל הראשון, והוא שהתקנות לפי סעיף 11 לפקודת מס הכנסה, תוקפן פקע ב-31 בדצמבר, ואנחנו נמצאים היום אחר הארכה נוספת, שגם תוקפה פקע, ולמעשה אנחנו היום מצויים ללא הקלות, וזה המחדל הראשון.

המחדל השני הוא, שאנחנו מאריכים היום למשך חודשיים נוספים את תוקף התקנות כפי שעמדו קודם לכן, ועל-ידי כך ממשיכים מצב שהממשלה, שמבקשת היום את הארכה, אינה מאמינה בו. ובוועדת הכנסת נוצר הבוקר מצב יוצא מן הכלל בתסמונת המשונה שלו. מה היה הבוקר בוועדת הכנסת? האפוזיציה תמכה בבקשת הממשלה, והקואליציה התנגדה לבקשת הממשלה.

מאיר שטרית (הליכוד):

גונן שגב (צומת):

חגי מירום (העבודה):

אין לי כל ספק שגם בהצבעה פה היום, חבר הכנסת מאיר שטרית וחבר הכנסת גונן שגב יתמכו בשקיקה בהצעת החוק הזו.

מאיר שטרית (הליכוד):

אנחנו מתנגדים יחד אתך.

גונן שגב (צומת):

חגי מירום (העבודה):

כן, כך אתם תאמרו לתושבי אזורי הפיתוח: ההטבות בשטחים, ביהודה, בשומרון ובעזה?

גונן שגב (צומת):

תתפלא, כן.

חגי מירום (העבודה):

אם כך, אני מאוד מעריך אתכם, כי אתם ניגשים גישה עקרונית לעניין.

מאיר שטרית (הליכוד):

נראה אותך גם מצביע נגד.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת מירום, סליחה, לפי מה שאני שומע, גם האופוזיציה לא מתואמת וגם הקואליציה לא מתואמת.

חגי מירום (העבודה):

זה נותן סיכוי.

היו"ר ר' אדרי:

אני שמעתי את שני הצדדים עכשיו.

חגי מירום (העבודה):

זה נותן סיכוי למנוע את החקיקה הזו, ואני רוצה להגיד שתיים-שלוש מלים במשך הזמן שנותר לי.

חברי הכנסת, אני חושב שבחקיקה צריך שיהיה קו, ואני חושב שממשלה שמובילה חקיקה צריכה ללכת על-פי קווייה. מה שמוצע כאן היום זאת פשרה שהיא תוצאה של סחבת בלתי מוצדקת כאן בבית-המחוקקים ובעבודת הממשלה. אני חושב שההצעה "בגדול", בכללותה, שהוצעה על-ידי ועדת-שבס להקלות במס לפי סדרי עדיפויות חדשים היא הצעה טובה ונכונה, אלא מה? ספורט יש לנו בכנסת הזו, ספורט של שנים, שבו חברי הכנסת לא מוכנים להעביר הצעת חוק, במקרים מעין אלה שבהם מדובר על אזורי עדיפות לאומית, אם היישוב שבו הם גרים לא ייחנה מהעדיפות הלאומית, בין שהוא בלב הארץ, בין שהוא על הגבול; בין שהוא יישוב אינטגרטיבי ובין שהוא יישוב ותיק; בין שהוא יישוב משגשג ובין שהוא יישוב שצריך לתמוך בו. כל אחד כאן בבית הזה חושב שהיישוב שלו, המקום שממנו בא, צריך להיות בתוך מפת סדרי העדיפויות הלאומיות.

וכך יצרנו – יצרנו? יצרתם, אני אומר פה לחברי באופוזיציה – מפת סדרי עדיפויות לאומיות בלתי מתקבלת על הדעת ובלתי אפשרית, ומה שאנחנו מתבקשים לעשות כאן היום הוא להאריך את משך הזמן, להוסיף, להאריך עוד בחודשיים-שלושה חודשים. זו מגמה לא רצויה, לא נכונה. צריך לעבור למפת סדרי העדיפויות הלאומיות החדשות, שבעיוותים שלה אינה מגיעה לקצה-קצהו של העיוות שהיה קודם לכן.

גונן שגב (צומת):

לא, היא לא מעוותת.

חגי מירום (העבודה):

צריך להגשים אותה. היא על-פי תפיסת עולם של הממשלה הזו, על-פי תפיסת עולם שאני, כמובן, תומך בה, של ריחוק ממרכז הארץ, של העדפת פריסת אוכלוסייה, של מתן סיוע ליישובים, לערי

הפיתוח, ליישובי קווי העימות, למושבים, לקיבוצים, למגזר הערבי, למגזר הדרוזי, לכל מי שנמצא במקומות שבהם אנחנו רוצים לראות פריסת אוכלוסייה. זה היה ההיגיון של ההצעה, והיינו צריכים לחוקק אותה ולא לבוא מדי פעם ולהאריך הארכה נוספת על-פי בקשת הממשלה, כפי שאני משוכנע שיקרה לנו גם הלאה, בעוד חודשיים. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, חבר הכנסת מירום. אני מזמין את חבר הכנסת גונן שגב, ואחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

אדוני שר האוצר, האם אתה מודע לכך שגם הקואליציה לא מתואמת וגם האופוזיציה לא מתואמת? אני שמעתי ששני הצדדים לא תומכים בהצעה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אתה מודאג?

היו"ר ר' אדרי:

לא, אני לא מודאג. אני רק ביקשתי ליידע את שר האוצר.

גונן שגב (צומת):

אני מרגיש שעוד מעט מחליטים להפסיק את הדיון ולבדוק מה קורה.

שר האוצר א' שוחט:

— — —

חגי מירום (העבודה):

להיפך, תחוקק את מה שהצעתם — — —

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש, אם יש חילוקי דעות בקואליציה – לא במליאת הכנסת.

גון שגב (צומת):

חבר הכנסת מירום, אם חסרה לך עוד דקה, אני מוותר.

היו"ר ר' אדרי:

לא, סליחה, חבר הכנסת שגב, אני מבקש ממך, אני מבין שאתה לא בקואליציה.

גון שגב (צומת):

לא, עוד לא.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר האוצר, ראשית, אני חושב שכדאי לשנות את שם החוק מ"חוק הסדרים במשק המדינה" ל"חוק המפלגות". אני חושב שחבר הכנסת מירום התייחס גם הוא לעניין. אני לא מבין אם זו היתה חובבנות – התחלת הכנת המפה. למה נדרשה חצי שנה להכין את המפה, והקו במפת העדיפויות השתנה לפחות חמש או שש פעמים? פה קצת לחץ, שם קצת לחץ.

אני לא מבין את הרעיון הכלכלי שעומד מאחורי הכנסת יישוב שלם, בין שהוא יישוב ספר, בין שהוא קיבוץ ספר ובין שהוא עיירת פיתוח, כקריטריון למתן הנחה או לאי-מתן הנחה במס הכנסה. אני לא בטוח שבתוך יישוב מסוים כולם שכפולים גנטיים של אותו מצב סוציו-אקונומי. לכן, אני לא מבין את ההיגיון בכך, שמשום שאתה משתייך למקום מסוים, אתה מקבל הנחה כזאת או אחרת במס הכנסה, או הנחות אחרות. חוסר ההיגיון מוחלט.

יתר על כן, כאשר הייתי רופא ועבדתי בבית-שאן, כיוון שנסעתי שלוש-רבעי שעה לבית-שאן, נחשבתי מבחינת חוקי מס הכנסה כאיש בית-שאן, כי עבדתי שם, וגם לי הגיעה הנחה, וגם אז התרעמתי על זה וגם היום אני מתרעם על חוסר ההיגיון הבסיסי שבכל נושא ההנחות האלו.

מאז קום המדינה נוצרה פה בנושא מס הכנסה איזו מנטליות של הדבקה על הדבקה, של הוספת חוק והורדת חוק, של הוספת אחוז, הורדת אחוז, של הוספת מס עקיף כזה או אחר או הורדת מס עקיף כזה או אחר. מנטליות זו יצרה בעצם מצב של סרבול חוקי המס. ואני אתאר לך, כבוד שר האוצר, מצב שאני בטוח שאתה מכיר אותו. בא חקלאי או עצמאי אחר למס הכנסה עם שומה מסוימת. כבוד שר האוצר, אני מנסה לתאר לך איזה מקרה, שחשוב שתדע אותו אם אינך יודע מה קורה בנושא הזה. בא חקלאי או עצמאי אחר למס הכנסה עם שומה מסוימת. השומה המסוימת עומדת על סכום מסוים של כסף. אם יש לו רואה-חשבון טוב שמתמקח היטב – ואני מוכן להראות תיקים מהעבר, גם שלי, ולא משנה מה היה בפנים, מה הקריטריונים – הרי בגלל הסרבול הנוראי בצורת המיסוי, ייתכן שהמס יישאר אותו דבר, ייתכן שהמס ירד למחצית וייתכן גם שעוד יהיו חייבים לו החזר מס הכנסה.

וכך נראית שיטת המיסוי שלנו היום, שיטה מסורבלת, שיטה שאוחזת כמות אדירה של כוח אדם, ואינני מבין מה ההיגיון להדביק עוד טלאי על הטלאים הקיימים, במקום לבוא ולהגיד: או.קיי., היתה טעות במדיניות ב-45 השנים האחרונות. בואו נעצור במצב הקיים, בלי כל מיני שינויים מוזרים, וניצור שיטת מיסוי חדשה, תקינה וטובה, ולא חסרות שיטות כאלה. נכון שזה כאילו מפחיד, והשמרנות פה מתחילה לומר את דברה, אבל אני בפירוש חושב שהשיטות לא הוכיחו את עצמן. שיטת ההנחות האלו במס, אין בה כל היגיון, כמו שאמרתי קודם, ולכן אני חושב שניתן היה להאריך עד סוף שנת המס הנוכחית, כפי שביקשו קודם, ובאמת לעבוד מהיום או משבוע קודם על שיטת מיסוי חדשה, וכבר יש בדרך הצעת חוק של כמה חברי כנסת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת גונן שגב. אני מזמין את חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. אני מזמין את חבר הכנסת יורם לס. בבקשה, אדוני, או שאתה מוותר?

יורם לס (העבודה):

מוותר.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת מנע, אתה מוותר גם כן?

דוד מנע (הליכוד):

לא.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 5), התשנ"ג-1993, הוא בעיקרו חוק טוב. הוא צודק. אך האם הספר מבחין בין יישוב זה או אחר?

אין שיקול דעת ואין היגיון, אלא כל אחד וקרבתו לרשות המחוקקת או לרשות המבצעת. ואם מדברים תמיד על פריפריה או על ספר, בואו ונדבר על פריפריה. אם אנו רוצים לעזור לפריפריה, בואו ונקבע אחת ולתמיד מהי הפריפריה, ונקבע לה סל פריפריה, עם כל ההקלות.

קביעת הפריפריה או יישוב הספר אינה שאלה של החלטה פוליטית של ממשלה זו או אחרת. מי אומר שבתוך חודשיים יסתיימו הליכי חקיקת החוק שעבר בכנסת בקריאה ראשונה, חוק מס הכנסה, הנחות ממס לתושבים בסדרי עדיפויות לאומיות? מדוע לא להאריך את תוקף החוק הזה עד לסוף שנת התקציב, עד לסוף 1993?

יתר על כן, נאמר בדברי ההסבר של הצעת החוק, כדי למנוע מצב שלפיו לא ניתן להעניק הנחות לתושבי אזור פיתוח וליישובי קו העימות, מוצע להאריך תוקפן של התקנות לפי סעיף 12 לחוק ההסדרים, בחודשיים נוספים. הרי החוק הזה, ברגע שהוא מסתיים והחוק השני נכנס לתוקף – הרי אז ייפלו כמה יישובים, ולא רק יישובים ביהודה ובשומרון, שעליהם יש לנו ויכוח, וזו היתה טעות להוריד אותם. אבל מה ההבדל בין בית-דגן לקיבוצים בצפון? מה ההבדל בין יבנה וקריית-גת לדרום הארץ? מה ההבדל במקומות האלה? מדוע האפליה הזאת? מדוע לא לעזור ולא להקל על אותם אנשים?

הפטור ממס הכנסה לתושבי ערי הפיתוח וליישובי קו העימות צריך להיות מוארך עד לסוף השנה, ולא רק לחודשיים. על הממשלה לקבוע אחת ולתמיד מהם אזורי הפריפריה, שיעמדו אחת ולתמיד ולא ישתנו בכל פעם. כי מה יקרה? אם הליכוד יעלה לשלטון בעוד שלוש שנים, הוא ישנה מחדש את המפה; מובן שישנה מחדש את המפה. צריך לקבוע אחת ולתמיד אזורי פריפריה; מהם אזורי ספר, מהם יישובי פיתוח, ולא רק הבדלים בין צפון לדרום, אלא גם במרכז הארץ.

אם לא נסייע ליישובי פיתוח, אם לא נלך ונקל על תושבים בבית-דגן, באור-יהודה, באשדוד, ביבנה, בקריית-גת, באור-עקיבא, הרי גם שם יש לנו הבעיות החברתיות הללו. ולא צריך לבחון את היישובים מהסוג הזה רק מבחינת המרחק שלהם מהגבול. האם אור-עקיבא שונה מערד? האם קריית-גת שונה מערד? האם בית-דגן שונה מערד? האם אור-עקיבא שונה מדגניה?

לכן אנחנו חייבים, אחת ולתמיד, להכניס סדר בדברים הללו, סדר שלא ישתנה עם חוק זה או אחר. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת מנע. חבר הכנסת אלי דיין איננו. אני מזמין את חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לציין שאין זכות קיום להצעה הזאת. ההצעה הנמצאת לפנינו היום באה להנציח את האפליה ואת הקיפוח שמהם סבלו היישובים הערביים. תוצאות אפליה זו ניכרות בסקרים, המצביעים על כך שיותר מ-134,000 משפחות ערביות חיות מתחת לקו העוני.

על-פי חוק ההסדרים במשק, שבאים להאריך את תוקפו ולהנשימו בצורה מלאכותית עוד לחודשיים, קופחו היישובים הערביים והוצאו מכל אזורי העדיפות א' או ב', על-פי החוק שרוצים להאריך את תוקפו עוד ביישובים הערביים, הסובלים מהעדור מקומות תעסוקה ומאבטלה גואה, ומשפחות רבות, יותר מ-50,000 משפחות, חיות מתחת לקו העוני.

ביישובים הערביים בנגב, שהוזנחו וקופחו למעלה מ-40 שנה, ביישובים אלה אף לא יישוב אחד נהנה ממעמד כלשהו בעדיפות כאזור פיתוח א' או ב', על-פי החוק שרוצים להאריך את תוקפו עוד בחודשיים נוספים. היישובים הנהנים מהטבות וממעמד של אזור פיתוח לפי חוק זה אלה ההתנחלויות, אלה היישובים הנמצאים על הגבול, שהמעמד שלהם אינו קשור למצב הסוציו-אקונומי של תושביהם.

מאחר שאינני סבור שאנחנו צריכים להושיט יד לאפליה ולקיפוח, אני מבקש לדחות את ההצעה ולא לבוא ולומר: אנחנו מתביישים במצב הקיים. להתבייש במצב הקיים משמעו לפעול על מנת לשנותו, והשינוי נוגע לשכונות העוני וליישובים הסובלים מאבטלה ומהעדור תעסוקה, שבהם משפחות רבות חיות מתחת לקו העוני. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת טלב אלסאנע. רשות הדיבור לאחרון הדוברים, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה שמוצע היום הוא הארכה מלאכותית של תוקף חוק שכולו בא להנציח את האפליה ולהעניק למתנחלים עוד תוספת על מה שקיבלו עד כה.

הממשלה מבקשת, באמצעות שני חודשי ההארכה, להנציח את הקיים, שמפלה בין יהודים לערבים, מפלה בין מתנחלים לבין אזרחים החיים בשכונות העוני, ביישובים בתוך "הקו הירוק", מפלה לרעה את כל העניים במדינה.

אני חושב, שדווקא מניעת החקיקה של ההארכה היום תועיל לתקציב המדינה ולשכבות העניות. אני חושב שלא צריך לשלם חודשיים למתנחלים. די במה שקיבלו כל הזמן.

יוסף בא-גד (מולדת):

למה עינך צרה במתנחלים? תבקש בעבורך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

המתנחלים חיים במקומות שהם לא צריכים לחיות בהם. הם חיים בשטחים הפלשתיניים הכבושים.

יוסף בא-גד (מולדת):

אין שטחים כאלה. זו ארץ-ישראל.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בא-גד, הערת הערה אחת, אפשרתי לך. אבל לא יותר.

יוסף בא-גד (מולדת):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למען השלום, שיחזרו לבתיהם בתוך "הקו הירוק", כדי שהפלשתינים בשטחים הכבושים יקימו את המדינה הפלשתינית העצמאית, ואז יחיו עם ליד עם ומדינה ליד מדינה.

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שמה שהממשלה עושה היום גם מבחינת המינהל התקין הוא שיטה פסולה, לא נכונה. מאריכים את תוקפן של התקנות הללו מאז 31 בדצמבר 1990 בצורה מאוד מלאכותית. אם הממשלה רוצה להחיש את החקיקה, תעשה את זה מייד לגבי חוק מס הכנסה, שאושר בכנסת בשבוע שעבר. אבל לבוא ולהשתמש בתרגילים הללו בצורה המלאכותית הזאת, רק כדי לרצות חלק מהציבור, אני חושב שזאת שיטה פסולה, לא נכונה, ולכן אנחנו נצביע נגדה. כי העניים במדינה הזאת יפסידו וגם האוכלוסייה הערבית תסבול מהנצחת האפליה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת דראושה. שר האוצר איננו. חברי הכנסת, אני חייב לנהוג לפי התקנון ולהעמיד את הצעת החוק להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת הכספים של הכנסת?

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 10

נגד – 10

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים לא נתקבלה.

שר האוצר א' שוחט:

למה אתם נגד?

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אתם רואים את התוצאה על הלוח.

רון נחמן (הליכוד):

ההצעה לא עברה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, ניסיתי להצביע והמכשיר לא פעל.

יוסף עזרן (ש"ס):

גם אצלי לא פעל.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש להודיע שיש החלטה של ועדת הפירושים ויש תקדים שאומר שניתן להצביע שנית.

רון נחמן (הליכוד):

לא נכון.

היו"ר ר' אדרי:

אני מדבר על החלטה של ועדת הפירושים, לא החלטה שלי.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אתן לשני חברי כנסת לדבר. חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת יוסף עזרן.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו עדים בזמן האחרון לתופעה מבישה. אם הממשלה והקואליציה לא מצליחות להעביר הצעה שלהן, תיכף ומייד מתחיל רעש, מבקשים הצבעה חוזרת, הצבעה שנייה.

חבר הכנסת אורי אור, אתה יכול לעשות עשר פעמים תנועות בידך. זאת בושה, זה זלזול שאתה מזלזל בכנסת. במקום לשבת במזנון הח"כים, שב במליאה.

על לוח התוצאות הופיעו המספרים 10 – בעד, 10 – נגד. פירוש הדבר שהצעתך, אדוני שר האוצר, לא התקבלה. קבל את זה ברוח טובה, תביא הצעה חדשה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת עזרן, בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, סבורני ודומני שההצבעה שנחשבת היא ההצבעה הידנית. ההצבעה האלקטרונית היא תחליף. אני רצתי ולחצתי על הלחצנים, והצבעתי לא נקלטה.

גונן שגב (צומת):

יוסף עזרן (ש"ס):

ישבתי לידך. שנינו רצנו, אתה ספורטיבי יותר וגם צעיר יותר ממני, השגת אותי. אתה יכול אולי לקבל מדליה אולימפית בריצה, אתה הגעת לפני. אני הצבעתי והצבעתי לא נקלטה.

גונן שגב (צומת):

למה?

יוסף עזרן (ש"ס):

אני לא יודע. תשאל את האלקטרוניקה, אני לא אחראי. בכל אופן, הייתי כאן ולחצתי. אני מבקש להביא בחשבון את הצבעתי ולו גם היתה ידנית. תודה.

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

אמרתי שידבר חבר כנסת אחד מכל צד. אני לא יכול לתת עוד.

לימור לבנת (הליכוד):

אני הצבעתי בזמן וההצבעה שלי לא נקלטה. אם מחליטים להוסיף את קולו של חבר הכנסת עזרן, אני מבקשת להוסיף גם את קולי.

יורם לס (העבודה):

אנחנו מבקשים הצבעה חוזרת.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, יש ערעור של חברי הכנסת צוקר ועזרן, שהיו באולם והצבעתם לא נקלטה. מצד שני יש ערעור של חברת הכנסת לבנת, שטוענת שהיתה באולם והצבעתה לא נקלטה.

שר האוצר א' שוחט:

ההצבעה שלה נקלטה. אדוני היושב-ראש, תעשה הצבעה חוזרת.

היו"ר ר' אדרי:

אני רוצה לנסות להגיע להבנה ולהסכמה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם מותר לי להוסיף משהו. אני נכחתי באולם כל זמן הדיון, מתחילתו ועד סופו. מעטים מאוד מחברי הכנסת היושבים כאן היו במשך כל הדיון. רוב הדוברים מעל הבמה לא תמכו בחוק. לו נפלה ההחלטה לפי הדוברים מעל הבמה, ההצעה לא היתה עוברת מכל מקום. היה גיוס. זה לגיטימי שיש גיוס; חברי הכנסת רצים ומצביעים. אבל לא יעלה על הדעת שאם הצעה לא עוברת – חוזרים על ההצבעה. זו תוצאת ההצבעה, צריך לכבד אותה לטוב או לרע, גם אם זה לא מוצא חן. גם בעינינו הרבה פעמים לא מוצא חן שהצעות שלנו נופלות, ואנחנו לא יכולים לבקש הצבעה חוזרת.

אדוני היושב-ראש, אינני חושב שאפשר להביא תקדים. היתה הצבעה חוקית, אנשים הצביעו, מי שנכח באולם, מי שהספיק להגיע. לא עברה ההצעה, אין מה לעשות.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש לקרוא לפניכם את החלטת ועדת הכנסת מיום 22 באפריל 1991: בכל הקשור להצבעה אלקטרונית, חבר כנסת שהיה נוכח באולם המליאה בשעת ההצבעה וביקש לצרף את קולו מאחר שהצבעתו לא נקלטה, או ביקש לשנות אותה מאחר שטעה בהצבעה, יעשה כן היושב-ראש.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, שום חבר כנסת לא עומד מעל ועדת הפירושים. אני לא מסתמך על מה שאני עצמי מחליט.

גונן שגב (צומת):

המכשיר האלקטרוני הזה הוא לא נגד חבר הכנסת צוקר והוא לא נגד חבר הכנסת עזרן. חברי הכנסת צוקר ועזרן לא הגיעו בזמן כדי ללחוץ על הלחצנים.

היו"ר ר' אדרי:

החלטה של ועדת הכנסת לא מתייחסת לשאלה, האם חבר הכנסת הצביע או לא הצביע. היא מתייחסת לשאלה, האם היה נוכח באולם.

לימור לבנת (הליכוד):

חברת הכנסת בלומנטל ואני היינו באולם. אחת מן השתיים, או שלא יוסיפו שום הצבעה, או שההצבעה של כולם תירשם.

היו"ר ר' אדרי:

יש עוד עדות אחת. חבר הכנסת אלכס גולדפרב אומר שהוא נכנס כאשר חבר הכנסת צוקר נכנס. שניהם הצביעו, וגם הצבעתו של חבר הכנסת גולדפרב לא נקלטה. לכן אני מחליט שתהיה הצבעה חוזרת.

לימור לבנת (הליכוד):

— — — זה לא יכול להיות — — —

היו"ר ר' אדרי:

גברתי. חברי הכנסת.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

רון נחמן (הליכוד):

אני מוחה. לא נשתתף בהצבעה כזאת.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש מכם. נתתי לשניים לדבר. אני אתן ליושב-ראש הסיעה. חברי הכנסת.

רון נחמן (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש מכם, אנחנו צריכים להגיע להבנה ולהסכמה. בכוח לא עושים דבר.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

יושב-ראש סיעת הליכוד, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

זו התוצאה, אדוני היושב-ראש. כל פעם אותה הצגה.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש ---

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אני הייתי כל הזמן כאן. אני מבקש להעיר.

היו"ר ר' אדרי:

מדבר חבר הכנסת קצב.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לפני שתי דקות הכרעת בצורה נבונה מאוד ומתבקשת. שני חברי כנסת מהקואליציה נכחו והצבעתם לא נקלטה, ושני חברי כנסת מהאופוזיציה נכחו והצבעתם לא נקלטה.

קריאה:

אפילו שלושה.

משה קצב (הליכוד):

אומרים לי שאפילו שלושה; מתקנים אותי. לכן, אדוני היושב-ראש, לא מובנת הסיבה לשינוי החלטתך.

אם תחליטו לקיים את ההצבעה בכל זאת, אדוני היושב-ראש, אנחנו מבקשים, ראשית, שיירשם תקדים – אני מדגיש, אדוני היושב-ראש, תקדים – שבכל עת שיהיו חילוקי דעות ביחס לתוצאות הספירה וחברי כנסת מהאופוזיציה יבקשו ספירה חוזרת, היושב-ראש יהיה חייב בעתיד, על בסיס התקדים הזה, להיענות לבקשתנו. אפשר יהיה לעשות בכך שימוש מניפולטיבי בכל עת. הקואליציה או האופוזיציה ינצלו את התקדים הזה ואנחנו נאבד כל סדר טוב בעבודה פרלמנטרית תקינה.

שנית, אנחנו לא נוכל להשתתף בהצבעה הזו אם תעמוד על קיום הצבעה חוזרת.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דיין, אני מבקש.

משה קצב (הליכוד):

אני מבקש ממך, אדוני היושב-ראש, להשאיר את ההחלטה בעינה. לממשלה יש ממילא רוב, ובכל עת היא תוכל להביא את הנושא להצבעה חוזרת. היום הפסידו – צריך להפסיד בכבוד.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. לאחר מכן אני אתן את החלטתי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, ישבתי והקשבתי לנואמים, גם נאמתי בעצמי, וראיתי את מהלך ההצבעה. אני רוצה לומר את הדברים בצורה הכנה ביותר. חמשת חברי הכנסת שטוענים שהגיעו להצבעה וכאילו לא הספיקו, באמת לא הספיקו משום שהספירה כבר נגמרה. הם לא היו יכולים להצביע. אני אומר

את הדברים לגבי חברי הכנסת דדי צוקר, הרב עזרן וגולדפרב וחברות הכנסת לימור לבנת ונעמי בלומנטל.

אני אומר את הדברים לא בגלל תמיכה בגוש זה או אחר אלא ממניעים של כנות ויושר. אני חושב שהממשלה יכולה להביא את ההצעה מחר להצבעה. למה להכריח את היושב-ראש לפסוק פסיקה –

--

היו"ר ר' אדרי:

איש לא יכריח אותי. אני מודיע לך שאיש לא יכריח אותי ואני לא נכנע לדבר וחצי דבר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יפה מאוד, כל הכבוד, אדוני. אני מתייחס במלוא הכבוד, אבל אני פונה לממשלה ולנציגה כאן, לשר האוצר. היום ההצבעה הוכרזה בתוצאה של 10-10. הצעת החוק לא עברה. תביאו מחר הצעה. תגייסו את עצמכם ותצביעו. למה ללכת בדרך מפותלת, בשיטות שאינן שיטות, בשיטות פסולות?

אני אומר את הדברים הללו כיוון שאני רוצה שיהיה מינהל תקין ויושר בהצבעות.

על כן, אדוני היושב-ראש, אני חושב שצריך לקבל את ההצעה שהיתה ולערוך הצבעה חוזרת מחר, כאשר הממשלה תביא שוב את ההצעה להצבעה. תתגייסו ותבואו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אני אמסור את רשות הדיבור לחבר הכנסת גדליה גל, ובזה נסיים.

גדליה גל (העבודה):

אני רוצה לבקש ממך לשקול עוד פעם אחת את החלטתך ולהציע שלא לקיים הצבעה חוזרת. הממשלה יכולה מחר להביא, אם תרצה, בקשה נוספת, ובהליך מקוצר אפשר להביא זאת להצבעה. אני לא מציע לעשות הצבעה חוזרת. שום צד לא יודע מתי כדאית לו הצבעה חוזרת ומתי לא. אני מציע לכבד את ההחלטה שנתקבלה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש שתאפשרו לי דקה אחת. הקשבתי לכולם. אני מבקש להודיע: אני לא מושפע מכל דבר או חצי דבר, לא מהקואליציה ולא מהאופוזיציה. כשאני מנהל את הישיבה, אני יושב-ראש של כל הבית הזה. נכון שהתוצאה היתה כפי שהיתה ואני נטיתי להכריע כפי שהכרעתי. עד עכשיו לא החלטתי כיצד.

פנה אלי חבר כנסת מהאופוזיציה, חבר הכנסת גולדפרב, והודיעני שהוא היה באותו זמן שחברי הכנסת צוקר ועזרן היו בו.

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

אתה היית וראית את חבר הכנסת דוד צוקר, ואתה הצבעת באותו זמן עם חבר הכנסת דוד צוקר. אני מבקש, אני לא הפרעתי לאיש. הודיעני חבר הכנסת גולדפרב, שגם הצבעתו – והוא מהאופוזיציה – לא נקלטה. יש גם החלטה של ועדת הכנסת מ-22 – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

זו החלטה ישנה. למה לא לקבל את הצעת יושב-ראש ועדת הכספים? היא מקובלת עלינו.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, תן לי קרדיט. חבר הכנסת איתן, תן לי קרדיט. הקשבתי לך ושמעתי מה אמרת. תן לי קרדיט, בבקשה.

יש החלטה מ-22 באפריל 1991, וקראתי אותה. מה שאני מחליט ברגע זה הוא: אנחנו נעבור לסעיף הבא. בעוד שעה נבדוק אם לא היתה החלטה אחרת. אומרים לי שלאחר ההחלטה של 22 באפריל 1991 היתה החלטה נוספת. אנחנו חייבים לנהוג כדין ועל-פי התקנון, ולא בלחץ זה או אחר. הממשלה גם יכולה מחר להגיש הצעה אחרת. לכן, בעוד שעה – – –

משה קצב (הליכוד):

למה אתה לא מקבל החלטה?

היו"ר ר' אדרי:

מה אתה יודע על החלטתי בעוד שעה? אני רוצה גם להתייעץ, אני רוצה ללמוד, אני רוצה לבדוק. מה רע בזה?

הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל. בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"ג-1993, שיש בה תיקונים אלה:

א. היום החוק קובע כי שר האוצר, או מי שהוא הסמיך, קובע לגבי כל סדרה של איגרות חוב את סוג הסדרה, יום הוצאתה, סך כל שוויה הנקוב, מועדי תשלום הריבית ומועדי פדיון איגרות החוב, וכן כי הודעה על קביעה כאמור תפורסם ברשומות בתוך 45 ימים מיום שהופסקה הוצאת הסדרה.

בהתאם לתקנות מלווה המדינה (מכרזים), מפרסם בנק ישראל בעיתונים יומיים את כל הנתונים הנוגעים לעניין לפני עריכת מכרז וכן את תוצאות המכרז לאחר עריכתו.

הפרסום ברשומות הינו הצהרתי בלבד ואינו כולל מידע מהותי העשוי לעניין את הציבור, ולכן מוצע לקבוע חובת פרסום בעיתונות בלבד, או במלים אחרות, להוציא את החובה לפרסום גם ברשומות, שיש בזה טרחה והוצאה מיותרת.

ב. החוק קובע ששר האוצר רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצוע החוק, ואולם הוראות החוק שוללות למעשה התקנת תקנות בעלות תוקף למפרע או שיש בהן כדי לשנות באופן כלשהו את התנאים שנקבעו לסדרת איגרות חוב שהונפקה, ללא כל התייחסות לשאלה האם התקנתן תביא לשינוי, להטבה או לפגיעה כלשהם בזכויותיהם של המחזיקים באיגרות החוב.

עם זאת, מתעורר מפעם לפעם הצורך בהכנסת שינויים טכניים בתנאי איגרות החוב לגבי סדרה שכבר הוצאה. מוצע אפוא להסמיך את שר האוצר להתקין תקנות למפרע ולשנות תנאים של סדרת איגרות חוב שכבר הוצאה, ובלבד שלא יהיה בכך כדי לשנות לרעה תנאים שנקבעו.

התיקון הזה מובא ללא הסתייגויות, ואני מבקש מהמליאה לאשר את החוק בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת גל. חברי הכנסת, אני מבין שאנחנו ניגשים להצבעה. אני מבין שיש הסכמה ויש הבנה. מי בעד הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

רק עכשיו היה הצלצול, וזה כבר קרה קודם.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר המשפטים, לפני כן צלצלו לא חמש דקות אלא שש דקות לפני ההצבעה, לפי השעון שלי, ומזכיר הכנסת נהג על-פי דין. פה יש הבנה ויש הסכמה להצעת החוק ולכן אנחנו מצביעים.

הצבעה מס' 2

בעד סעיפים 1-2 – 16

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר ר' אדרי:

16 בעד, אחד נגד, הצעת החוק עברה בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד הצעת חוק מלווה המדינה בקריאה שלישית?
יצביע.

הצבעה מס' 3

בעד החוק – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 16, נגד – אין, נמנעים – אין. הצעת החוק נתקבלה בקריאה שלישית. אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, אנחנו מודים לך על שהצלחת להעביר את הצעת החוק.

הודעת הממשלה על ההחלטה להעביר סמכויות לפי חוק האזרחים הוותיקים.

התש"ן–1989

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הודעת הממשלה על ההחלטה להעביר סמכויות לפי חוק האזרחים הוותיקים, התש"ן–1989. ימסור את ההודעה שר המשפטים. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה החליטה להעביר את הסמכויות לפי חוק האזרחים הוותיקים, התש"ן–1989, מראש הממשלה לשרת העבודה והרווחה.

חוק האזרחים הוותיקים, התש"ן–1989, אשר פורסם ביום ל' בכסליו התש"ן, 28 בדצמבר 1989, נחקק במטרה להקים גופים שיעסקו דרך קבע בייזום ובגיבוש פעולות והמלצות שיהיה בהן כדי לשפר את איכות חייהם של האזרחים הוותיקים בתחומים שונים, כגון הקלות במסים, הטבות בשירותים ציבוריים ועוד.

ועדה שמינה ראש הממשלה לבחון את החוק הגיעה למסקנה, שמשד ראש הממשלה אינו ערוך לטפל בנושא הרווחה. לעומת זאת, במשרד העבודה והרווחה, המופקד כידוע גם על המוסד לביטוח לאומי, קיימות כיום מערכות מתאימות לטיפול בנושא, ויהיה זה אך טבעי להעביר למשרד זה את הסמכויות לפי החוק האמור.

אי-לכך, בהתאם לסעיף 30 לחוק-יסוד: הממשלה, אבקש את אישור הכנסת להעברת הסמכויות בנושא מראש הממשלה לשר העבודה והרווחה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון. מסגרת הדיון – שלוש דקות לכל אחד. רשימת המשתתפים ארוכה מאוד, ולכן אני אקפיד על הזמנים.

ראשון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת יוסף בא-גד, איננו; הוא מפסיד את רשות הדיבור. אני רואה שהרשימה תצטמצם מהר מאוד. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

חבר הכנסת יוסף בא-גד, אני מצטער, אבל איחרת בחצי דקה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתמול היה תקדים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוותר. אדוני היושב-ראש, אני לא רק מוותר כדי שהוא ידבר לפני אלא שידבר על חשבון זמני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת בא-גד, אם אתה רוצה להגיד משהו, תוכל להגיד זאת, אבל לא מעל הבמה.

יוסף בא-גד (מולדת):

ואם אצטרך לעלות?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תצטרך לעלות אז תוכל לעלות.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתמול היה אותו סיפור. אני עליתי לדוכן לדבר, לפני קראו לחבר הכנסת דראושה. עליתי, הוא הופיע בפתח. אמר היושב-ראש – היות שיש ביטוי בחז"ל, ואת זה אני מוסיף, תוך כדי דיבור – אני נותן לחבר הכנסת דראושה לדבר. חז"ל אומרים: לא תהא כוהנת כפונדקית, לא יקרה שבא-גד שונה מדראושה, ובייחוד כשברוב נדיבות ואצילות חבר הכנסת מיכאל איתן, לא רק נותן את זמנו – ואני לא רוצה שזה יהיה על חשבון זמנו, אני רוצה שיחול עלי תקדים דראושה של אתמול, ואני מבקש שלא תהיה פגיעה ביהודים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

ובכן, אני שמעתי. כל יושב-ראש נוהג בשיטה שונה וזו זכותו. כולכם יודעים שאני מקפיד על נהלים, מקפיד על התקנון, ואני מנסה ללכת לפי סדר. אחרי שהודעתי ואמרתי: חבר הכנסת יוסף בא-גד איננו, הוא מפסיד את רשות הדיבור, חבר הכנסת מיכאל איתן מקבל את רשות הדיבור – אז כבודו נכנס. חבר הכנסת בא-גד, קבל את זה ברוח טובה. שום אסון לא קרה. תרומתך לסדר הטוב בכנסת היא בזה – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

הנאום מוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני יודע.

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה לא יכול להעביר את רשות הדיבור ולומר: אני מוותר למען זה וזה, כי הזמן הוא לא שלך, הוא של הכנסת. אומנם אמרת: אני מוותר על רשות הדיבור, אבל זה מתוך רצון טוב. אתה מוותר על רשות הדיבור?

מיכאל איתן (הליכוד):

למענו, כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה לא יכול לוותר למען מישהו. הדיון הוא אישי, ולא סיעתי. אני מצטער.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז אני אדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

מותר לי לערער, כבוד היושב-ראש?

היו"ר ד' שילנסקי:

בהחלט.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מגיש ערעור בכתב בזה הרגע.

היו"ר ד' שילנסקי:

בהחלט, וברוח טובה, ואל תקבל זאת אישית. כך אני מנהל את הסדר בישיבות.

אחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר המשפטים, ביקשתי את רשות הדיבור, בעקבות ההודעה שלך, על מנת שאוכל אולי גם בשם רבים בבית, ואולי גם בשמך, לומר איזו מלה טובה, ואולי גם מלת התנצלות מסוימת לראש הממשלה לשעבר, חבר הכנסת יצחק שמיר.

כולנו מבינים ותומכים בכך שאזרחים ותיקים ואוכלוסייה מתבגרת במדינה שלנו, שהתחילה כמדינה צעירה, עם אוכלוסייה צעירה, שבמשך השנים התבגרה – האזרחים הוותיקים בקרב האוכלוסייה הישראלית תופסים היום חלק גדול יותר, ואנחנו צריכים לקדם נושאים הקשורים באזרחים אלה שלנו.

למה אני אומר שאנחנו צריכים לומר איזו מלה טובה, ואולי גם מלת התנצלות? משום שבעת שחבר הכנסת יצחק שמיר כיהן כראש הממשלה, הוא יזם טיפול בנושא הזה, ובמשרד ראש הממשלה קידמו את הנושא הזה – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

למען הדיוק, חברת הכנסת לשעבר נאווה ארד יזמה חקיקה בנושא – – –

חגי מירום (העבודה):

– – – זה היה ניצול ציני של תעמולת הבחירות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, אני ארענן את זיכרונכם.

קריאה:

– – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני ארענן את זיכרונכם. במשרדו של ראש הממשלה היתה פעולה וניגשו ליישם את החוק הזה, בין השאר על-ידי הוצאת התעודה המפורסמת, שאזרח ותיק קיבל לביתו. הפעולה הזאת התחילה הרבה לפני שידעו שיהיה משבר ממשלתי או שיהיה חוק התפזרות הכנסת והכנסת תפוזר.

והנה, במהלך הטבעי של הדברים, כאשר נעשה ניסיון כן לקדם את הנושא, כרכו את כל העניין הזה בתעמולת בחירות. הנושא הזה הגיע לדיון בערכאות משפטיות, גם בוועדת הבחירות, ונדמה לי שגם בבית-המשפט, והוכח גם, להנחת דעתו של השופט בדימוס חלימה, שהיה יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית, שהפעולה הזאת היתה פעולת המשך לדבר שהתחיל, תוכנן ונעשה עוד בטרם ידעו בכלל שתהיה מערכת בחירות.

בצד הודעתך ובצד הרצון לקדם את הנושא, ובצד הגישה החיובית של כולנו כלפי אזרחים ותיקים, שהחברה צריכה להוקיר אותם ולהכיר להם תודה בתוקף התרומה שתרמו לחברה בצעירותם, ולדעתי רבים מהם יכולים לתרום וממשיכים לתרום גם היום, מגיעות להם זכויות עודפות, זכויות שאנחנו יכולים להעניק להם. בצד הפעולה החשובה הזאת צריך גם לומר, בהזדמנות זו, איזו מלה טובה לראש הממשלה לשעבר, שהיה מודע לנושא ורצה לקדם אותו.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חבר הכנסת רענן כהן. בשלב זה אני מודיע, שבתום דבריו של חבר הכנסת רענן כהן אני סוגר את הרשימה. אם מישהו רוצה להירשם, הוא יכול לעשות זאת בתוך שלוש הדקות הבאות.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר המשפטים, קודם כול אני מברך אותך על הבאת החוק לכנסת והעברתו לשרת העבודה והרווחה. למען הצדק והאמת יאמר, שהחוק הזה, כפי שכבר אמר שר המשפטים, הוא של חברת הכנסת לשעבר נאוה ארד.

אני חייב לומר כאן, שהחוק הזה אולי קולקל במידה מסוימת בתקופת השלטון הקודם, כאשר ראש הממשלה לשעבר יצחק שמיר הוציא לכל הקשישים כרטיס פרסומת שלפני הבחירות, וחבל שאנחנו לוקחים נושא מאוד חשוב למדינת ישראל, הנוגע לאלה שתרמו את שנותיהם היפות ביותר, ומשתמשים בו לצורך ושלא לצורך.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, אתה יודע באיזו גאווה נושאים הקשישים את הכרטיס הזה ומציגים אותו בכל מקום?

רענן כהן (העבודה):

אין בזה כלום, זה כרטיס פרסומת, זה כרטיס לא חשוב, זה כרטיס של מערכת בחירות – –

יעקב שמאי (הליכוד):

מה אתך? איך אתה מעז לומר את זה?

רענן כהן (העבודה):

– – אף אחד לא חשב על טובת הקשיש. ואני רוצה לדבר היום על הקשיש, על הפנסיונר ועל היחס שלנו כלפיהם.

אברהם הירשזון (הליכוד):

שאלת את הקשישים?

רענן כהן (העבודה):

ידידי וחברי, אני מאלה שמבקרים ביישובים. אני שומע אותם – –

יעקב שמאי (הליכוד):

והם אמרו לך שהם נגד הכרטיס הזה?

רענן כהן (העבודה):

– – אני מופיע בפניהם, אני מוקיר אותם, ואני חושב שאם אנחנו לא נדאג להם, אנחנו גם לא דואגים לעצמנו. זו חובתנו ושליחותנו. אסור לנו לחבר את הדברים האלה אל מערכת הבחירות.

אדוני היושב-ראש, עד עכשיו עוד לא אמרתי מלה בנושא. לא נותנים לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה דיברת, אבל נסתדר.

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, רק תיזהר שזה לא יהיה כרטיס פרופלור.

רענן כהן (העבודה):

אני חושב שנושא הקשישים רציני מכדי לשייך להם את הדבר הזה. אני מאוד מצטער, החיבור הזה אינו בריא, הוא לא טוב, הוא לא נעים, הוא לא נוח. ולא כך צריך להתייחס לאלה שנתנו את כל שנותיהם למען מדינת ישראל ולמען החברה בה. מחובתנו להודות להם, וזו השליחות של כולנו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

נכון.

רענן כהן (העבודה):

בישראל יש היום למעלה מ-470,000 קשישים. אלפי קשישים נשארים ללא טיפול עקב קריטריונים נוקשים מדי של חוק ביטוח סיעוד. כ-120,000 קשישים הגישו תביעות לגמלת סיעוד, אדוני השר, מאז קבלת החוק, ורק 79,000 מהם זכו לקבל גמלה. כ-40,000 מבין מגישי הבקשות נפטרו בינתיים, ו-10,000 מהם נמצאו לא זכאים.

שום מדינה מתוקנת אינה יכולה לעבור לסדר-היום בגין יחס כזה לקשיש במסגרת החברה שלנו. אזרחים ותיקים אלה תרמו את מיטב שנותיהם לבניין החברה הישראלית – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רענן כהן, אתה מקבל תוספת של דקה וחצי.

רענן כהן (העבודה):

בדקה וחצי זו אני אעבור על שלושה היבטים שבהם אני מבקש להראות את החשיבות של נושא הקשישים.

ראשית, חובתנו כחברה לדאוג לפנסיה לקשיש. הפנסיה שהם מקבלים היא לא פנסיה של כבוד, זו פנסיה שאי-אפשר לחיות אתה, פנסיה מעליבה ופוגעת. אני מבקש לתקן את העניין הזה של הפנסיה לקשיש.

כחברה אנחנו חייבים לדאוג גם לזמנו הפנוי של הקשיש, להקים למענו מועדוני תרבות, כדי שהוא יוכל לבלות בהם את זמנו בצורה יפה ומכובדת, כי כך יאה לחברה – לדאוג לקשישים ששירתו אותה במשך שנים.

אני חושב שאנחנו צועדים לקראת מצב קשה מאוד בכל הנוגע לבתי-אבות. אם נראה את הנתונים על מספר הקשישים מול מספר המיטות בבתי-האבות, נראה שהמצב אכן חמור מאוד. עלינו לזכור, שאיכות הבריאות והחיים הולכת וגדלה, גם אורך החיים גדל, ויש היום פער אדיר בין מספר המיטות שאנחנו יכולים לספק לקשישים ובין האפשרויות העומדות בפני החברה.

אם נוכל לתת לקשיש את שלושת הדברים האלה, כי אז תרמנו תרומה חשובה לחברה ולמדינת ישראל. זאת שליחותנו. את שלושת הדברים האלה נצטרך לעשות, וכך ניתן כתף לאותם אנשים שנתנו את כל שנותיהם למדינת ישראל, לביטחונה ולחוסנה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת בא-גד השיג לי את השגותיו בכתב. בין היתר הוא מנמק ומסביר, שהוא חיכה בחוץ עד לגמר ההצבעה, הואיל והוא מקוּזז עם חברת הכנסת דליה איציק. בגמר ההצבעה, תוך כדי כניסה לאולם, נקרא שמו.

ובכן, אני צריך להוציא החלטה: א. אני אומר לך שאתה יכול לערער בפני יושב-ראש הכנסת, ובמקרה זה בפני ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת. תוכל אפוא לערער בפניו על החלטתי.

כתבת לי שאתה רוצה להגיד – אני בטוח – דברים חשובים וטובים, אבל אחרי שאני דוחה את הערעור שלך תקבל פיצוי. אם אתה מקוּזז, אין פירושו של דבר שאתה חייב להיות בחוץ. אתה יכול להיות בתוך האולם, אבל לא להצביע אם אתה מקוּזז.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני חבר כנסת חדש.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה קיבלת פיצוי בזה שהארתי את עיניך בסוגיה מסוימת. אקבל ברוח טובה ולא אכעס עליך – – –

משה פלד (צומת):

הוא לא ידע זאת, הוא חבר כנסת חדש.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו הוא ידע לפעם הבאה. אני לא אכעס ואקבל ברוח טובה אם תערער על החלטתי.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש – – – אין מושג תקנוני כזה של קיזוז. גם כל מה שהצעת לו הוא בתחום ההסכמים.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן. אין מושג כזה, אבל יש הסכם חברי והוגן, שמתקזזים ומקיימים את ההתחייבות. זה אל"ף-בי"ת.

חגי מירום (העבודה):

ונמנעים מלשהות בכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. אם אתה מקוזז אתה יכול לדבר.

חגי מירום (העבודה):

אבל יש מי שהלך מפני שקיזזו אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה כבר משהו אחר.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, מאחר שזה יהיה חמץ לאחר הפסח – הערעור – אני רוצה לדבר על הזקן, אני לא יכול לדבר על הזקן כשמדברים על נושא אחר. אני מבקש לדבר, ואם יתברר שטעיתי אני אחזיר את הזמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בא-גד, אני גם אאיר את עיניך איך למצוא את ההזדמנות הנכונה על מנת שהחומר שהכינו לא ילך לאיבוד ותביא אותו בפני הכנסת.

חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת רון נחמן, תדבר על הכרטיס של ראש הממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חזקה על חבר הכנסת רון נחמן שיש לו חומר חשוב וטוב להביא בפני הכנסת למחשבה.

רענן כהן (העבודה):

מה זה צריך להיות?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו בדיון רציני, הכנסנו קצת רוח טובה עם הומור. חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר ראש הממשלה לשעבר מר יצחק שמיר הכין את כרטיסי הזיהוי לאותם אזרחים שמילאו את חובתם במשך שנים כלפי מדינת ישראל ועם ישראל, עשו אותם דוברים של הקואליציה דהיום מסע שיסוי פוליטי כנגד ההחלטה הזאת. מי שכח אותן כתבות בעיתונים, ברדיו, בטלוויזיה, על ההתערבות הפוליטית? – היועצים של ראש הממשלה לשעבר מר שמיר נתנו לו רעיון כדי לקנות את אהדתם של אותם תושבים.

והנה היום באים לכאן, לאולם, אותם דוברי הקואליציה ומבקשים – ומדוע, חבר הכנסת רענן כהן? – להמשיך אותו דבר שעשה ראש הממשלה לשעבר יצחק שמיר, כי זה רעיון נכון.

רענן כהן (העבודה):

מה הוא עשה חוץ מאשר נייר?

יעקב שמאי (הליכוד):

רון נחמן (הליכוד):

הרעיון, חבר הכנסת רענן כהן, הוא נכון. יש צורך, במקום פנקס ההסתדרות לשים פנקס של אזרח מדינת ישראל. זה כבר טוב.

רענן כהן (העבודה):

מה הקשר בין הקשיש לבין הכרטיס?

רון נחמן (הליכוד):

אין קשר. שאלת אותי מה הוא עשה – נתתי לך את הקשר. אני אגיד לך מה; כאשר צוחקים מראש ממשלה שהוא מבצע איזה הליך שבא לנצל את תמימותם של אזרחי ישראל לצרכים פוליטיים, אני רואה בזה טעם לפגם.

רענן כהן (העבודה):

זה מה שהוא עשה.

רון נחמן (הליכוד):

בלשון סג-נהור אמרתי קודם, שאני אומר על תעודת ההסתדרות ואני צוחק ממנה – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

שראש הממשלה – – –

רון נחמן (הליכוד):

ראש הממשלה שאמר על תושבי רמת-הגולן "פרופלור", שהם יכולים לעשות סבבים – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

הוא הביא למודעות ציבורית, שלראש הממשלה באופן אישי אכפת מכל קשיש.

רענן כהן (העבודה):

– – –

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, יש לנו בחירות; אדוני היושב-ראש, אני יכול לדבר?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אחזיר לך את הזמן. מה אני יכול לעשות שהחבר שלך, חבר הכנסת הירשזון, רוצה לעזור לך, אבל על-ידי כך מפריע לך.

רענן כהן (העבודה):

מה בכלל הביא הכרטיס הזה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

"מה בכלל הביא הכרטיס הזה" – מה הזלזול הזה?

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

כולם יודעים שאתה רוצה לעזור לחבר הכנסת רון נחמן.

רענן כהן (העבודה):

מה נתן להם הכרטיס הזה? לא פנסיה, לא – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת הירשזון, נדמה לי שאני הודעתי, שרשות הדיבור לחבר הכנסת רון נחמן.

אברהם הירשזון (הליכוד):

לא שמעתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו שמעת.

חבר הכנסת רון נחמן, אני אחזיר לך את הזמן.

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, כאשר הייתי ילד, סבא שלי הגיע מרומניה ולא יכול היה לקבל דירה כקשיש, אלא אם כן נרשם להסתדרות הכללית וקיבל פנקס אדום. זאת אומרת, אז יכולת לקבל – בגלל פנקס או תעודה – זכויות כלשהן. מאז קרה משהו במדינת ישראל. עכשיו, כאשר נותנים אות הערכה לאזרחים המבוגרים, ואני בעד זה – אבל אני אומר, כפי שאתה עמדת מעל הדוכן ודיברת בשבחו של המהלך, בשבחו של הכרטיס, ואני מכבד את מה שאמרת, אני מבקש שכל אותם אנשים במפלגה שלך ייטלו קורה מבין עיניהם ויבואו וישלחו היום לראש הממשלה לשעבר יצחק שמיר מכתב: אנחנו מתנצלים על אשר פגענו בך, כי חשבנו לתומנו, או הוטעינו, שאתה עושה את הדברים ממניעים פוליטיים. כי אם אתה בעל אינטגריטי, עם שלמות פנימית, ואתה עומד מעל הדוכן ואומר זאת היום – מן הראוי שהיום האנשים במפלגה שלך, שתקפו את הרעיון ההוא, יבואו ויגידו כאן מעל הדוכן: אנחנו תומכים.

ודבר אחרון, כי זמני קצוב כאן, אני רוצה לומר לחבר הכנסת רענן כהן: זה שנותנים כבוד לאזרח הזקן – מן הראוי גם לתת כבוד לאזרח הצעיר. ממול, ליד משרד ראש הממשלה, בגן-הוורדים, יושבים ילדים, נשים, זקנים וטף, כולם – מן הראוי שראש הממשלה יצא מהקונכייה שלו ויבוא לשם, ולא הם יבואו להפגין מולו, ויכבד אותם כאזרחי מדינת ישראל, מהקשיש והמבוגר ועד לילדים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. כאשר חבר הכנסת רענן כהן עלה לדבר, הודעתי בסוף דבריו שהרשימה סגורה. אני מודיע עכשיו פורמלית שהרשימה סגורה.

חבר הכנסת אבי יחזקאל איננו באולם; הוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת שאול יהלום איננו באולם; הוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת יורם לס, שאבא שלו עלה לא מרומניה אלא מליטא, נוכח ויקבל את רשות הדיבור.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת לס, גם לך היה פנקס הסתדרות?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. אבא שלו עלה לא רק מליטא, אלא מהעיר שבלי, שבה נולדתי וגדלתי. תבינו את החשיבות שלו. אתה מודה באשמה הזאת?

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת לס, אתה רואה למה אתה זוכה היום?

אלי דיין (העבודה):

— — — עיר טובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

עיר טובה. הוא היה אתי שם.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים – אני גם מודה לאדוני היושב-ראש על דברי ההקדמה – היום מתקיימות הבחירות להסתדרות הגמלאים. 350,000 בעלי זכות בחירה עדיין יכולים להתייצב בקלפי, מכל המפלגות. בהזדמנות הזאת ומעל הבמה הזאת אני שולח לכל חברי הגמלאים ברכה נאמנה. ככל שיבואו יותר אנשים להצביע בקלפיות, כך תחדור עוד ועוד ללבה של הממשלה ההכרה בכוחם העצום, גם האלקטורלי אבל בעיקר הערכי, של הגמלאים.

אנחנו נמצאים היום בדור שלא היה כמוהו מעולם – — —

יעקב שמאי (הליכוד):

מדוע לא אפשרו לכלל הגמלאים להשתתף בהצבעה הזאת? זה בניגוד לראש הממשלה, ששלח גם לחברי ההסתדרות וגם למי – — —

יורם לס (העבודה):

זה לא נושא מפלגתי, חבר הכנסת שמאי. אנחנו מדברים על הגמלאים. כל המפלגות משתתפות בבחירות היום.

יעקב שמאי (הליכוד):

לא שמעת את מה שאמרתי. מדוע לא מאפשרים לכלל הגמלאים לבחור להם את הנציגות? מדוע?

יורם לס (העבודה):

הרי אתה עצמך חבר הסתדרות, והדיון עכשיו הוא לא על ההסתדרות – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

למה עובדי מדינה גמלאים משתתפים בהצבעה?

יורם לס (העבודה):

בכל אופן, ברשותך, חבר הכנסת שמאי, אני אחזור לעניין ואומר, שאנחנו חיים בדור שלא היה כמוהו מבחינת התזוזה של מרכז הכובד הדמוגרפי אל הגילאים הקשישים והמבוגרים, וכל זאת בזכות ההישגים הגדולים של מערכת הבריאות בדור האחרון, שהביאו לכך שתוחלת החיים גדלה משנה לשנה.

אני רוצה בהזדמנות הזאת, אדוני שר המשפטים, להביא בפניך פרט – כל המפלגות, לפי המודעות, גם אלה שהליכוד פרסם, עומדות עליו – של נקודה שכואבת מאוד לגמלאים, והיא עניין של כפל מס על גמלת הזיקנה. היום, כאשר הגמלאי משלם את דמי הביטוח הרפואי, הכנסתו לצורך החישוב כוללת את הגמלה שהוא מקבל מהביטוח הלאומי. יוצא מצב שהגמלאי ששילם כל חייו את דמי הביטוח הלאומי ומקבל לעת פרישה את דמי הביטוח הלאומי, צריך לשלם על הגמלה הזאת מס כאילו זו הכנסה ממשלח-יד. נושא כפל המס צריך לבוא על תיקונו בחקיקה. על-פי המודעות שראיתי לקראת הבחירות היום, כל המפלגות תומכות בביטול כפל המס. אני מקווה שגם הממשלה תצטרף ותסכים להצעת חוק שהנחתי על שולחן הכנסת בנושא הזה של מניעת כפל מס על דמי הביטוח הלאומי.

אני מודה שוב ליושב-ראש, ומקווה שהדיון הזה יהיה פתח לדיונים נוספים – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

איך אתה מסביר את זה, שבשעה שאתה מדבר על הגמלאים, על כפל מס, הממשלה שלכם, שאתם עומדים בראשה, הפסיקה את ההטבות לגמלאים, ועוד מבקשת מהם להחזיר כספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה הוספת לו זמן, כי הוא בדיוק גמר.

יעקב שמאי (הליכוד):

על חשבוני, על חשבון חבר הכנסת בא-גד.

היו"ר ד' שילנסקי:

על חשבונך, על חשבון הסבתא. הוא בכלל לא רשום. הוא מוכר את השנים של החותנת. אתה לא רשום, חבר הכנסת יעקב שמאי. על מה אתה מוותר לו? בבקשה, חבר הכנסת לס, נשאלת, זכותך לענות.

יורם לס (העבודה):

ברשות היושב-ראש, אני אענה על שאלתו המוצדקת של חבר הכנסת הירשזון, ואפנה אותו להסתייגות מפורשת שהגשתי בעת הדיונים על תקציב המדינה בעניין חוק ההסדרים, שנתן סמכות לשר האוצר, דרך שר הפנים, לבטל את ההנחות – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

אבל הצבעת בעדו.

יורם לס (העבודה):

אני הצבעתי בעד החוק באופן כללי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אנחנו עברנו סעיף סעיף.

יורם לס (העבודה):

אני אומר שאני הגשתי הסתייגות מפורשת, ב'וזמתי', בנושא הזה – –

מאיר שטרית (הליכוד):

נכון.

יעקב שמאי (הליכוד):

והיא נפלה. אחר כך הצבעת בעד החוק.

יורם לס (העבודה):

– – השערורייתי. שמענו מגמלאים על ההנחה המוצדקת שמגיעה להם בדמי ארנונה.

אני מצטרף לטיעון שלך, ואני מקווה שלקראת התקציב החדש נצליח הפעם להעביר את ההסתייגות הזאת, והגמלאים ימשיכו ויקבלו את ההנחה המוצדקת. לא כל אחד מקבל את זה, זה על-פי גודל הדירה, ואפשר לעשות גם מבחן הכנסה; אבל גמלאים יקבלו הנחה בדמי הארנונה. אני בהחלט מצטרף ומסכים להערכתך. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יגאל ביבי איננו; הוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת עמנואל זיסמן איננו; הוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת דוד מגן איננו; הוא מפסיד את רשות הדיבור. חברת הכנסת ענת מאור איננה; היא מפסידה את רשות הדיבור. חבר הכנסת אברהם פורז איננו – מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת דראושה איננו – מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת אלסאנע איננו – מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת סילבן שלום איננו – מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת חגי מירום נמצא. אני מבין שחבר הכנסת הרב יוסף בא-גד ניצח אותי. נאמר: מקום התורה, שם החוכמה. הוא ערער בפני ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת, שהוא הסמכות, וממלא-מקום יושב-ראש הכנסת החליט לטובתו. אני מקבל את פסק-הדין. אחרי חבר הכנסת חגי מירום תקבל את רשות הדיבור. ואחריך יבוא חבר הכנסת אברהם הירשזון. בבקשה, חבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההיגיון של העברת הטיפול בזכויות החברים הוותיקים ממשרד ראש הממשלה למשרד העבודה והרווחה הוא רב ביותר. צריך משרד ממשלתי, שמקבל על עצמו טיפול בציבור כל כך גדול של חברים ותיקים, שיהיה מסוגל לעסוק בזה. ואיך יוכל ראש הממשלה, המוביל את המהלכים המדיניים היום בווישינגטון, הנושא בחזית הביטחון של מדינת ישראל כשר הביטחון, העסוק מעל לראש בהמון המון עניינים הקשורים לעם היהודי, הקשורים לתקציב המדינה, הקשורים לתיאום בין המשרדים וכן הלאה, לעסוק גם, כמו שצריך, בענייני החברים הוותיקים, הגמלאים? זה פשוט בלתי אפשרי.

אני רוצה לשלוח מפה מחמאה למשרד ראש הממשלה. כי לא בכל יום משרד ממשלתי מוותר על סמכויותיו ועל שליטתו. ויותר מכך, אני רוצה לשלוח מחמאה על כך שהיה פה ויתור על הפן האלקטורלי והעדפה של העניין המעשי. אני זוכר, כאשר היה חבר הכנסת שמיר ראש הממשלה וחוק האזרחים הוותיקים עבר פה בכנסת, העבירה אותו חברת הכנסת נאוה ארד בשקיקה, מתוך כוונה אמיתית לסייע לציבור החברים הוותיקים, לציבור הגמלאים. ואחר כך, ממשרד ראש הממשלה יצא איזה כרטיס טיולים זול, משיקולי בחירות, ששלח ברכות לחברים הוותיקים, אבל לא היה טיפול אמיתי, עמוק ורציני בבעיות של החברים הוותיקים.

אני מקווה שההעברה למשרד העבודה והרווחה תביא בשורה. בהכירי את המשרד עצמו ואת נושאי הטיפול בו, בהכירי את השרה אורה נמיר העומדת בראש המשרד הזה, אין לי כל ספק, שהמצב ישתנה והטיפול יעמיק, ותהיה בכך משום ברכה לציבור הזה, החשוב כל כך במדינת ישראל.

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת, ציבור החברים הוותיקים, הגמלאים, אינו ציבור שצריך להתייחס אליו כמו אל ציבור סובל, מסכן, עצוב. זה ציבור גדול מאוד. היום אתה נכנס לפנסיה בגיל 65, ורוב החברים האלה הם אנשים במלוא אונם, במלוא פריחתם המחשבתית, במלוא יכולתם האינטלקטואלית. אבל חברה ראויה, מודרנית, מתקדמת, צריכה להבטיח אותם, להבטיח את עתידם, לטפל בקשישים שבהם טיפול טוב יותר מזה הניתן היום. יש אין-סוף נושאים שבהם אנחנו צריכים להיטיב בדרך של פטורים, הקלות, הנחות, בכרטיסי נסיעה, תרבות, צרכנות תרבות, השכלת מבוגרים וכן הלאה. ולי אין כל ספק שמשרד ראש הממשלה, עם העומסים העצומים שיש עליו, לא יכול היה לעשות את העבודה הזאת כראוי.

אשר על כן, אני רוצה לברך היום על העברת הנושא הזה. ואני רוצה להגיד כאן, שהכנסת הזאת תיבחן בקדנציה הזאת ביכולת שלה לקדם שני ציבורים שנראים לי מאוד חשובים, ונראה לי שיש מה לעשות אתם. האחד הוא ציבור החיילים המשוחררים, שטרם השכלנו להביא אותם למה שמדינה כמו שלנו צריכה להביא אותם מבחינת היכולת להיקלט בחברה – לשכן את עצמם, למצוא תעסוקה ולקדם את עצמם בתחומי ההשכלה. והשני, ציבור החברים הוותיקים, הגמלאים, בוני הארץ הזאת, סוללי העלייה מכל ארצות העולם, מקימי הקהילות והתרבות הקהילתית במדינת ישראל. זה ציבור שאני מאמין שהעברת האחריות לענייניו למשרד העבודה והרווחה תהיה כזאת שתיתן לו את הכבוד שבאמת מגיע לו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. עכשיו רשות הדיבור למי שניצח אותי – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש הבלתי מנוצח, זה יושב-ראש של כולנו, וכולנו מתכבדים בו, וכנסת נכבדה, אני לא נלחמתי על זכותי לדבר מפני שחסר לי לדבר. לקראת הופעה שיש לי הלילה ריכזתי נתון מעניין. מאז כוננה הכנסת הזאת, היא ישבה 104 ימים. לי יש בכנסת הזאת 110 הופעות.

רון נחמן (הליכוד):

מה זה 104 ימים?

יוסף בא-גד (מולדת):

104 ימים מהיום הראשון שבו נבחרנו, שבו התחילה לשבת מליאת הכנסת. בדקתי זאת עכשיו.

רון נחמן (הליכוד):

בלי שבתות, חגים וימי שישי?

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מדבר על ימי ישיבות. היו 104 ימי ישיבות. לי יש פה, לפי הנתונים של מחשב הכנסת, 110 הופעות, שאילתות, נאומים, הצעות לסדר – – –

דוד מנע (הליכוד):

זה לא כולל את ההופעה שלך הערב.

יוסף בא-גד (מולדת):

היות שהערב ישאלו אותי: אתה עוסק כל היום – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

מה ה"תכל"ס" שיצא מזה?

יוסף בא-גד (מולדת):

רגע, רגע.

שר המשפטים ד' ליבאי:

איפה ההופעה שלך הערב?

יוסף בא-גד (מולדת):

אצל גבי גזית.

היו"ר ד' שילנסקי:

זו תעמולה למען גבי גזית, למען התוכנית.

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה. אינני יכול לסרב לשר המשפטים. תיכף הוא יענה לי על שתי שאילתות, אני חייב בכבודו.

ולכן, אני ידעתי שישאלו אותי הערב על הגימיקים שלי. רציתי להראות שפרט לשלושה-ארבעה גימיקים היו עוד למעלה מ-100 הצעות חוק, שאילתות, כך שאפשר לומר: הגימיק כאן; אבל אפשר לומר: האדם הפרלמנטר שעבד ברצינות מלאה בכנסת.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אנחנו כולנו מלאים הערכה.

יוסף בא-גד (מולדת):

תודה רבה לחברי. אני לא מצפה להערכה, אני נלחמתי על זכותי לדבר, כי אני רוצה לספר לכם סיפור.

באשפרתא היה מנהג: כאשר הזקן היה מיותר, היה בנו לוקח אותו ליער ומוריד את ראשו בגרזן. פעם אחת לאיש אחד לא היה איפה להשאיר את הבן שלו. הוא לקח אתו את הבן. בלכתם אל היער שואל הבן את האב: אבא, למה לקחת את הגרזן אתך עם הסבא? והוא אמר: תראה, הסבא שלנו כבר מיותר; איך אומרים ביידיש, עובר בטל – מזל שתופיק זיאד איננו, שהוא לא צועק שקיללתי אותו – עובר בטל. אמר לו הנכד, וזה מוסר השכל גדול: אבא, אל תשכח לקחת את הגרזן בחזרה; ברגע שאני אחליט שאתה מיותר – ואני יכול להחליט על זה מהר מאוד – אעשה זאת לך.

חברה שלא מכבדת את זקניה היא חברה שלא ראויה להתקיים. אלה לא דברי – ואני מקווה שהיושב-ראש יודה לי על נאומי אחר כך – אבל נאמר: "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלוקיך אני ה'". שואל רש"י: לשם מה צריך להוסיף את "אני ה'?" מספיק "ויראת מאלוקיך". אומר רש"י: "והדרת פני זקן. איזהו הידור? לא ישב במקומו, לא יסתור את דבריו. יכול, יעצים עיניו כמי שלא ראהו". אתם מכירים את הפטנט באוטובוס: נכנסת זקנה – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

המלה "זקן" שם היא במובן חכם.

יוסף בא-גד (מולדת):

או, קנה חוכמה. יישר-כוח על ההערה. היות שיש לי שלוש דקות לא יכולתי להתפלפל על הנוטריקון. יישר-כוח לך, ידידי, חבר הכנסת.

אתם יודעים, יש פטנט: נכנסים זקנה או זקן לאוטובוס, מסתובבים לראות את הנוף. "יכול, יעצים עיניו כמי שלא ראהו. לכך נאמר: ויראת מאלוקיך, שהרי דבר זה מסור ללבו של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלוקיך".

לכן, חברי הכנסת הנכבדים, יישר-כוח לראש הממשלה הקודם מר שמיר ששלח תעודת כבוד, תעודת אזרח, לכל זקן. הם מתגאים בזה והם זקוקים לזה.

אני לא מתערב – להעביר לכאן או לכאן – ובלבד שנשמור את הצו המוסרי של כיבוד הזקנים: "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן". תודה רבה, והיה כדאי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. נו, כתוצאה מזה שאתה ניצחת הרבתה הכנסת חוכמה ותורה.

יוסף בא-גד (מולדת):

תודה רבה.

רפאל פנחסי (ש"ס):

הרב בא-גד, זה כבר לא חמץ אחר הפסח.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא. זה יציל את כבוד הזקנים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אברהם הירשזון, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף. אתה קראת הרבה מאוד קריאות ביניים, אני צריך להוריד לך חצי דקה, ידידי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מדבר בקצרה, כי חלק מהדברים כבר אמרתי קודם לכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אה, חלק מהדברים אמרת בקריאות ביניים, אבל לא כולם יכלו לשמוע. קריאות ביניים אתה קורא בלי מיקרופון, אין לך קול של צעקן, ואני מודיע לך שלא שמעו את קריאות הביניים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי תחושה, שאם אני אשאר בכנסת עוד קדנציה, גם את התכונה הזאת אני אפתח, ואתחיל להיות צעקן. אבל אני אשמע לכל הוראה שלך, ואם תוריד חצי דקה – זה יהיה מקובל עלי, אין לי בעיה בנושא הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בגלל הגישה היפה שלך אני לא מוריד חצי דקה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מאוד מודה לכבודו.

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת רענן כהן, להפתעתי הרבה, דיבר בזלזול מסוים על התעודה שנשלחה לקשישים ואמר כאילו: מה התוכן שיש בתעודה הזאת? אני מתפלא על רענן. רענן ידוע כמי שהוא איש הלובי החברתי ועוסק בענייני חיילים משוחררים. אדם כזה היה צריך להיות מקורב לעניין.

הרי הדבר העיקרי שראש הממשלה שמיר רצה להמחיש בנושא הזה הוא, שיש התייחסות אישית של ראש הממשלה לכל אזרח קשיש במדינת ישראל. אחר כך יש תהליך של זמן, ואותה תעודה צריך למלאה בתוכן, אבל קודם כול יש לתת לאותו קשיש את התחושה שראש הממשלה מתייחס אליו אישית בחשיבות, שהוא חשוב, שהוא לא עובר בטל. זה הדבר המרכזי שראש הממשלה שמיר רצה להמחיש בתעודה הזאת. ולכן אני מופתע מדבריו של רענן כהן ולכן גם הערתי בקריאות ביניים את מה שהערתי.

אני בטוח שהבית הזה, משמאל ומימין, כולם יעלו וידברו דברים טובים ומרגשים בזכותם של הקשישים. אבל לא זאת הבעיה. הבעיה היא, מה הממשלה עושה, ותפקידה לעשות. והנה, ממשלת ישראל הנוכחית, להפתעתי, לתדהמתי, לתדהמת רוב חברי הבית הזה, החליטה להפסיק את הפריבילגיה של הנחה של 20% במסי ארנונה לקשישים. אדוני היושב-ראש, לא מדובר כאן על קשישים סתם, מדובר כאן על קשישים קשי יום. אז מה עושים? אותם קשישים קשי יום, שהם לא יכולים להיות לובי ולא יכולים להיות קבוצת לחץ ולא יכולים להסתובב בפרוזדורי הממשלה ולא יכולים לאיים ולא יכולים לצעוק, מהם דורשים לוותר על 20%. ולא רק זה, אלא אומרים להם: תחזירו את המקדמות, ממה שאין לכם, מתחילת השנה.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שכל הבית הזה צריך להתאחד בצעקה גדולה אחת כנגד הדבר הנורא הזה שהממשלה הזאת עושה, ודובריה שבאים לכאן מדברים בזכות הקשישים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חבר הכנסת סאלח טריף איננו, והוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת אליעזר זנדברג איננו, והוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת גונן שגב איננו, והוא מפסיד את רשות הדיבור. חברת הכנסת נעמי בלומנטל איננה; היא מפסידה את רשות הדיבור. חבר הכנסת אברהם בורג איננו, והוא

מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת מאיר שטרית נמצא ואחריו, אחרון אחרון – חבר הכנסת אברהם רביץ.

ואני רוצה להגיד לכם: תראו מה אני מפסיד בזה שאני מנהל את הישיבה, ואינני יכול לדבר, כי אני רציתי לדבר על אשתו של ראש הממשלה הקודם, שולמית שמיר, שהיתה עזר כנגדו בעניין הקשישים. אבל לכל דבר יש מחיר. אינני יכול לדבר, כי אני מנהל את הישיבה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר, שאני מתנגד להצעה המונחת בפנינו, להעביר את האחריות לנושא הקשישים ממשרד ראש הממשלה למשרד העבודה והרווחה. אם היה איזה יעד לחוק הזה, הוא היה באמת בעובדה שראש הממשלה באופן אישי מתעניין בגורלם של הקשישים ונותן לזה ביטוי בצורה של תעודה.

אבל, ברשותכם, אני רוצה לעבור על שלוש נקודות בחוק הזה שעליו מדובר, שנקרא חוק האזרחים הוותיקים, התש"ן-1989, ולבדוק מה נעשה בסעיפי החוק, אם הלכה למעשה באמת מתייחסים לקשישים. בסעיף 6(1) כתוב, שעל-פי החוק תהיינה הקלות, אפילו בדרך של חקיקה, במיסוי ובארנונות. לצערי הרב, כפי שציין חברי, חבר הכנסת הירשזון, דווקא נעשתה השנה בחוק ההסדרים במשק חקיקה הפוכה, שהורידה את הסמכות של הרשויות המקומיות לתת הנחה גלובלית של 20% לקשישים.

ודאי וודאי שעד היום הזה לא נעשתה שום חקיקה שתוריד את המיסוי ואת הארנונה לקשישים.

בסעיף 6(2) כתוב, שהמועצה הזאת תפעל על-מנת ליתן הטבות בשירותים ציבוריים. האם באמת נעשו הטבות וניתנו שירותים ציבוריים לקשישים? מי שמכיר את השטח יודע שלא דוברים ולא יער.

סעיף 7 בחוק. המועצה תתכנס אחת לחודשיים לפחות. אני רוצה לשאול את נציגי הממשלה, האם המועצה מתכנסת בכלל? לא אחת לחודשיים, אחת לחצי שנה – דייני. האם מישהו מכנס אותה? האם מישהו באמת דן בעניין הקשישים? האם למישהו אכפת מה שקורה להם?

לצערי הרב, אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, קשישים רבים בארץ הזאת נתונים בתנאים של חרפה, חרפה למדינת ישראל וחרפה לחברה הישראלית. לצערי הרב, אותם קשישים שברבות ימיהם נופלים למשכב, ואין מי שיטפל בהם ויחזיק אותם בבית-אבות, ואין למשפחה אמצעים – אותם קשישים נזרקים, פשוט נזרקים לחדסי הרחוב לעתים. לא אחת העיתונות פותחת לנו צוהר כששומעים שאיזה קשיש נפטר גלמוד בדירתו, ומגלים את גופתו ימים אחרי זה.

אין טיפול רציני בקשישים. תבדקו מה קורה בתור לבתי-אבות, אפילו אותם בתי-אבות ציבוריים. אנשים לא יכולים להגיע ברבות ימיהם אל בתי-האבות ואין מי שעושה בעניין הזה דבר.

כתוב בסעיף 8 לחוק, אדוני היושב-ראש, שראש הממשלה ממונה על ביצוע החוק והוא רשאי להתקין תקנות. מ-1989 עד 1993, יסביר לי מישהו אם זה לא זמן מספיק להתקין תקנות, אם מישהו באמת רוצה להתקין תקנות לביצועו של החוק?

נכון להיום, אדוני היושב-ראש, לא נעשו שום תקנות לחוק הזה, ובעצם מעבר לדקלרציה יפה ותעודה, שעם כל הכבוד לה לא מחממת בלילות הקרים את הקשישים ולא מוסיפה להם פרוטה על שכרם על-מנת להתקיים בכבוד, ולא פותרת את בעיותיהם.

להעביר היום את החוק ממשרד ראש הממשלה למשרד העבודה והרווחה זה בעצם לומר: החוק מיותר. אני מעדיף, אדוני שר המשפטים, שלממשלה יהיה האומץ לבטל את החוק המיותר הזה, או לחלופין שתמלא אותו תוכן. אז יש היגיון וטעם לטפל בעניין. הרי משרד העבודה והרווחה ממונה ממילא על נושא הקשישים. לא צריך בשביל זה חוק מיוחד. אם הוא יעשה את עבודתו – אפשר לוותר על החוק הזה. לא צריך את החוק הזה במיוחד כדי שמשרד העבודה והרווחה יטפל בקשישים.

צר לי שזה המצב, אבל רציתי שהדברים ייאמרו כדי שנציג הממשלה שיושב כאן ישמע אותם. אני חושב שכדאי להגיד לראש הממשלה, אם אכפת לו מהנושא, גם הוא קשיש עכשיו, כדאי שהוא דווקא לא יוותר על זה, ייקח זאת לידיים, ויתקין תקנות כדי להבטיח את חייהם של הקשישים ברמה קצת יותר אנושית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מאיר שטרית, תרשה לי לומר לך, ואתה בוודאי יודע, שהכנסת היתה אתך בשעתך הקשה ביותר, וכל הכנסת שמחה שחזרת לפעילות מלאה. ראינו את זה כבר במשך כל היום. בוודאי זה טוב שהשמעת דברים לבביים, אנושיים, גם עכשיו. זה טוב לכנסת, זה טוב לעם, וזה גם טוב לך. השם במרומים ייתן לרעייתך ולך כוחות להמשיך באותה פעילות שבוודאי עוזרת גם להתגבר על היגון.

אחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת אברהם רביץ; איננו.

אני מזמין את השר להשלים את דבריו. כפי ששמענו, כמה חוכמה יש בתפילה "אל תשליכנו לעת זיקנה, ככלות כוחנו אל תעזבנו"; כך בערך, באותה רוח, דיברו כל חברי הכנסת, מימין ומשמאל. זה היה המוטו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, לא באתי לכאן, לדון זה עכשיו אלא כדי להזכירכם, שאותו חוק שבו מדובר, המבקש לסייע לקשישים, הוא פרי יוזמה של השדולה של חברים בכנסת הקודמת, שדולה שבראשה עמדה חברת הכנסת נאוה ארד, וחברים בה היו מכל סיעות הבית הזה. באתי להזכירכם את תרומת הבית הזה לכבודם של הקשישים, ואני חושב שראש הממשלה, בבקשו מהכנסת היום, על-פי הסמכות שבחוק, להעביר את סמכויותיו לשרת העבודה והרווחה, שקל כאן

שיקול ענייני, שהרי יהיה בידיה לקדם את האפשרויות על-פי החוק ולהתקין את התקנות בצורה הטובה ביותר.

אני מודה לחברים שתמכו בהצעה, ואני מבקש מחברי הבית להתאחד ולאשר את בקשתו זו של ראש הממשלה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני חייב תשובה לחבר הכנסת אלסאנע. חבר הכנסת אלסאנע, ראשון המשתתפים היה חבר הכנסת יוסף בא-גד, והוא עמד פה מאחורי הדלת ונכנס באיחור של רבע דקה. לא נתתי לו את רשות הדיבור. אחרי כן הוא ערער אצל ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת, וממלא-מקום יושב-ראש הכנסת פסק שעלי לתת לו.

אני מצטער, אתה איחרת לא ברבע דקה אלא בשלושת-רבעי שעה. אינני יכול, אחרי שלא הרשיתי לו לקבל את רשות הדיבור בגלל איחור של רבע דקה, לתת לך עם איחור של שלושת-רבעי שעה, כי אז יגידו שאני עושה פרוטקציה, וזה לא יפה.

קבל ברוח טובה את העובדה שאינני יכול לתת לך את רשות הדיבור.

אנחנו ניגשים להצבעה על הודעת הממשלה בדבר העברת סמכויות לפי חוק האזרחים הוותיקים, התש"ן-1989. השעון מופעל.

קריאה:

היו"ר ד' שילנסקי:

אישור. בעד אישור. ברור שזה אישור.

הצבעה מס' 4

בעד אישור הודעת הממשלה – 18

נגד – 1

נמנעים – 1

הודעת הממשלה על ההחלטה להעביר סמכויות לפי חוק האזרחים הוותיקים, התש"ן-1989, אושרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

18 בעד, אחד נגד, אחד נמנע. אני קובע שהכנסת אישרה את ההודעה על החלטת הממשלה בדבר העברת סמכויות לפי חוק האזרחים הוותיקים, התש"ן-1989, כפי שהביאה בפנינו שר המשפטים.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הודעה לסגנית יושב-ראש הכנסת, ואחרי זה – שאילתות. בבקשה.

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

דב שילנסקי (הליכוד):

תודה רבה.

שאלות ותשובות

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את סגן השר לענייני דתות להשיב על שאילתות. אדוני סגן השר, צפויה לך עבודה קשה מאוד בתשובה על השאילתות.

המועצה הדתית בקריית-אתא

חבר הכנסת י' כץ שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993):

נודע לי כי המועצה הדתית בקריית-אתא מתקשה לפעול, בין היתר, כיוון שלא הועברו אליה כספים מעיריית קריית-אתא.

ברצוני לשאול:

1. מה היה התקציב המאושר של המועצה הדתית בקריית-אתא בכל אחת מהשנים 1991-1992?
2. מה הוא הסכום שעיריית קריית-אתא היתה צריכה להעביר למועצה הדתית בכל אחת מן השנים הנ"ל?
3. אילו כספים הועברו בפועל על-ידי עיריית קריית-אתא למועצה הדתית בכל אחת מן השנים הנ"ל?
4. אילו צעדים יינקטו להבטיח העברת כספים מהעירייה למועצה הדתית?
5. מדוע אין משרד הפנים מעביר ישירות כספים למועצה הדתית בקריית-אתא מתוך הכספים המיועדים לעירייה?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התקציב לשנת 1991 (תשעה חודשים, אפריל עד דצמבר) עמד על סך 916,500 ש"ח; לשנת 1992 – סך 1,390,000 ש"ח.

2. הסכום שהעירייה אמורה היתה להעביר בשנת 1991 הוא 549,000 ש"ח. ובשנת 1992 – סך 834,000 ש"ח.

3. הכספים שהועברו בפועל על-ידי העירייה בשנת 1991 – 212,867 ש"ח. בשנת 1992 (עד חודש אוקטובר) – 400,886 ש"ח.

4. בדעתי לפנות למשרד הפנים ולראש עיריית קריית-אתא ולהעמידם על חומרת המצב של המועצה הדתית.

5. משרד הפנים יכול להעביר כספים ישירות למועצה דתית רק ברשות מקומית שתקציבה הוא גירעוני, והיא מקבלת מענקי גירעון ממשרד הפנים.

תקציב עיריית קריית-אתא הוא מאוזן ואינו גירעוני, ולפיכך אין משרד הפנים מעביר מענקים לעירייה, וממילא אינו יכול להעביר כספים ישירות למועצה הדתית.

נישואים אזרחיים בקרב עולי ברית-המועצות

חבר הכנסת א' בורג שאל את השר לענייני דתות ביום י"א בשבט התשנ"ג (2 בפברואר 1993):

ברצוני לשאול:

1. כמה, באחוזים, מעולי ברית-המועצות נישאו בנישואין כדת משה וישראל?

2. כמה מן העולים, באחוזים, נישאו בנישואין אזרחיים?

3. האם נישואין אלה מוכרים בישראל כנישואין לכל דבר? אם לא – האם מתכננת הממשלה לחייב את העולים לעבור טקס נישואין נוסף – כהלכה?

4. האם קיימת מניעה, חוקית או הלכתית, להינשא לילד של הורים שנישאו בנישואין אזרחיים?

5. אם כן – האם נתוני ההורים והילדים נשמרים ברשימות מיוחדות, המופצות ללשכות לרישום נישואין בארץ ומחוצה לה?

6. אם לא – מדוע לא יותר מסלול נישואין כזה לכל אזרח ישראלי?

7. מה הוא הליך הגירושין הנדרש מזוגות עולים מברית-המועצות אשר נישאו בנישואין אזרחיים ומבקשים להתגרש? האם האשה המתגרשת בהליך זה נחשבת "פנויה" לכל דבר ועניין?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. אין משרדנו מנהל סטטיסטיקה בנושא זה. עם זאת, ברור לנו שמספר הזוגות הנשואים בנישואים שנערכו כדת משה וישראל הוא מועט ביותר. הדבר נובע, כמובן, מאופי המשטר שהיה נהוג במדינות אלו.

3. נישואין אלו מוכרים על-פי החוק הישראלי, והם נרשמים במשרד הפנים כנישואין. יש מבין העולים המגיעים ליישובים דתיים או לאזורים דתיים, ואז ממליצים בפניהם להינשא כדת משה וישראל.

4. אם אין בעיות הלכתיות נוספות או אחרות, אין כל מניעה חוקית או הלכתית להינשא לילד של הורים שנישאו בנישואין אזרחיים.

5. לא. ולכן נתוני הורים אלו אינם נאגרים בשום מאגר מידע מיוחד.

6. אין להתיר נישואין אזרחיים, כיוון שיש בעיות הלכתיות נוספות האוסרות את נישואי בני הזוג. בעיות הלכתיות אלו אינן ידועות לזוג המבקש להינשא או למי שעורך נישואים אזרחיים.

לביצוע נישואים שכאלה, בלי להיות ערים לבעיות הלכתיות, יש השלכה בעתיד על נישואי הילדים שייוולדו.

7. כאשר בני הזוג הנשואים בנישואין אזרחיים מבקשים להתגרש, משתדל בית-הדין לסדר ביניהם גט כהלכה, וזאת כדי למנוע מהם או מילדיהם סבל מיותר בבואם להינשא שנית.

משכורותיהם של עובדי השירות הדתי המוסלמי

חבר הכנסת א' אסעד שאל את השר לענייני דתות ביום י"ח בשבט התשנ"ג (9 בפברואר 1993):

נודע לי, כי סוכם בין שר האוצר מר אברהם שוחט לשר עוזי ברעם, שהיה הממונה על תיק הדתות, על תוספת של 2.5 מיליוני ש"ח למשרד, כשחלק מהסכום הנ"ל מיועד להסדרת מעמדם של עובדי

השירות הדתי המוסלמי, אשר מקבל מענקים דרך העמותות והמועצות המקומיות ללא כל תנאים סוציאליים, ומשכורתם נמצאת מתחת לשכר המינימום.

התקנים הקיימים של עובדי שירותי הדת המוסלמית, אשר נקבעו לפני כשש שנים, אינם עומדים ביחס למספר המסגדים הקיימים בארץ.

הסיכום בין השרים בא לפתור בעיות אלו, אולם נודע לאנשי הדת המוסלמית, שפקידי משרד הדתות מתכחשים להסכם זה.

ברצוני לשאול:

1. האם פרטי ההסכם הנ"ל נכונים, והאם הוא תקף?

2. האם נכון שעובדי משרדו מתכחשים להסכם בינו לבין שר האוצר?

3. מדוע לא תהיה תוספת תקנים לעובדי השירות הדתי המוסלמי ביחס למספר המסגדים הקיימים בארץ?

4. מדוע לא יעלה משרד הדתות את סכום המענק המשולם כיום למסגדים ועלות החזקתם עולה על עשרות אלפי שקלים?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. כן. "התוספת" בסך 2.5 מיליוני ש"ח, שחבר הכנסת אסעד מזכיר אותה, היא למעשה העברה של סכום זה מתוך פעילות בתחומי הדת היהודית ולא "תוספת" של ממש. משרדנו פנה למשרד האוצר כדי לקבל תוספת של ממש לתקציב משרדנו, ועם קבלת תוספת זו נעמידה לרשות פעולות האגף לעדות דתיות.

3. תוספת תקנים היא נושא המצוי בתחום משרד האוצר ונציבות שירות המדינה. אני מציע כי חבר הכנסת הנכבד יפנה לגורמים אלו, ובכך יעניק תוספת משקל למאמצינו בסוגיה זו.

4. התשובה על שאלה זו קשורה בתשובה על השאלה הראשונה. עם קבלת תוספת תקציבית ממשרד האוצר, נשמח גם להגדיל את גובה המענקים הניתנים לאחזקה ולבנייה של המסגדים השונים.

כספים למוסדות תורניים

חבר הכנסת י' ביבי שאל את השר לענייני דתות ביום י"ט באייר התשנ"ג (10 במאי 1993):

חלפו שלושה חודשים מאז תחילת שנת התקציב, ועדיין לא חולקו הכספים המגיעים למוסדות העוסקים בתרבות תורנית. כמו-כן, משום-מה, בשנה החולפת הוקצבו רק 68% מתקציב 1992 למוסדות, וזאת אף שחוק התקציב שריין כספים נוספים.

בכתבה שפורסמה בעיתונות נכתב, כי מפלגה מסוימת, השולטת במשרד הדתות, רוצה לעקוף את הסחבת בנושא על-ידי כך שהיא תעביר למוסדותיה בלבד כספים ממשרד הפנים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות כי עדיין לא חולקו כספים, וזאת אף שיש קריטריונים?
2. אם כן – מדוע לא חולקו הכספים?
3. מתי יופעלו סעיפי תקציב אלה, המופיעים בחוק התקציב?
4. האם נכונה הידיעה, כי נרקמת עסקה להעביר למוסדות מפלגה אחת כספים דרך משרד אחר?
5. מה ייעשה בנדון?
6. האם ייתוספו לתקציב השנה בסעיף זה הכספים שהוחסרו בשנה שעברה?

תשובת סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עדיין לא חולקו כספי תקציב התרבות התורנית בשנת התקציב 1993. עם זאת, לאור לחץ של הארגונים הארציים ולאור הזמן הרב שחלף מתחילת שנת התקציב הוחלט, על-פי אישור האוצר והיועץ המשפטי לממשלה, לחלק מקדמות לארגונים הארציים. גובה המקדמות נקבע על-ידי האוצר, בתיאום עם היועץ המשפטי לממשלה, והסתמך על ההקצבות שקיבלו מתקציב 1992.

2. כספים אלה יחולקו בתום מועד הגשת הבקשות לתמיכה, לאחר פרסום מבחני עזר נוספים כנדרש בחוק יסודות התקציב ובהתאם להנחיות בג"ץ. מועד סיום הגשת הבקשות היה 6 ביוני 1993.

3. בכפיפות לאמור בסעיף הקודם, בתוך כחודש ימים.

4. להד"ם, הדבר גם לא יכול היה להתבצע, לו רצה מישהו בכך, עקב התיקון לחוק יסודות התקציב.

5. לפעול על-פי הנחיות החוק.

6. תקציב התרבות התורנית ב-1992 נוצל במלואו.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעתי לך, שזאת תהיה עבודה קשה לעלות על הבמה ולרדת מהבמה.

הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, התשנ"ג-1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, עכשיו בכל זאת תהיה לך עבודה, ראשית כול להאזין. אני מזמין את חבר הכנסת יוסף עזרן, שיביא בפנינו את הצעת חוק תרע"ז, הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, התשנ"ג-1993, שהיא משותפת לו ולחבר הכנסת שלמה בניזרי. בבקשה. יש לך עשר דקות.

יוסף עזרן (ש"ס):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, מיום שזכינו לעיר שחוברה לה יחדיו, היא ירושלים בירת ישראל לנצח, עמד ועומד עד היום הכותל המערבי, שריד בית-מקדשנו ותפארתנו, במרכז החיים היהודיים, לא רק בארץ-ישראל אלא בכל התפוצות.

ערכתי כמה חישובים, ולהבדיל אלף הבדלות, הרי רחבת הכותל שוקקת חיים, ומבקרים שם אנשים במספר העולה על מספר המבקרים בכל מקום אחר בארץ, לרבות, להבדיל אלפי הבדלות, אפילו מגרש הכדורגל המפורסם "בלומפילד", ששם מבקרים, כידוע, אלפים ורבבות. אין מה להשוות, מכיוון שהמקום הזה, עליו נאמר: העיר שחוברה לה יחדיו, שעושה את כל ישראל חברים. כך דרשו רבותינו. מה המשמעות? כל שבט, כל יהודי באשר הוא, ולא משנה מה עמדתו, השקפת עולמו ודרך חייו, מוצא את המקום שבו הוא יכול להזדהות ולהתאחד עם כלל עם ישראל ועם ההיסטוריה המפוארת שלו כאשר הוא פונה אל הכותל. והקיר הזה, כאילו "אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה", והוא מרגיש שהוא יכול לשפוך את מרי צקון לחשו ויכול להרחיב את לבו בתפילה.

ולכן, אחרי 25 שנים ונוכח כל הציבור הענקי, כן ירבה, שמשתתף בתפילות, בכנסים – כמובן, כנסים לא-פוליטיים – אני חושב שהגיע הזמן להסדיר בחוק מסודר את כללי ההתנהגות שתהלום ותתאים לקדושת המקום מבחינת כבודו ומעמדו, ולא רק מבחינה דתית.

כאשר אנו רואים, לדוגמה, שבפירמידות במצרים, שהן אתר היסטורי מובהק ואתר תיירותי, אוסרים לצלם, ועכשיו כמעט אוסרים לנשום, מכיוון שהנשימה יכולה לקעקע כמה יסודות; כאשר אנחנו רואים את חוקי העזר העירוניים – ואני גם ראיתי אותם – של עיריית רומא, המסדירים את הביקור בקולוסיאום, או, למשל, של עיריית אתונה, המסדירים את כל הביקורים בפרתנון ובכל מיני מקומות כאלה – אין שום ספק שלא ייתכן שמקום כה מרכזי וכה חשוב בחיים היהודיים יהיה מוזנח ויהיה נתון לשרירות לבו של כל אחד, שיכול להתנהג שם כפי שהוא רוצה. והרי בסופו של דבר אנחנו רוצים באמת למצוא את המאחד והמלכד, ויש הרבה מן המשותף לכל יהודי הבא לבקר בכותל ומשתתף שם בתפילות, בחגיגות הבר-מצווה, בשמחות, ונקווה רק לשמחות, בעזרת השם.

נאמר על הפסוק בשיר השירים: "הנה זה עומד אחר כתלנו – – –"

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת עזרן, מה עמדת השר בהצעת חוק זו? האם אדוני יודע?

יוסף עזרן (ש"ס):

מייד.

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן השר יעלה ויגיד את עמדתו, סבלנות. למה אתה שואל את הנואם לגבי עמדת השר? סגן השר בכבודו ובעצמו נמצא פה, והוא יאמר את עמדתו. כך רשום אצלי.

יוסף עזרן (ש"ס):

בהחלט.

אני יודע שהלב שלך פועם בחוזקה, ברגישות, וכן לב כל חבריך – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אברהם הירשזון (הליכוד):

זה גילוי רפואי נדיר שיש לו בכלל לב.

יוסף עזרן (ש"ס):

בכל אופן, יש כאן רגישות עצומה, ואני חושב שיש קונסנסוס, לא רק דתי, ואני פונה כאן לא מהבחינה הדתית לבדה, הגם שזאת לא, חס ושלום, מלת גנאי להסדיר את הנושא מבחינה דתית ומבחינת קדושת המקום, אלא אני מתכוון גם מבחינה לאומית, מבחינה חברתית, הרי זה המקום שצריך להיות בראש דאגותינו, שלא יהיה פרוץ ומופקר לכל מאן דבעי.

אני חוזר, אם כן, לפסוק בשיר השירים, שאומר: "הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות, מציץ מן החרכים". דרשו רבותינו: מיהו "זה עומד אחר כתלנו"? אדוני סגן השר, אני פונה גם אל כבודו, לא רק כדי שלא ירכך את עמדתו, מכיוון שעמדתו ידועה לי, אלא גם משום שאני רוצה את תמיכתו המחזקת והבלתי מסויגת, ואני מקווה שאני אזכה לה. בכל אופן, "זה עומד אחר כתלנו" – זה דודי וזה רעי, זה הקדוש-ברוך-הוא. אומרים רבותינו: מלמד שלא זזה שכינה מעולם מאחורי הכותל המערבי. וכל כך למה? אומרים רבותינו: מפני שהכותל הוא חביב מאוד בעיני הקדוש-ברוך-הוא, כיוון שרק עניי ירושלים חסכו מפיהם את פת לחמם, בבחינת "ותורתך בתוך מעי", ותרמו בעבור הכותל המערבי. כל התרומות של העשירים, עשירי העיר, שועי המדינה ושועי יהודה, היו לזהב ולכסף ולפאר ולכל התפאורה שהיתה שם, אבל האבנים הדוממות האלה, הקיר המערבי החיצוני, בנו אותו בזיעת אפיים ובפרוטותיהם של עניי ירושלים.

ולכן הוא כל כך יקר וחביב בעיני המקום, שמעולם לא שלטה בו יד אויב ומעולם לא נחרב, והוא מסמן למעשה, לא אתר ארכיאולוגי, חלילה, אלא יסוד באמונה שנצח ישראל לא ישקר ולא יכזב. יש גרעין בעם היהודי וגם במעשה ידיו ובבנייה שלו בירושלים. אף שחרשו אותה, אף שהעבירו כאן מחרשה להשכיח את כל עוצמת הבנייה וכל היסודות של כל התרבות היהודית – הכותל המערבי, לא היו יכולים לו, מכיוון שעניי ירושלים השקיעו בו את מיטב פרוטותיהם, וכל מקום שיש בו מסירות נפש הרי הוא גובר על כל תהפוכות הזמן וגובר על כל תחלואות העתים ומצוקות הזמנים.

לכן, רבותי, "זה עומד אחר כתלנו", השכינה לא זזה, אבל אני חייב להדגיש, שיש שני מצבים בכותל. יש בחינת "מציץ מן החרכים" ויש "משגיח מן החלונות". מה ההבדל? אדם שמציץ מן החרכים, הרי הוא רואה ואינו נראה, הוא מסתכל על מה שיש בפנים, בחדר, אבל לא רואים אותו. אולם "משגיח מן החלונות", כשאדם עומד על המרפסת וצופה לרחוב הרחב, הרי הוא רואה, אבל גם אחרים רואים אותו.

היו שתי בחינות בכותל המערבי. היה זמן שמנעו מהעם היהודי להתקרב לכותל, לשפוך את צקון לחשם, וזה היה בבחינת "מציץ מן החרכים". השכינה, שלא זזה מן הכותל, הציצה עלינו, אבל אנחנו לא זכינו לראות אותה, לא זכינו להמחיש ולחוש את ההתפעמות הנפלאה של השכינה העומדת, בבחינת "מציץ מן החרכים". אבל אחרי מלחמת ששת הימים, כאשר זכינו להתרפק על אותן אבנים הספוגות בדמעות ובתפילות של דורות, הרי זה היה בבחינת "משגיח מן החלונות" – אנחנו ראינו את השכינה במיטבה, בהופעתה, ביפעת זוהרה, וגם היא ראתה אותנו.

ולכן, לא ייתכן שהמקום הזה יישאר פרוץ ולא יוסדר, כיאה וכראוי לו. אני מאוד מבקש מרבותי להתגבר על כל החישובים הקואליציוניים, זה נושא שמאחד את ירושלים, עושה את כל ישראל חברים, העיר שחוברה לה יחדיו, במרכז החיים הרוחניים הלאומיים של עם ישראל, כולם יתאחדו כדי להצביע עבור חוק הסדרת קדושת הכותל ורחבתו. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת עזרן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

רן כהן (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

מה שמקובל הוא, שכאשר יש הצעות חוק רבות, בדרך כלל מניחים פעם אחת, וכאשר יש דיונים לאחר מכן, הצעת החוק נמצאת אצל הסדרנים ואפשר לקחת אותה מהם. אם נניח הצעות על שולחנו של כל חבר כנסת, אף אחד לא יצא מזה, ועל-מנת לייעל את העבודה הכנסת פועלת כך. אפשר גם לשקול הצעות אחרות. אבל רשמתי את הערתך, אדוני, ונשקול בהתאם.

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון מס' 5),

התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, לגבי ההצבעה השנויה במחלוקת, ניסיתי ללמוד מהתקדימים שהיו, ולאחר שגם שמעתי דברים מכל הצדדים ושוכנעתי למעשה – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בן-מנחם, סגן השר, אני מבקש.

לאחר ששוכנעתי שכמה חברי כנסת נכחו באולם ולא הצליחו להצביע – אני יכול למנות את שמותיהם: חברת הכנסת בלומנטל, חברת הכנסת לימור לבנת, חבר הכנסת דדי צוקר, חבר הכנסת גולדפרב וחבר הכנסת עזרן – למעשה, החמישה היו נוכחים באולם ולא הצביעו, או הצבעתם לא נקלטה משום-מה. התוצאה היתה כפי שהיתה לאחר שהודעתי על ההצבעה.

יש שתי אפשרויות: או לקבל ולהוסיף לתוצאות ההצבעה את שמותיהם של חברי הכנסת שנכחו באולם והצבעתם לא נקלטה, או לקבל את התוצאה. מאחר שכולנו מצויים לשמור על כבודה של הכנסת, אני קובע שתוצאת ההצבעה כפי שהופיעה היא הקובעת, והצעת החוק לא עוברת לוועדת הכספים של הכנסת. התוצאה היא 10 נגד 10. גם אם אביא בחשבון ואוסיף אותם חברי הכנסת שנכנסו, נכחו באולם והצבעתם לא נקלטה, התוצאה לא היתה משתנה למיטב ידיעתי.

לכן, חברי הכנסת, אני מבקש שנקבל בהבנה את ההכרעה, על מנת לשמור על כבודו של הבית הזה. היום התוצאה יכולה להיות לטובת צד זה, מחר יכולה להיות לטובת צד אחר, ומוטב שננהג ונפעל על-פי התקנון ועל-פי ההיגיון.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, שכנעתנו.

היו"ר ר' אדרי:

שכנעתי אותך. אני מודה לך. אני מקווה ששכנעתי את כל הבית. אני רוצה להודות לכל חברי הכנסת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הליכוד הצביע נגד הנחות במס ליהודה ולשומרון כדי לנגח את הממשלה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מבקש ממך, אני חושב שהתוצאה היתה כפי שהיתה.

הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, התשנ"ג-1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו ממשיכים בדיון בהצעת חוק תרע"ז – הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, של חבר הכנסת יוסף עזרן. הוא נימק אותה. ישיב סגן שר הדתות. אדוני סגן השר לענייני דתות רפאל פנחסי, בבקשה.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתשובה על הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת הרב יוסף עזרן ושל חבר הכנסת שלמה בניזרי, אני רוצה לומר, כי ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת חוק, בישיבתה מיום 7 ביוני 1993, החליטה כי שר המשפטים יקיים דיון עם השרים הנוגעים בדבר או עם נציגיהם בעניין הצעת החוק האמורה.

כמו-כן שלחתי לכבוד ידידי חברי הכנסת הנכבדים, המציעים, את ההשגות וההצעות של המרכז הארצי לפיתוח המקומות הקדושים, אשר ממונה על ביצוע חוק השמירה על המקומות הקדושים, התשכ"ז-1967, בשם השר לענייני דתות.

יש לבחון בהצעות החוק, א. אם חוק מיוחד לכותל לא יפגע במעמד שאר המקומות הקדושים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, יש פה יותר מדי שיחות ורעש. אני מבקש תשומת לב לדברי סגן שר הדתות.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

ב. בהשגות המרכז הארצי לפיתוח המקומות הקדושים יש התייחסות ארוכה ומפורטת לפגמים שבהצעת החוק, כפי שהוגשה; ג. יש לוודא מהי המפה המצורפת, כפי שמופיעה בהצעת החוק, ומהם גבולותיה.

על כן, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לאמץ את החלטת ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת חוק, להסמיך את שר המשפטים לקיים דיון עם השרים הנוגעים בדבר, כאמור. זאת ועוד, אבוא בדברים עם שר המשפטים מחד גיסא, ועם אנשי מקצוע במשרדי מאידך גיסא. תקוותי כי נגיע בקרוב למצב שבו הממשלה עצמה, באמצעות המשרד לענייני דתות, תניח על שולחן הכנסת הצעת חוק בנושא זה, שתענה על הכול.

לפיכך, אני מבקש מידידי חברי הכנסת, הרב יוסף עזרן והרב שלמה בניזרי, שידחו לעת עתה את ההצבעה בנושא, וייתנו לנו את פרק הזמן לבדיקת הנושא ולגיבוש הצעת חוק. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

רענן כהן (העבודה):

אני מבקש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, אתה מפריע. אני מבקש גם לשבת.

סגן השר, אתה ביקשת שני דברים: קודם ביקשת שהכנסת תאמץ את החלטת ועדת השרים. פורמלית אי-אפשר לעשות זאת. הכנסת יכולה לאשר את החוק או להסירו. כלומר, הבקשה יורדת.

עכשיו יש הבקשה השנייה – אתה פונה אליהם ומבקש לדחות את ההצבעה.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

יש אפשרות כזאת. אם יש הסכמה שלהם, אני יכול לבקש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מבקש לדחות את ההצבעה?

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

כן.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה מסכים לא להצביע? לא לשמור על המקומות הקדושים?

רן כהן (מרצ):

— — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אנחנו לא בהסתדרות כעת.

מנסים ללחוץ עליך, חבר הכנסת עזרן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לשבת. בואו נעשה סדר מסוים. הבקשה להשהות – בביטוי הזה משתמשת התקנה – איננה בסמכות המציעים בלבד אלא בסמכות הכנסת, לפי סעיף 137(א). אם אתה עומד על הצעתך, נצטרך – – –

אברהם פורז (מרצ):

רק אם יש מישהו שמתנגד להשהיה, שואלים את הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. אני שואל, האם יש פה בכנסת מישהו המתנגד; כי כבר שמעתי התנגדות.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, קודם כול צריך לשאול את המציע בלבד. אם הוא מוכן אז – – –

רענן כהן (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

נלך סעיף סעיף. אני מבקש מכולם לשבת, בלי התרגשות ובסדר.

חברי הכנסת, אני צריך לשאול כל אחד בנפרד. פה כתוב קודם השם של חבר הכנסת שלמה בניזרי. האם אתה מסכים להשהיה?

שלמה בניזרי (ש"ס):

מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסף עזרן, האם אתה מסכים להשהיה?

יוסף עזרן (ש"ס):

עקרונית אני נענה לבקשתו.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת עזרן, אתה לא רוצה לשמור על המקומות הקדושים?

היו"ר ד' שילנסקי:

כבודו מסכים?

יעקב שמאי (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, נדמה לי שאני שאלתי את חבר הכנסת עזרן. השאלה שלי היא, האם אתה מסכים או לא. אדוני את הדברים שלו כבר השמיע.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מסכים. דחייה.

היו"ר ד' שילנסקי:

השהיה.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אותו דבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

קיבלתי פה הודעה של חבר הכנסת רון נחמן שהוא מתנגד.

יעקב שמאי (הליכוד):

זה לא אותו דבר. ש"ס ומרצ יושבים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חנן פורת, עם כל הכבוד, כשאתה עוד לא היית פה באולם הגיעה אלי ההודעה של חבר הכנסת רון נחמן. אינני מעדיף אחד על פני השני, אבל זה הצדק. סבלנות. חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, סליחה, חבר הכנסת פורת, כשהתחיל הדיון כאן הגשתי את ההסתייגות, כשנודע לי שסגן השר עומד להשיב בשלילה או להסיר את ההצעה או לדחות אותה, כפי שנאמר. חשבתי שהדבר הזה הוא לא נכון, חשבתי שאי-אפשר שהממשלה – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

מרצ משפיעה בממשלה גם נגד קדושת ישראל.

רון נחמן (הליכוד):

חשבתי על כך שזה דבר פסול, שבגלל לחצים של מרצ, שרוצים לאפשר תפילה של רפורמים ואחרים ברחבת הכותל, בחוק או בהצעת חוק של חבר הכנסת רן כהן, כקונטרה נגד – – –

רן כהן (מרצ):

הוא לא יודע על מה הוא מדבר.

רון נחמן (הליכוד):

אני חושב שהתרגילים האלה אין מקומם בכנסת, ולכן, אדוני סגן השר, אני מבין את הבעייתיות, ששני מציעים מש"ס מציעים, וסגן השר צריך לבוא ולבקש דחייה או השהיה, אבל אני מציע הצעה אחרת, והיא להעלות את זה להצבעה ולהצביע.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להשיב לחבר הכנסת רון נחמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני חושב שבשלב זה יכול השר להתערב. תרשה לי לבדוק ותיכף אתן לך תשובה.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

חבר הכנסת נחמן שאל אותי, אני רוצה להשיב לו. זכותי לענות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבדוק את העניין. אני רוצה להיות בטוח.

רן כהן (מרצ):

להשכלתו של חבר הכנסת רון נחמן, אני הגשתי הצעת חוק הכותל לפני שנתיים. לא רק שהחוק שהצעתי לא בא לפגוע בכותל כאתר דתי אלא הוא בא לעשות אותו אתר ממלכתי.

רון נחמן (הליכוד):

זאת בדיוק הדאגה שלי, שבשם הממלכתיות – – –

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת רן כהן לא היה היחיד שהגיש את ההצעה.

רן כהן (מרצ):

חבר הכנסת חגי מירום ואני הגשנו את ההצעה.

רון נחמן (הליכוד):

זה מכשיר את השרץ.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, אני יכול להגיד משפט אחד?

היו"ר ד' שילנסקי:

עוד דקה.

חברי הכנסת, צריך היה להגיע להצבעה, אבל באופן יוצא מן הכלל, מכיוון שאתה רוצה להשיב לאחר שהופנתה השאלה אליך, זו אסמכתה. אבל אינני יכול בשלב ההצבעה לאפשר לשר נוסף לדבר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

עומדת השאלה מה לעשות. עוד אין הצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תהיה הצבעה, מה לעשות, מה שיחליטו יחליטו. השר ביקש השהיה, יש התנגדות. את ההתנגדות שמעתי במשפט אחד, עוד חברים ביקשו להביע התנגדות ולנמק. לפחות חמישה חברי כנסת ביקשו, לא ספרתי כי לא חשבתי לתת לאיש רשות הדיבור. אבל אם אתן גם לשר המשפטים לענות, מן הצדק שאתן לנמק עוד לאחד-שניים מהמתנגדים. בוא נעשה פשרה, כבוד השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

דובר אחד ביקש למנוע את ההשהיה. אני מבקש להשיב לו כשר המשפטים, מדוע יש מקום להשהיה המבוקשת.

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן שר הדתות מבקש להשיב.

חגי מירום (העבודה):

שר יכול לדבר בכל עת.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני מחליט: ישיב סגן שר הדתות. אם שר המשפטים עומד על כך – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

סגן שר הדתות מסכים שאשיב במקומו. אני אומר את הדברים על דעתו.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אני מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

ואז אני פטור מלתת עוד לכמה חברים לנמק. אדוני השר, אני הגבלתי את חבר הכנסת רון נחמן בדקה. אותך אינני מגביל, בתקווה שאתה תגביל את עצמך. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, מדובר בחוק שעניינו הכותל המערבי ורחבתו. בדיון בוועדת השרים לענייני חקיקה הצעתי שלא לנקוט עמדה פסקנית אלא לבוא בדברים עם המציעים. לכבודו של הנושא, שהוא הכותל המערבי ורחבת הכותל – לא להחליט בעניין בהרמת אצבע שתוצאותיה יכולות להיות מקריות. מדוע? שימו נא לב, שבעניין המקומות הקדושים, ובכלל זה בעניין הכותל, אין חקיקה בישראל, בגלל רגישות הנושא מכל הבחינות; מתוך רצון לכבד את המקום, שיש בו סדר, שיש מי שאחראי לו – לא למהר לחוקק. אם תבינו במה מדובר, יכול אדם לחשוב שהוא עושה טובה לעניין, יכול גם לחשוב שהוא יעורר מדנים ומחלוקות במקום שהוא היום שקט, כגון, שהכותל המערבי יש לנהוג ברחבתו כבבית-כנסת, יש לאסור שם כינוסים ועצרות בעלי אופי ציבורי וכיוצא באלה. אמרתי, נושאים אלה מוטב שיועלו בצורה מוסכמת לאחר דיון ולאחר שנבוא בדברים עם כל הגורמים הקשורים בנושא הזה.

ולכן הצעתי היא, כפי שהצעתי בממשלה, להימנע מהצבעה ולהשאיר את הנושא בשלב זה כפי שהציע סגן שר הדתות, כפי שהסכימו המציעים מתוך הבנה לחשיבות ולרגישות של המקומות הקדושים דרך כלל. כי אם תהיה סנונית של חקיקה שלא בשיקול דעת, ידחקו בנו לחוקק מצדדים שונים לגבי מקומות קדושים, לא תמיד לרוחם של אלה שאולי רוצים בהצעה זאת, ואולי לא רוצים בהצעה אחרת.

אני פונה לכל חברי הכנסת לכבד את הבקשה ולתת את השהות. אני פונה לחבר הכנסת רון נחמן; הסברתי, לו שמעת, את הרגישות של הנושא. מכיוון שגם אתה מכבד מקומות קדושים, מקומות קדושים לכל הדתות, הצעתי שלא נעשה מזה כרגע עניין, תיענה גם אתה לבקשת המציעים ותסכים להשהיית העניין ולא להעמדתו להצבעה. כל הצבעה, תהיינה תוצאותיה אשר תהיינה, יש בה מבוכה מסוימת ותקדים מסוים. לכן אני מבקש ממך, מתוך הבנה שגם אתה מכבד מקומות קדושים, אנא הישמע לבקשה שביקשו המציעים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רון נחמן, אתה התבקשת לסגת מבקשתך. האם אתה נסוג?

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בעקבות דבריו של שר המשפטים, החלטתי להסיר את ההצעה האחרת שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, אין התנגדות. זאת אומרת שהפנייה התקבלה. אם דברי לא היו מובנים דיים, אני חוזר: ההצבעה הושהתה.

הצעה לסדר-היום

נורמות החקירה ומיצוי הדין בצה"ל

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום, מס' 1631, בנושא: נורמות החקירה ומיצוי הדין בצה"ל – מאת חבר הכנסת רפאל אלול.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי אני רוצה להודות לחברי הכנסת רענן כהן, אסתר סלמוביץ ומשה פלד, שנתנו לי אפשרות להקדים ולהעלות את הצעתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש לשבת במקומות. חבר הכנסת אלול, תוכל להתחיל את דבריך מחדש אחרי שאני אצליח להפסיק את המשא-ומתן בין הקואליציה ובין האופוזיציה. קואליציה ואופוזיציה, משא-ומתן להסדר – תמיד טוב, אבל רצוי שייעשה מחוץ לאולם המליאה.

חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת אורי אור, אתם מפריעים לסגן שר הביטחון להאזין לדברי חבר הכנסת רפי אלול. אני חוזר ומבקש מכם, אני חייב לשמור על זכותו של חבר הכנסת רפי אלול לדבר. והוא רוצה שסגן השר ישמע את דבריו. אתם לא מאפשרים לסגן שר הביטחון לשמוע את דבריו.

אחרי שגמרתי עם הצד השמאלי, אתחיל עם הצד הימני. אדוני סגן שר הדתות, הגנתי על זכותך להגיד את דברך, עכשיו אני מגן על זכותו של חבר הכנסת רפי אלול להשמיע את דברו. נחכה עוד רגע עד שהמשא-ומתן ייגמר. חבר הכנסת אסעד אסעד, יש לך כיסא מאוד מכובד בכנסת. תואיל בטובך לשבת.

חבר הכנסת רפי אלול, בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי, חברי הכנסת, ניתן לפרש את גזר-הדין של נועה טרנר וירון נעים בפרשת "רולטת הרשת" בדרכים שונות. יש האומרים כי השופטים החמירו, ויש האומרים כי העונש היה קל מדי. אני אומר – אין זה משנה. אין זה משנה גם אם יצליח סניגורה של טרנר להמיר את תקופת המאסר בעבודות שירות, דבר שלא יפגיע אותי כלל וכלל.

הנסיבות שגרמו למותו של אמיר מלט, זיכרוננו לברכה, האווירה והרקע שבהם קרה אותו אסון, לא ישתנו. מי שחושב שהפיכתה של טרנר מסגן לטוראית או שליחתה לכמה חודשי עבודות שירות מבשרות על הפקת לקחים דרמטית או על "מיצוי הדין" – טעות חמורה בידו.

אני סבור כי שורש הבעיה בפרשה זו, כמו בפרשיות טרגיות אחרות, הוא לא אותם חיילים וקצינים זוטרים אשר הועמדו לדין, אלא אותם בכירים שלא הובאו לדין.

במתן גזר-הדין אתמול הצהירו השופטים עצמם, ואני מצטט מדבריהם: "ראוי לשקול גם את נושא שירותו ותפקודו של מפקד גף שירותי מסלול בחיל האוויר, אשר ידע על התופעה הפסולה, ויש לתמוה כיצד לא אסר על המשכה ולא מסר עליה לדרגים בכירים".

אותו מפקד גף, אבי אנגלביץ, הוזכר בדוח חקירת מצ"ח – משטרה צבאית חוקרת – כמי שידע על התופעה. אף נועה טרנר עצמה העידה במשפט על כך שאנגלביץ היה ער לחלוטין לקיומה של ה"רולטה" המפורסמת. כנראה קל יותר וכואב פחות להעמיד לדין רק את מי שידו במעשה במישור הפיסי. יש כאן ראייה מעוותת, ולפיה בכירים שידעו על המשחק ולא היו שותפים לו אינם נושאים באחריות ישירה לאסון שקרה.

גבירותי ורבותי, חברי הכנסת, בעיקר הם, אלה שנושאים באחריות הישירה ואי-מיצוי הדין אתם – זה שורש הבעיה ומתכון בטוח לאסונות דומים בעתיד, חלילה.

ביולי אשתקד נהרג סמל-ראשון אלי אישה, זיכרוננו לברכה, בידי חבריו ליחידת המסתערבים, כתוצאה מטעות טרגית. מפקד היחידה לא הודיע לכוח, שאישה מגיע למקום. התוצאה – חמישה כדורים בגב ושניים בראשו. איש לא הועמד לדין בפרשה. הפרקליט הצבאי הראשי החליט, שבגלל אחריותו למחדל, לא יפקד סגן-אלוף עמוס גולן על יחידות קרביות בעתיד ולא יקודם בדרגה.

בפגישה בחודש דצמבר עם אבי ההרוג אמר פרקליט פיקוד המרכז, סגן-אלוף שלמה פוליטיס, כי "לא נהוג להעמיד לדין קצינים שכשלו על מנת לא ליצור פחד אצל קצינים אחרים מלקחת אחריות".

חברי, חברי הכנסת, גישה זו מזעזעת. אין אני סבור שצריך לערוף ראשים בצה"ל בעקבות כל מחדל. להיפך. אני רוצה שבצה"ל ירימו ראש, יביטו איש בעיני רעהו וידעו בלב שלם, שאין קשרי שתיקה ואין אשמה סמויה.

אתייחס לאסון נוסף; לצערי, מספר האסונות רב. צאלים-א' – אותו אירוע שבו נהרגו חמישה חיילי מילואים על-ידי פגז שנורה על יעד לא נכון. מצ"ח, אשר חקרה את האירוע, המליצה לנקוט הליכים משפטיים כנגד שמונה בעלי תפקידים בפרשה ולשקול צעדים פיקודיים נגד שישה קצינים אחרים.

בפועל הועמדו לדין שישה קצינים. שלושה מהבכירים ביותר יצאו בעסקאות טיעון כבר בתחילת המשפט עם עוונשים קלים ביותר של מאסר על-תנאי. מנהל התרגיל ננזף. מפקד הארטילריה היה

אמור לקבל הערה, אך לבסוף גם את זאת לא קיבל. בזה נגמר הסיפור, לפחות עבור אותם קצינים בכירים שנשאו באחריות לתרגיל.

מי שנשאר לתת את הדין היו שלושה קצינים, שלושה אשר נושאים על כתפיהם את גודל האסון הנורא. קצין הקישור נשאר לתת את הדין על הפקודה הטרגית שגרמה לאסון, אך לא נשאר איש שייתן את הדין על האי-סדר הטרגי שאפיין את האסון, אי-סדר שהביא לאותה פקודה טרגית. עד כאן צאלי-א'.

אני אקצר. חברי, חבר הכנסת אורי אור, אמר בחודש אוגוסט, כי "תאונות האימונים הן בעיה של המנהיגות הצבאית ולא של החיילים". אני מסכים עם כל מלה. אין לי כוונה להטיח פה האשמות בצמרת צה"ל, וכולי הערכה ואפילו הערצה לעבודתם הקשה השוטפת.

אני טוען דבר פשוט: השיטה לא עובדת. אם האחריות מתחילה במנהיגים, לא ייתכן שהמסגרת שבראשה הם עומדים תחליט מי מהם יעמוד לדין ואף תשפוט אותם.

המקרים אשר ציינתי, ועוד רבים אחרים חמורים לא פחות, מעוררים חשש כי המערכת השיפוטית הצה"לית מתקשה במיצוי הדין עם האחראים, בכל הרמות, לאסונות הטרגיים.

אני דורש להעביר לאלתר את ההעמדה לדין ואת השיפוט במקרי מוות בתאונות לבתי-המשפט האזרחיים. מהלך כזה יביא לאובייקטיביות ולחוסר תלות. אני מצהיר כאן כי אינני מבקש להעביר מצה"ל את סמכויות החקירה, שכן הוא מוכיח בתחום זה יכולת מקצועית, וברוב המקרים חקירתו ממצה.

כיום יושבים בהרכב שיפוטי שלושה שופטים – שופט מקצועי אחד ושני קציני שטח. אם נעביר את ההליכים השיפוטיים לבתי-דין אזרחיים, שלושת השופטים יהיו שופטים מקצועיים, וקציני השטח ייתנו עדות על הנעשה. כך הם לא יהיו תלויים במערכת הצבאית בפסק-הדין.

רק כך לא נאבד מהיסודיות שבהליך המשפטי, ועם זאת נזכה למערכת חופשית מחיכוכים פנימיים ומביקורת חיצונית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, להלן התייחסותנו להצעה הדחופה שהוגשה על-ידי חבר הכנסת רפי אלול.

בשאלתא של חבר הכנסת יש משום עוול למערכת המשפטית הצבאית המקבלת החלטות ומבצעת את עבודתה נאמנה, ואנו דוחים את הטענות העולות ממנה.

לגופם של המקרים המועלים בשאלתא: א. בעניינם של אסף רוזנברג וגיל צוריאנו, זיכרונם לברכה, טרם התקבלה כל החלטה של הפרקליטות הצבאית.

ב. בעניינו של אלי אישה, זיכרונם לברכה, ההחלטה נתקבלה על-ידי הפרקליט הצבאי הראשי, בהתאם לסמכותו החוקית. משפחת המנוח ערערה בפני הפצ"ר – פרקליט צבאי ראשי – על ההחלטה שלא להעמיד לדין את המעורבים בנושא, ואילו מפקד היחידה ערער אף הוא על כך שננקטו נגדו, לדעתו, אמצעים פיקודיים חריפים מדי. החלטה בנושא תתקבל על-ידי הפרקליט הצבאי הראשי, שהוא המוסמך לכך על-פי החוק.

ג. בעניינו של אמיר מלט, זיכרונם לברכה, המעורבים באירוע הועמדו לדין וגזר-הדין ניתן אתמול.

חברי הכנסת, אני רוצה להוסיף כמה מלים. גם בדוגמאות שהבאת, חבר הכנסת רפי אלול, ציינת הערות של השופטים, המלצות, דבר אשר מצביע על הפתיחות המלאה שיש בבתי-הדין של צה"ל. ואם השופטים נתקלים באיזה מצב אשר מחייב טיפול נוסף או טיפול אחר או גוון אחר בטיפול, השופטים הצבאיים מתריעים על זה במלוא העוצמה.

דבר שני – חבר הכנסת רפי אלול, אין בעולם צבא אשר בו האחריות היא של המפקדים קדימה ושל המפקדים העומדים בראש. אין צבא בעולם שבו הרמה של אחריות המפקדים מתקרבת לרמה הזו בצה"ל. לא רק זה, כמפקדים הם משרתים גם כשופטים, על מנת שתהיה להם תחושה על האחריות הכוללת של הכנת צבא למלחמה וכל מה שקשור במלחמה עצמה.

לכן, אני מבקש להוריד את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, ודאי היתה זו טעות ופליטת-פה. השתמשתי במלה "שאלתא" במקום "הצעה לסדר-היום". ברשותך, הרשה לי לתקן בפרוטוקול: במקום "שאלתא" יהיה "הצעה לסדר-היום". תודה רבה.

אלי דיין (העבודה):

תבקש ממנו להסתפק בדברי התשובה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רפי אלול, היתה פה הצעת פשרה של חבר הכנסת אלי דיין, שהשר יציע להסתפק בדברי התשובה שלו. אתה מסתפק?

רפאל אלול (העבודה):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, אני מבין שאתה מציע להסתפק בדברי תשובתך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

נא לרשום בפרוטוקול שחבר הכנסת אלול מסכים. הסתפקנו בדברי התשובה.

נעמי חזן (מרצ):

אנחנו לא מסתפקים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו צמודים לתקנות ולסדר. היתה פה הצעה טובה. אם נקיים דיון בינינו, כל מלה שלפעמים תישמע מיותרת, תכאיב לאנשים רבים מאוד. אלו הן התקנות.

הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון – בית-משפט לתאונות אימונים).

התשנ"ג-1992

(הצעת חבר הכנסת רע' כהן)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק שצ"ו – הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון – בית-משפט לתאונות אימונים), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לקחי תאונות האימונים מהווים נדבך חשוב בפיתוח תורת הלחימה ודרכי הלוחמה של צה"ל, ולצורך הפקתם יש לקיים ניתוח מתמיד של אימונים אלה. אני מניח ואני בטוח שצה"ל מפיק לקחים גם מאירוע "כמעט תאונה".

החוק שאני מציע קובע כי מסקנות חקירה צבאית של מקרים שבהם קופחו חיי אדם יועברו לבית-משפט לתאונות אימונים, שבו ישבו שני קצינים, שני אלופים, אחד בדימוס ואלוף בצה"ל, אבל יהיה שופט מבית-המשפט המחוזי, שאליו יובאו כל פרטי תאונות האימונים שבהן, כפי שאמרתי, קופחו חיי אדם.

קיימת הצדקה למעורבות סמכות שפיטה אזרחית באותם מקרים שבהם קיים חשד לתאונות פליליות, וזאת מכמה טעמים: הראשון בהם הוא הכלל שאותו יישמנו לאחרונה גם במערכת המשטרתית, ולפיו הגוף המבוקר אינו יכול להיות גם הגוף השופט. גם לגבי השב"כ, הודיע שר המשפטים שתוקם מערכת שיפוטית מיוחדת.

אני מביע אמון מוחלט בצה"ל, אני רוצה לחזור ולהדגישו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

זה לא בא לידי ביטוי בהצעות.

רענן כהן (העבודה):

מתוך הוקרה והערכת סגן שר הביטחון, אני מודיע כאן שיש לי אמון מוחלט בצה"ל, בקציניו, בפעילותו, אבל אין קשר בין הדברים שמנסים ליצור ובין העובדות האמיתיות. יש לי אמון מוחלט בצה"ל, ביכולתו, בקציניו, אבל לא יכול להיות מצב שבו הוא גם יבדוק ויבקר את טענותיהם עצמם.

אולם, אני מדבר על הפרדת רשויות, אדוני סגן השר. אין זה רצוי שהצבא יהיה גם זה שיחקור את התאונות, זה שיחליט על הלקחים שיש להפיק מהן וגם יהיה הרשות השיפוטית לגבי התאונות. זהו מצב שאינו בריא לצבא, יוצר בציבור תחושת אי-נחת ומערער את אמון העם בצבא.

אחד השינויים הבולטים לאחרונה, שעליהם יש רק לברך, הוא הפתיחות הקיימת כיום בצה"ל לגבי פרסום ידיעות שונות על הנעשה בו. שוב אין מכסים מן הציבור את קיומן של תאונות אימונים. עם זאת, שכיחות התאונות בצה"ל גורמת להורים דאגה רבה ומסתמן חשש, אדוני סגן השר, מלשלוח את הבנים לצבא.

ההורים אינם מוכנים לקבל את הטענה המושמעת על-ידי קציני הצבא, שכאשר מתאמנים בנשק חם, יש לצפות לקורבנות. בהחלט, כל עוד הצבא קיים וכל עוד הצבא נמצא באימונים, יש תאונות ואין אפשרות לצמצמן עד אפס. בשעת אימונים יש לעשות הכול שלא יהיו קורבנות בנפש ולא יהיו נפגעים. התאונות היום אינן נובעות מפליטת כדור אלא הן נובעות מטעויות מערכתיות. כלי נשק העומדים היום לרשות צה"ל הם קטלניים, ואת זה צריך לזכור. חובה על הצבא לשמור על בטיחות השימוש בכלים אלה.

כיום, להוותנו, אין מדובר בתאונה בודדת, חד-פעמית, אלא זו תופעה חוזרת, שמחייבת טלטלה בצה"ל בכל הדרגים.

בגלל הפתיחות ועקב מעורבות כל העם בנעשה בצה"ל, יש להבטיח נגישות של המערכת האזרחית לכל הקשור בשפיטה של תאונות שבהן קופחו חיי אדם. אין כאן כוונה לבוא במקום המערכת השיפוטית הצה"לית, אדוני סגן השר, אלא להוסיף נדבך, שתהיה לו סמכות של בית-משפט מחוזי, שיקבל את כל חומר החקירה הצבאית. צה"ל יעסוק בהפקת הלקחים וביישומם, כפי שהיה עד עכשיו, ואילו הדרג השיפוטי החדש, שבו פועלים בכפיפה אחת אזרחים ואנשי צבא, יעסוק בשפיטה.

קבלת התיקון המוצע כאן לפניכם תחזק את אמון העם בצה"ל. להעברת סמכויות השפיטה לרשות אזרחית מקובלת תהיה משמעות חינוכית מרתיעה, שמכוחה תגבר המודעות לקיום האחריות האישית והפלילית למעשים או למחדלים רשלניים, ובדרך זו יביאו להקטנת התאונות, להצלת חיי אדם ולחיזוק יחסי האמון בין צה"ל לעם.

אני רוצה להוסיף נימה אישית, אדוני סגן השר. אנחנו נמצאים עכשיו בתהליך של הקטנת מספר תאונות האימונים. מדי שנה בשנה קטן מספר תאונות האימונים בצה"ל. אבל, לעומת זאת, מי שמסתכל על העם רואה שיש בו מין תחושה היסטורית, שמשוה קורה – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

רענן כהן (העבודה):

אז אני רוצה לעזור לך. אני רוצה לעזור לך, האמן לי. אני רוצה לעזור לצה"ל, כי צה"ל חשוב לי. אין דבר שהוא חשוב לי יותר מצה"ל. ואם אנחנו נוטעים בציבור תחושה, שיש גוף שגם מבקר, גם בודק ומחנך, הרי זה נותן ביטחון ועוצמה וחוסן לחברה במדינת ישראל.

אני פונה אליך: תשקול, תחשוב, אין כאן שום כוונה לעשות משהו נגד צה"ל. ההיפך הוא הנכון. כולנו, כל הכנסת, מאוחדים סביב צה"ל. כולנו חושבים שצה"ל צריך להיות חזק. אתה, יחד אתנו – נלך בכיוון מסוים כדי להביא למצב טוב יותר, נכון יותר ואמיתי יותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מתנגדים להצעת החוק של חבר הכנסת ד"ר רענן כהן. ההצעה להשאיר את ההחלטה בדבר הגשת כתב אישום, או סגירת תיק, לפרקליט הצבאי הראשי, בעוד את המשפט יש לקיים לדעתו בבית-משפט אזרחי, וזאת משום "שהגוף המבוקר אינו יכול להיות השופט", אין לה על מה להתבסס. שכן עיון קצר בחוקת השיפוט צבאי יעלה מייד, כי השופטים הצבאיים אינם "הגוף המבוקר", אלא גוף עצמאי בלתי תלוי, שאין עליו מרות זולת מרותו של החוק. ואף מבחינה מעשית אין כל סיבה לחששו של חבר הכנסת רענן כהן בדבר האובייקטיביות של מערכת השפיטה הצבאית.

המערכת המשפטית והשיפוטית הצבאית אינה פועלת בחלל ריק ובמנותק מהעין הבוחנת של הציבור והממסד המשפטי.

כל תיק חקירה שלגביו מתקבלת החלטה של הפרקליט הצבאי פתוח לעיון משפחתו של מי שנפגע או נהרג בתאונה, וזכות זו מנוצלת בעיקר לאחר תאונות קטלניות על-ידי משפחת המנוח או עורך-דינה.

על החלטות הפרקליט הצבאי הראשי בעקבות תאונה קטלנית ניתן להשיג בפני היועץ המשפטי לממשלה או בפני בג"ץ. כדאי לציין, שעד היום הוגשו מעט מאוד השגות, וכולן נדחו.

ככלל, למעט במקרים מיוחדים, נערכים משפטים בבתי-דין צבאיים בדלתיים פתוחות, לעיני הביקורת הציבורית. במקרים מיוחדים ניתן לערער על החלטות בית-דין צבאי לערעורים בפני בית-המשפט העליון.

למותר לציין, כי המערכת האזרחית עמוסה מאוד, ומשפטי תאונות אימונים עלולים להימשך זמן רב מאוד, ובכך להחמיץ את יסוד ההרתעה.

אני רוצה להוסיף בעל-פה, מכיוון שחבר הכנסת רענן כהן חוזר וטוען שההצעה הזאת באה מתוך דאגה לצבא – אני רוצה להזכיר שהצבא הוא מערכת כוללת אחת, מערכת של לחימה, שיש בה כללי התנהגות שונים לחלוטין מכללי ההתנהגות של החברה האזרחית בימי שקט. ואנחנו צריכים לוודא, שיישמר האיזון בין חובת הצבא במלחמה לבין תפקידיו והתנהגותו בימי שלום.

לכן אנחנו מבקשים להוריד את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

יש לנו שתי הצעות. בעד – פירוש להעביר לוועדה; נגד – להסיר. ההצבעה כבר פועלת.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 14

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 10

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון בית-משפט לתאונות אימונים),

התשנ"ג–1992, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

14 בעד, 10 נגד, אין נמנעים. אני מבין שיש הסכמה שהצעת החוק תעבור לוועדת החוץ והביטחון. נכון?

הצעת חוק קביעת שכר חיילים בשירות סדיר, התשנ"ג-1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום – הצעת חוק תשל"ג, הצעת חוק קביעת שכר חיילים בשירות סדיר, התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת משה פלד ואסתר סלמוביץ. אני מבין שחברת הכנסת אסתר סלמוביץ מתכבדת להביא לנו את הצעת החוק. בבקשה.

רגע אחד, בבקשה, אני רואה שההתרגשות רבה. עוד רגע אחד. יושב-ראש סיעת העבודה בכנסת ויושב-ראש סיעת הליכוד בכנסת מקיימים ביניהם דיון. זה טוב ויפה, אבל רצוי שזה ייעשה מחוץ לאולם.

בבקשה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהצעת חוק זו, שהנחתי זה לא כבר על שולחן הכנסת עם חבר הכנסת משה פלד, ביקשנו לקבוע בחקיקה ולהעמיד את שכרם של חיילי צה"ל, המשרתים שירות חובה, על סכום שיהווה 25% מן השכר הממוצע במשק, כפי שהוא נמדד ונקבע על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

שלושה גורמים עיקריים הנחנו והביאנו לכלל דעה בדבר נחיצותו של חוק זה: א. השכר הזעום המשולם כיום לחיילים המשרתים שירות חובה בצה"ל, שהוא, לכל הדעות, בבחינת לעג לרש; ב. הצורך להסיר את נטל החזקת חיילי צה"ל, המשרתים שירות חובה, מעל כתפי הוריהם; ג. הצורך בקביעת מנגנוני עדכון אוטומטיים, שיבטיחו את הצמדת שכרם של חיילי החובה בצה"ל לתמונת השכר הכללי במשק.

סוד גלוי הוא, שהשכר החודשי המשולם כיום לחייל המשרת שירות חובה בצה"ל עומד על סכום של כ-200 ש"ח. אין בסכום זעום זה כדי לענות על צרכיו של החייל, החורגים, כידוע, לעתים תכופות מאלו שאותם מספק לו צה"ל.

שכר זעום זה נמוך גם בהשוואה לשכר המשולם לתלמידי הישיבות, ולעתים עומד שכר חיילי החובה בצה"ל על מחצית השכר המשולם לתלמידי הישיבות, וזאת על אף העובדה, שהנטל המוטל על כתפי החיילים כבד לאין ערוך מזה הרובץ על כתפי תלמידי הישיבות.

חוק שירות הביטחון הטיל על כתפי בנינו ובנותינו את נטל צורכי הביטחון של מדינת ישראל. צעירים אלה, בהגיעם לגיל 18 שנים, נקרעים מעם ספסל הלימודים, נתבעים לאחוז נשק בידם ולעשות לילות כימים במשימות הביטחון השוטף.

הנטל הרובץ על כתפי חיילינו הוא, לכל הדעות, כבד מנשוא. אולם בנינו ובנותינו נושאים בו בגאון וממלאים את המוטל עליהם מתוך תחושת שליחות והקרבה. לא אחת גובה השליחות הלאומית הזאת מחיר דמים כבד, אם בגוף ואם בנפש, אלא שזה כורח המציאות ואנו נאלצים להתמודד עמה יום יום, שעה שעה, 365 ימים בשנה.

חיילי צה"ל המשרתים בשירות חובה בצה"ל הם הנושאים בעיקר הנטל הזה, ובחופשות שלהם הם צריכים לפרוק את המתח המצטבר ואת המועקה. השכר המשולם להם אינו מספיק לצורך זה, ועל כן, לעתים תכופות, הם נאלצים לקבל מידי הוריהם עזרה כספית ותמיכה, שמן הדין היה שמערכת הביטחון תישא בה במלואה.

גם רכישת ספר קריאה עבור חייל המשרת שירות חובה בצה"ל היא משימה המחייבת תכנון כלכלי, או לחלופין עזרה כספית מצד הוריו, וזו אך דוגמה קטנה, שיש בה כדי להמחיש את המצוקה שלה עד כל הורה שבנו או בתו משרתים בצה"ל.

הורים מכל שכבות האוכלוסייה מתמודדים עם בעיית ההשלמה התקציבית לבניהם ולבנותיהם המשרתים בצה"ל. ומה שהוא בגדר האפשר לנמנים עם השכבות המבוססות הוא בחזקת משימה בלתי אפשרית ונטל בל יתואר על משפחות הנמנות עם שכבות המצוקה, הנאלצות לעשות ויתורים מרחיקי לכת, ובלבד שיהא לאל ידן לסייע ולו במעט לילדיהן המשרתים בצבא.

צה"ל קיבל לידייו את ילדינו לתקופה של כשלוש שנים, ואין כל הצדקה לכך שבמהלך תקופה זו ייאצו הורים לשאת בנטל הסיוע הכלכלי לילדיהם. כשם שצה"ל משקיע ברכישה ובאחזקה של כלי נשק וציוד מתוחכם, ואינו חס על משאביו כשמדובר בצורכי הביטחון, כך על צה"ל לשאת באחזקתם ובטיפוחם של חייליו, המהווים את הנשק האמיתי, היעיל והחיוני ביותר שיש לנו במלחמתנו המתמדת להגנת הארץ הזו.

בהתאם לחוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987, עומד שכר המינימום במשק, נכון ליום 1 בחודש אפריל 1993, על הסך של 1,377.49 שקל. שכר המינימום במשק ליום הוא 55.09 שקל, ולשעה אחת – 6.88 שקלים. שכרם של חיילי צה"ל, שכאמור עומד על סך של כ-200 שקל בחודש, מהווה שכר יומי של כ-8 שקלים, שהם כשקל אחד לשעה, לפי שמונה שעות, ומיותר לציין, שיום עבודתו של חייל עולה לעתים כדי כפליים מאותן שמונה שעות המקובלות כבסיס תחשיבי לקביעת שכר במשק.

כוונת החוק המוצע היא להצמיד את שכרם של חיילי שירות החובה בצה"ל לשכר הממוצע במשק, ובכך להבטיח, כי שכר החיילים יעודכן אוטומטית על-פי הנתונים המתפרסמים על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. עובדה זו תמנע את הצורך לשוב ולעדכן את שכר החיילים, ותבטיח כי שכר זה יהיה בלתי תלוי בשיקולים זרים, בפרט נוכח העובדה שמדובר בסקטור חסר-אונים, שאינו יכול ואינו רשאי להילחם ולהיאבק על זכויותיו ועל שכרו.

אין ספק, שקבלת החוק תטיל נטל כבד על כתפי מערכת הביטחון. עם זאת, אין להשלים עם המצב הקיים, ודומני כי כל אחד, או לפחות מרבית חברי הבית הזה, הפקידו בידי צה"ל בן או בת, והם מודעים לנטל הכלכלי הנובע מכך ולמשמעותו, כשמדובר במשפחות הנאבקות ממילא את מלחמת הקיום המפרכת והיומיומית.

הכיסוי התקציבי להוצאה הכרוכה בהעלאת שכרם של חיילי החובה בצה"ל יוכל להימצא מהקיצוץ המבוצע במערך שירות המילואים. קיצוץ זה ילווה ממילא בהכבדת הנטל על חיילי החובה, ועל כן מן הראוי גם שהכספים הנחסכים כתוצאה מקיצוץ זה ישולמו להם.

לאור ההסברים שניתנו על-ידי, מבקשת אני את תמיכתכם בהצעת חוק חשובה זו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מיותר לומר שאנחנו מזדהים בתוכן עם רוב הדברים שנאמרו על-ידי חברת הכנסת סלמוביץ, עם הדאגה לחיילים שלנו, תפקידם, הקשיים שבהם הם עומדים והרצון שלנו לספק להם, גם בזמן השירות הצבאי, את החיים הטובים ביותר.

אבל, אנחנו חיים במסגרת של גבולות ומגבלות. צה"ל דואג לספק את צורכי החיילים בשירות חובה בתחום הכלכלה, הלינה והציוד האישי.

על מנת לאפשר לחייל לרכוש פרטים שאינם מסופקים על-ידי צה"ל, משולמים לכל חייל בשירות חובה "דמי כיס". שכר טוראי הוא 202 שקל בחודש.

בהתאם לסיכום עם משרד האוצר, דמי כיס אלה מתעדכנים במלוא עליית מדד המחירים לצרכן, במועדים שבהם משולמת תוספת יוקר במדינה.

בחודש יוני 1991 פנינו למשרד האוצר בבקשה לעדכן את דמי הכיס של כל חיילי החובה מעבר לעליית המדד ופיצוי משרד הביטחון בהתאם. עלות העדכון הסתכמה בכ-70 מיליון שקל במחירי 1991 המקוריים. בקשתנו נענתה בשלילה על-ידי משרד האוצר, שדרש כי התוספת תמומן מתקציב הביטחון.

עלות הפעלת הצעת החוק אשר הוצגה בפניכם קודם היא כ-860 מיליון שקל לשנה.

אי לכך אנחנו נאלצים להתנגד להצעתם של חברי הכנסת סלמוביץ ופלד. אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר י' עזרן:

תודה לסגן שר הביטחון.

ובכן רבותי, האם עברו חמש דקות מהצלצול? רבותי, צריך להמתין עוד דקה.

יעקב שמאי (הליכוד):

למה?

היו"ר י' עזרן:

אדוני, יש הוראות, יש תקנון. עכשיו צלצלנו. אני שאלתי את סגנית מזכיר הכנסת. אני לא קובע.

יעקב שמאי (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

שמע כבודו, אבל נצביע בתוך דקה. סגן השר קיצר בדבריו.

מיכאל איתן (הליכוד):

היה צלצול לפני כן.

יעקב שמאי (הליכוד):

אם אני שמעתי את הצלצול, גם חברי העבודה שמעו.

היו"ר י' עזרן:

יש כאן כרונומטר. אל תדאג. דקה בדיוק.

יעקב שמאי (הליכוד):

כבר עברה דקה.

היו"ר י' עזרן:

לא. דקה בדיוק. אני מצטער מאוד, עוד דקה. אתם רוצים חשבון, בבקשה. סגן השר עלה לדוכן בשעה 19:17 – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, זו פעם ראשונה שיושב-ראש יוצר תקדים, שלאחר דברי השר ממתינים בכנסת – –

היו"ר י' עזרן:

לא נכון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא נכון. זה קרה אלף פעמים אצל חבר הכנסת שילנסקי.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת החוק המשותפת של חברי הכנסת משה פלד ואסתר סלמוביץ? מי נגד, כפי הצעת סגן השר?

הצבעה מס' 6

היו"ר י' עזרן:

מה קרה פה? האם היתה הצבעה או לא? סליחה, רבותי, האם היתה הצבעה?

יעקב שמאי (הליכוד):

היתה הצבעה, צריך רק להכריז על התוצאות.

היו"ר י' עזרן:

איפסתי את זה, שוחחתי, ולא שמת לי לב.

יעקב שמאי (הליכוד):

סגנית מזכיר הכנסת תעיד שהיתה הצבעה.

היו"ר י' עזרן:

בסדר. אין צורך לעשות מהומות. תן לי רק לקרוא את התוצאות שקיבלתי מסגנית מזכיר הכנסת.
התוצאות הן: 15 בעד – – –

קריאה:

אני מבקש להוסיף את קולי בעד.

היו"ר י' עזרן:

16 בעד, שלושה מתנגדים, למעשה ארבעה מתנגדים, כי גם ההצבעה שלי לא נקלטה, ואפס נמנעים.
אם כן, אני קובע שההצעה עוברת בקריאה טרומית לדיון בוועדת החוץ והביטחון. אין התנגדות?
רבותי המציעים – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

היו"ר י' עזרן:

אם כן, ההצעה תעבור לוועדת הכנסת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, לוועדת החוץ והביטחון. האם אתם מסכימים, המציעים?

משה פלד (צומת):

כן.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

הצעות לסדר-היום

יחס המדינה לבעלי בריתה שבין ערביי יש"ע

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 1791, 1808, 1822 ו-1841 בנושא: יחס המדינה לבעלי בריתה שבין ערביי יש"ע. חבר הכנסת אבנר חי שאקי, בבקשה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

לאיזו ועדה עברה הצעת החוק הקודמת?

היו"ר י' עזרן:

לוועדת החוץ והביטחון.

חיים קופמן (הליכוד):

לא, צריכים להעביר אותה לוועדת הכספים. תעביר את זה לוועדת הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אבל המציעים הסכימו להעברה לוועדת החוץ והביטחון. אתה לא אמרת דבר קודם. כבר עברתי לנושא אחר, אני לא אחזור לזה, אדוני. שאלתי כמה פעמים.

חיים קופמן (הליכוד):

שאלת רק אותם.

היו"ר י' עזרן:

שאלתי את המציעים, את חברת הכנסת סלמוביץ וחבר הכנסת משה פלד. חבר הכנסת פלד, שאלתי אותך, אדוני המציע, אם אתה מסכים?

משה פלד (צומת):

הודעתי שהסכמתי.

היו"ר י' עזרן:

גמרנו. הנה, בבקשה, חבר הכנסת קופמן. שאלתי אותם, אל תגיד שלא שאלתי. בבקשה, אדוני המציע, חבר הכנסת שאקי.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאז תחילת האינתיפאדה היינו עדים לתופעה נוראה של רצח ברוטלי על-ידי אנשי הטרור ביהודה, בשומרון ובעזה, רצח של מי שנחשב בעיניהם "בוגד", בזה שהוא שיתף פעולה או סייע לישראל. אני מעדיף את המונח "סייענים" על "משתפי פעולה", בגלל הקונטציה השלילית של המושגים "שיתוף פעולה", "משתפי פעולה", שעליהם למדנו במלחמת העולם השנייה, ובאמת היו שווי-ערך לבגידה. הרי אנחנו איננו רואים את האנשים המצוינים הללו, שהיו מוכנים לסכן את חייהם בעבודתם המשותפת אתנו, בגדר משתפי פעולה, חלילה. המלה הנכונה יותר אולי היא "סייענים", ידידי ישראל, או כל שם דומה.

ואכן, מאז ראשית האינתיפאדה נרצחו בדם קר, בצורה אכזרית, למעלה מ-600 אנשים, שאם כי לא כולם הוגדרו על-ידי כוחות הביטחון כסייענים, אבל לפחות כ-40% מתוכם סייעו לישראל ועשו עבודה מסורה. והם עשו זאת מתוך אמונה; אמונה ביהודים ובישראל, אמונה בכך שיש להפסיק את הטרור הערבי, אמונה בדו-קיום יהודי-ערבי.

מסתבר, שלמרות המסירות הגדולה הזאת ולמרות הנאמנות הגדולה לישראל, נתקלו ונתקלים חלק מן הסייענים הללו בכמה בעיות, בכמה קשיים, שהעלאת הנושא היום באה להעלותם במגמה למצוא להם פתרונים.

הטענה העיקרית היא במישור הביטחוני. טוענים הסייענים הללו, שהם בדרך כלל חמושים, ביהודה, בשומרון ובעזה, שהם מסכנים את חייהם בגלל בעיות של רישוי כלי נשק שנמסרו להם באישור השב"כ להגנה עצמית. הסייענים טוענים כי משטרת ישראל מפעילה את החוק נגדם ללא שיקול דעת וחושפת אותם לסכנת רצח מצד פעילים פלשתינים של ארגוני הטרור לסוגיהם ולשמותיהם. לסייענים הללו, כידוע, יש נשק ברשיון. אלא שלרשיון מוצמד תנאי, שמותר להם לשאתו אך ורק בתחומי י"ע, על-פי נהלים קבועים, ואילו סייען שצריך לנסוע לישראל חייב להפקיד את נשקו בתחנת משטרה הקרובה לביתו.

טענות הסייענים הן, שלאחר הפקדת הנשק בתחנת המשטרה, כשהסייען יוצא מיש"ע לישראל, לפעמים הוא חייב לעבור במרכז של עיר מסוימת שליד מקום מגוריו, אם זו רמאללה, אם זו ג'נין ואם זו שכם, ועוד בכמה כפרים, שבהם כל אחד מהתושבים הוא רוצח-בכוח של אותם סייענים, שכנראה מוכרים לחלק מן הקהל שם. לטענת הסייענים, גם בתחומי "הקו הירוק" על הסייען לפגוש לפעמים אנשים שונים, וחייב בסכנה אם נוטלים ממנו את נשקו. הבקשה שלהם היא אפוא לאפשר להם להפקיד את נשקם בתחנת משטרה בתוככי "הקו הירוק". כן מבקשים הם שיתמנה קצין קישור המתמצא בנושא זה, וזה יוכל לעזור להם לפי הצורך.

מתברר שיש גם כמה היבטים ביורוקרטיים שהכבידו ומכבידים עליהם, ואותם מבקשים הם לתקן ככל האפשר מוקדם יותר. לצד הקושי הזה והסיכון הביטחוני הכרוך בנטילת הנשק מהם כשהם עוברים אל מעבר ל"קו הירוק" מזה, יש כמה מהם הטוענים כי מפעם לפעם מכנים אותם בשמות גנאי כאלה

או אחרים, וזה נובע, לדעתם, מזלזול בתפקיד שהם ממלאים ובנסיבות שהביאו אותם לפעול ולסייע לישראל.

אוירת האמון שאפינה את היחסים בין האנשים הללו לבין מפעיליהם, כך נטען, התחלפה באיזו חשדנות גסה, שלפעמים יכולה לעלות להם בחייהם ואף בחיי בני משפחותיהם. לא אחת, במקרים רבים אפילו, דרשו מן הסייען "לחזור בתשובה" ולפגוע במפעילו, וזאת באיזה טקס במסגדים מקומיים, שם מנסה איש דת לשכנע אותם בעניין הזה.

גם אם המניעים להתגייסות לסייענות הם כלכליים בעיקרם, אין זו סיבה, חלילה, לבוז להם. הסייען מסכן יום יום ושעה שעה את חייו ואת חיי אשתו וילדיו, בידעו מהי האחריות הכבדה הרובצת עליו בעצם נכונותו לפעול עם הכוחות שלנו.

נשאלת אפוא השאלה, מה ניתן לעשות כדי להגן עליהם עוד? ואכן, דומה שכוחות הביטחון התחילו בצעד חשוב ביותר, על-ידי הקמת כפרים, בכמה מקומות, שבהם שיכנו את הסייענים ואת בני משפחותיהם, ובכך מנעו מהם את הסכנה המצפה להם במקום מגוריהם.

אני רוצה לומר כי החובה של כולנו, חובה מוסרית בראש ובראשונה, לתת לאנשים הללו את מלוא העזרה ואת מלוא היחס והכבוד. הרי כל טענתנו במאבק עם ארגוני הטרור האכזריים והמרשעים היא, שאילולא הם, אילולא הטרור, חלק גדול מן הציבור הערבי ביש"ע היה שמח לחיות עם שכניו היהודים באווירה של שכנות טובה, באווירה של דו-קיום, ואפילו באווירה של שיתוף פעולה קונסטרוקטיבי ואמיתי.

אלא שארגוני הטרור, בשיטותיהם הפסולות, לוחמים בכל כוחם נגד אלה, מפני שהם רואים בעצם נכונותם לפעול עם הכוחות של ישראל בגידה, כביכול, דבר שאינו עומד, כמובן, בשום מבחן מוסרי. הוגשה אפילו עתירה, לאחרונה, לבג"ץ, על-ידי סייען שפוטר, כדי להביא לביטול פטוריו ולאפשר לו להתאזרח בישראל, לתת לו דירה ופיצויים הולמים על שירותו.

כמה נפלא היה לקרוא שהאנשים הללו, בחלקם הגדול, אומרים: עם כל זה שאנחנו נעזרים כלכלית, יש גם מניעים אידיאולוגיים העומדים מאחורי זה. אני מצטט פה דבריו של אחד הסייענים, שאינם יכולים אלא להביא לכבוד גדול לו ולשכמותו. אומר הוא: "בחרתי בעבודה הזאת מרצוני, אף אחד לא אילץ אותי לכך. אינני עושה זאת כדי להילחם בעם שלי. אני שונא את הטרור ואני חושב שהוא מונע את השלום בין העמים. נגזר עלינו לחיות יחד כאן, לכן בעבודה שלי עם כוחות הביטחון של ישראל אני מסייע לעקור את הטרור משורשיו ולהשכין שלום בין העמים".

למקרא דברים אלה, וביודעי מתוך שיחות רבות כי יש ממש בדברים אצל חלק גדול, לפחות, מאותם סייענים, אני פונה פה בבקשה ובהצעה כי ייבדק מחדש היחס אל הציבור הנפלא הזה, כדי להיעתר לחלק גדול ככל האפשר מבקשותיהם, ובין השאר להקים כפרים נוספים לסייענים ולמשפחותיהם, לשפר את תנאי עבודתם, שלפי שעה, ככל הנראה, הם תנאים ירודים מאוד. הנה, למשל, באותו יישוב שבו שיכנו כ-900 סייענים ומשפחותיהם, מצא מי שביקר במקום ביוב זורם, אשפה מתגוללת בחוצות, אספקה בלתי סדירה של מים ועוד. בוודאי ניתן לשפר זאת בצורה משמעותית, דבר שיוסיף כבוד לישראל ויעשה צדק עם האנשים הללו.

יש למצוא פתרון שיאפשר להם נשיאת נשק גם כשהם נכנסים לתחומי "הקו הירוק", בגבולות האפשר כמובן, מתוך שיקולים ביטחוניים מובהקים. יש לקבוע פיצויים לאחר פרישה. אדם כזה הוא בגדר "שרוף", מה שנקרא, וכשהוא מגיע לגיל פרישה אין הוא יכול לחזור עוד לכפרו, הוא חייב לחיות מחוצה לו. זה צריך להיות בתחומי ישראל, בכפרים כאלה או בדרך אחרת, ואין סיבה שלא לעשות מאמץ מיוחד כדי להעמיד לרשות אנשים כאלה, עם פרישתם, פיצויים סבירים כאות תודה והוקרה של העם בישראל על תרומתם לביטחון. העזרה שהם עוזרים לשב"כ היא היא המאפשרת לאנשים הנפלאים של השב"כ לעשות את המלאכה הקדושה שהם עושים, כפי שראינו רק בשבועיים האחרונים, מלאכה שכל העם מצדיע לה ומעריך ומוקיר אותה ביותר. הם מבקשים להעמיד לרשותם דירות סבירות ובעיקר להבטיח שבכל הסדר, ביניים או סופי, לא יבולע להם ולא למשפחותיהם, כדי שיתאפשר להם לחיות בכבוד תחת שלטון ישראל.

אני פונה בבקשה: ודאי שהדברים נבדקים ויבדקו, אבל אם זה חזר ואם זה הגיע לבג"ץ, כדי בדיקה משפטית, משמע שיש יסוד לטיעון שאין האנשים היקרים הללו זוכים ליחס הנאות שהם זכאים לו. אני חושב שכדי להוכיח לעולם המערבי ולנו עצמנו ולעולם כולו שאין זה נכון שיהודים וערבים אינם יכולים לחיות בצוותא בתנאים של שכנות טובה והערכה הדדית, כל התייחסות משופרת לסייענים הללו – סייענים ולא משתפי פעולה, בגלל האופי השלילי של המושג "שיתוף פעולה" מימי מלחמת העולם השנייה – תהיה שירות לעניין הביטחוני הישיר ותהיה שירות של הכרת הטובה והתודה, שהיא תכונה מוסרית יהודית ידועה. ואינני סבור שמישהו מאתנו יציע לנו לגלות, חלילה, ביטויים של כפיות טובה לאלה שסיכנו ומסכנים, ואולי בעתיד יסכנו, את חייהם ואת חיי נשותיהם וילדיהם למען ביטחונה וחייה של ישראל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שאקי.

אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית אני רוצה להודות לחבר הכנסת לנדאו על שהסכים שאומר את דברי לפניו. לצערי, איאלץ לעזוב לאחר מכן.

ביום שישי הקרינה הטלוויזיה הישראלית כתבה המתארת את מצוקתם של הסייענים. מי הם הסייענים האלה? בעצם מדובר באנשים אשר שיתפו פעולה עם כוחות הביטחון של מדינת ישראל, דבר אשר יצר סיכון מוחשי לחייהם, לשלומם ולשלום משפחותיהם.

מטבע הדברים, יש יחס אמביוולנטי כלפי סייענים: מצד אחד קיימת חיוניות מסוימת בפעולותיהם; מנגד יש כאלה המתייחסים אליהם בבוז. אבל דבר אחד איננו שנוי במחלוקת: שיתוף הפעולה בינם לבין כוחות הביטחון לא היה נוצר כלל אלמלא גם אנו היינו מעוניינים בפעולותיהם. וברגע שנוצר שיתוף פעולה שכזה יש לנו אחריות, אחריות המתבטאת בצורך לדאוג לביטחונם.

הסייענים ובני משפחותיהם נקלעו למצוקה והם נתונים בסכנת חיים. אני סבור שמדינת ישראל צריכה לדאוג להם ולוודא כי לא יהיו חשופים לסכנת חיים מתמדת ויוכלו לחיות במקום שבו יתאפשר להם לפרנס עצמם ואת בני משפחותיהם. אינני בא לתאר את הדרך המדויקת שבה יש לסייע להם, אני סבור שהעניין טעון בדיקה אינדיבידואלית לגבי כל אחד ואחד, למקרהו, לגופו. מכל מקום, אני סבור כי ממשלת ישראל, במקום לדאוג לשלומם נטשה אותם.

אולי הדברים שאומר בהמשך לא יעודדו את הסייענים ולא יסייעו בעדם, אבל ממשלת ישראל שנטשה אותם היא ממשלה נוטשת בכל פעולותיה. אני סבור שהממשלה הזאת נטשה ונוטשת את ערכי הציונות. אני סבור שהממשלה הזאת נטשה ונוטשת את ערכי ההתיישבות. היא מוכנה לפנות מתישבים, וכשלב ביניים לפני המעשה הזה היא מנסה ליצור להם תדמית שלילית, תדמית של קיצונים. אותם אנשים שנשלחו ליישב את רמת-הגולן ובמשך שנים ניסו ליצור איזו הבחנה בינם לבין מה שנקרא "מתנחלים", אותם אנשים מתועלים היום על-ידי הממשלה אל מחוץ לקונסנסוס, אל גבול הלגיטימיות. אבל הממשלה נטשה לא רק את המתישבים, היא מוכנה לנטוש גם את האדמה, בניגוד מוחלט להתחייבויות של מי שעומד בראשה. לפני הבחירות ידע ראש הממשלה דהיום מר יצחק רבין לומר שמי שיעלה על הדעת – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

את האדמה של הסייענים?

אליעזר זנדברג (צומת):

את האדמה של רמת-הגולן, יהודה ושומרון, חבל-עזה, ואני חושש – גם ירושלים. נטישה גורפת, כוללת. כל ביטוי הוא שלב אחד הלאה במערכת הזאת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

רציתי להבין על מה מדובר.

אליעזר זנדברג (צומת):

חבר הכנסת גור, אני מניח, זוכר שדיברו על כך – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן השר.

אליעזר זנדברג (צומת):

סגן השר, סליחה, זוכר שדיברו על כך שמי שיעלה על הדעת לרדת מרמת-הגולן יפקיר את ביטחון ישראל. היום מדברים על כך שירדו מרמת-הגולן וינטשו אותה, שלא לדבר על נטישה של חלקי ארץ-ישראל אחרים.

לפני הבחירות היתה גם תחושה שמפלגת העבודה ומר רבין מדברים על רפורמות אחרות – זכות בחירה ישירה לראש הממשלה, חוק שטעון תיקון והתחייבו לתקן אותו; חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם, שהם התחייבו לחוקק; נורמות ציבוריות חדשות בכל מה שנוגע, למשל, למינויים פוליטיים, לדרכי שלטון. את כל זה הממשלה הזאת נטשה, את כל זה המדינה הזאת עזבה.

אשר על כן, אני אומר: זו ממשלה נוטשת, והסקרים כבר מראים שהציבור נטש אותה. אנחנו, כך אני מאמין, צריכים לחכות לרגע שבו היא תנטוש אותנו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. אני מזמינה את חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

קישרת יפה מאוד בין הנושאים, הצלחת לשלב אותם.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, במרס 1992, לפני כשנה, מתארת עמירה שגב במוסף "חדשות" מה אומר אדם שגר בכפר חאבלה על עוזרו המכונה "סמיר", איך "חיכו לו אנשים חמושים בגרזינים וסכינים, התעללו בו" – אני מצטט – "לקחו לו את האקדח תשעה מילימטר, ירו בו באוזן, בעין, באף – אין פנים, ודקירות וחתכים בכל הגוף, כל הגוף. קצבים". והוא מוסיף: "אני אמרתי למי שהיה צריך להגיד שהולך פה משהו בכפר, ואמרו לי מה שאמרו לי, ומה שאמרו לי לא עשו". הוא אמר את זה לאנשים שלנו. ומוסיפה הכתבה: "תחושה חזקה שאין עם מי לדבר, אין לנו אבא ואמא. במקום להעריך את מה שאנחנו עושים – עושים לנו בעיות על כל דבר, לוקחים לנו את הנשק, מחזירים לנו את הנשק, לוקחים את תעודות הסייענים, מחזירים לנו. תנו לנו להתארגן, אמרנו, כמו המשמר האזרחי של המתנחלים". וכן הלאה וכן הלאה.

זה היה לפני שנה. שנה קודם לכן, מעל הבמה הזאת, אני עצמי ציטטתי תיאור מזוויע אחר של מה שעשו אותם רעולי-פנים, כיצד הם מתעללים בקורבנותיהם, באבות שאת ידיהם קוטעים לפני בני משפחותיהם, באמהות שאת בטניהן מרטשים לפני ילדיהן, וגם שנתיים קודם לכן באו סיפורים דומים על מקרים אחרים.

בשבוע זה, בליל שבת, הביאה הטלוויזיה הישראלית לחדרו של כל אחד מאתנו כתבה ארוכה יותר, גם היא נוראה, על כפר של אנשים שקשרו את גורלם בגורלנו; על מצבם היום, על בריחתם המתמדת תחת סכנת נפשות. כמותם עדיין יש מאות ואלפים מפוזרים, לא מרוכזים במקום אחד, בכפרים שונים ביהודה, בשומרון ובעזה.

אתמול פרסם העיתון "ידיעות אחרונות" קריאה של משפחת משתפי-פעולה. נאמר בה: הגענו לרעב בעפולה, ואין לנו מה להפסיד. אנו חיים עם עשרה ילדים ועם כלתנו ותינוקה בבית בן שלושה חדרים. הילדים הולכים לישון רעבים בלילה, וכל זה אחרי ששירתנו את המדינה בנאמנות. עכשיו זרקו אותנו כמו כלבים.

זה שש שנים מסתער עלינו גל מעשי רצח זה של ערבים שקשרו את גורלם בגורלנו, מידי רעולי-פנים, ועדות הלאומיים ואנשים שעכשיו נציגיהם מנהלים אתנו משא-ומתן בוויינגטון. מאז ועידת-מדריד התגבר הגל הזה עוד יותר. כ-800 נרצחו, מתוכם כשליש, לפי הערכה, הם מי שממש עבדו והיו מעורבים במערכות הביטחון שלנו בדרך זו או אחרת; אחרים סתם אנשים שיצאו ובאו במסדרונות ובשערי הממשל הצבאי, או מי ששברו שביתות, וגם אנשים נוספים. כמה מכתבי הטלוויזיה הישראלית, השמאל הקיצוני במיוחד, אנשי מרצ בבניין הזה, קוראים להם: משתפי פעולה. זה שם חמור, אני אומר זאת במיוחד לחברת הכנסת חזן. אני רואה בהם בעלי ברית. אותם אנשים שהחליטו, בין מאידיאולוגיה ובין מתיאבון לחיות עמנו, חלקם סבורים, כפי שאמר אחד מהם בתוכנית הטלוויזיה, שהם מבקשים להם חיים מודרניים; הם מבקשים קדמה. הם מבקשים להתרחק מעתיד שכולו פונדמנטליזם אסלאמי קיצוני; ויש אחרים שעושים זאת משיקולים של ריאליזם יומיומי, של מציאות שאתה צריכים לחיות.

אנחנו צריכים לשאול את עצמנו, כממשלה, כמדינה, איזה ציבור אנחנו מחזקים בקרב ערביי ישראל? אלה שמוכנים לקשור את גורלם בגורלנו כך או כך, מאהבה או מתוך הבנה, או שאנחנו תומכים דווקא בוועדות ההלם וברעולי-הפנים ובמי ששולחים אותם?

יש לאנשים האלה – שאני רואה בהם בעלי ברית, וכך צריך לקרוא להם, אולי סייענים, אבל הם בעלי בריתנו – שני אויבים ומשענת אחת של קנה רצוף. האויבים הם כמובן – רעולי-הפנים וועדות ההלם, שמכים בהם כשהם מופקרים על-ידינו לגורלם המר. האויב השני שלהם הוא אנשי "בצלם", המחפים על רעולי-הפנים. הם אנשים שלנו, חלק מנציגיהם יושבים בבית הזה, אחד מהם – יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט של כנסת ישראל; הם רואים ברעולי-הפנים לוחמי חופש, מי שנלחמים מלחמת שחרור; וברצח של אותן נשים אומללות ואבות, שרוצחים אותם לפני בניהם, הם רואים מחיר סביר שהללו צריכים לשלם כי הם פעלו בניגוד למה שהיו צריכים לפעול.

מה שעושים אנשי "בצלם" שלנו – זה חמור. העמידה הזאת על הדם, ההתכסות באיצטלה של זכויות אזרח, כדי לקדם מלחמה של אותם רעולי-פנים, והעלמת עין מאנשים אחרים, שרק על רקע זכויות אזרח צריך היה לצאת לימינם.

משענת הקנה הרצוף היא, כמובן, ממשלת ישראל. ממשלת ישראל מקיימת עם נציגי אותם אנשי ועדות ההלם משא-ומתן ומגעים שוטפים בוויינגטון, כאילו היו בני תרבות. אפילו תביעה מהם לאחריות לכך שייפסק גל הרצח הזה – גם זה לא נעשה. והם, אנשי "בצלם" הללו, הם מן התומכים המובהקים בממשלה.

אני מבקש לומר מלה על אנשי השמאל בבית הזה. אתם הייתם באופוזיציה בתקופת מלחמת לבנון, כאשר היתה פרשת הרצח בסברה ושאתילה. הרעשתם עולם. היום אתם בממשלה, אנשי צדק, אניני טעם, נקיי כפיים, עומדים ועושים מה? האם שמענו אתכם מקימים אותן צעקות בשעה שהאומללים האלה דמם מותר?

יש לכם עוד תרומה לסוגיה הזאת, והיא הצנעת הפרשה בתקשורת. לשמחתי, הטלוויזיה יצאה בכתבה מעט רחבה יותר, אבל אתם, עם קשריכם בתוך התחום הזה, הפכתם את זה לכרוניקה רגילה. הורגים עוד? נו, אז מה? אז הורגים. 50, 100, יותר מ-800 נרצחו.

כל מי שמבקש ללמוד מוסר, ללמוד צדק מהו, צריך להתרחק מכם, ואני אומר את זה במיוחד לאגף של "בצלם" שבתוך ר"צ.

אני רואה שהזמן רץ, לכן לא אצטט דברים מפגישה שהיתה לי עם אחד מהאנשים האלה, הסייענים, שלימים נרצחו.

אני סבור שצריך שממשלת ישראל תאסוף את חרפת כולנו ותתחיל עתה לעשות הכול כדי להגן על האנשים האלה. חלילה וחס, לא רק שאת גל הרצח הזה צריך לעצור, אלא צריך בוודאי לדאוג לכך, שאם חלילה נגיע להסכם, כפי שהממשלה מבקשת להגיע אליו, אני אומר: חלילה, אסור שיחזרו על עצמן אותן תמונות נוראות מ-1956, של מי שאז סייעו לנו והיו ירויים ברחובות עזה, ומי שנגררו אחרי "לנדרבורים" ברחובות צור וצידון לאחר פרשת לבנון. זה לא עניין לקואליציה ולאופוזיציה; זה עניין של כבודנו האישי והלאומי. צריך לדאוג להם לפרנסתם, לכבודם, ולדבר הזה יש חשיבות רבה גם לשלום עתידי עם הערבים. אם הערבים ידעו, גם בקרב אזרחי ישראל הערבים, שלצערי יש בתוכם אלמנטים שאומנם זניחים במספרם אבל הם גדלים, שלא טוב להיות בין מי שתומכים בנו, אלא זוכים דווקא מי שמתעללים בנו, והממשלה מפקירה את מי שעמה, יהיה זה איתות רע לבאות. הם ילמדו את השיעור הזה.

אני קורא לממשלת ישראל לעשות הכול כדי להגן עליהם, לתת להם עבודה, בתקופת הסגר לתת להם רשיונות כניסה למדינת ישראל, לעשות הכול כדי שידעו שבעל ברית עמנו – דמו על ראשנו והאחריות לו עלינו. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי חזן. בבקשה.

בינתיים, עד שחברת הכנסת חזן תעלה, אני מבקשת למסור הודעה בשם חברת הכנסת יעל דיין, שמבקשת למסור שהיא הצביעה בטעות נגד הצעת החוק של חבר הכנסת רענן כהן. היא מבקשת שהדברים האלה יירשמו בפרוטוקול.

רון נחמן (הליכוד):

מה היא מבקשת?

היו"ר א' סלמוביץ:

היא מבקשת שזה יירשם בפרוטוקול.

יעל דיין (העבודה):

אתה תשמע את זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה.

יעל דיין (העבודה):

אני מבקשת לרשום בפרוטוקול – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, חברת הכנסת חזן.

נעמי חזן (מרצ):

מקובל עלי, בהחלט, שחברת הכנסת דיין תנמק את – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, אני באמצע הנושא. לא הייתי נותנת לך את המיקרופון. פשוט חשבתי שאת רוצה שאני אודיע. נסיים את הנושא, ואז אם תרצי להודיע – בבקשה.

יעל דיין (העבודה):

אני מבקשת שיירשם שבהצבעה מס' 5 – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

ביקשתי לרשום וזה נרשם.

יעל דיין (העבודה):

תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת עוזי לנדאו טרח להודיע מעל דוכן הכנסת מה היא עמדת מרצ באופן כללי, ומה עמדת רצ ספציפית בנושא העומד על סדר-היום. אני לא רוצה להתווכח ברגע זה עם חבר הכנסת עוזי לנדאו, שלפי דעתי אמר דברים חמורים מאוד גם נגד ארגון "בצלם" וגם נגד מרצ, אבל אני כן רוצה להביע את עמדתי ואת עמדת סיעתי בסוגיה, שהיא ללא צל של ספק סוגיה סבוכה מאוד.

הנושא של סייענות, שיתוף פעולה, בעלי ברית – אגב, הסמנטיקה אומרת הרבה בטיפול בנושא – הוא סוגיה מאוד פרובלמטית. מחד גיסא, יש למדינת ישראל אחריות כוללת לכלל תושבי השטחים, ולכן כל עוד השטחים הם בתחום שלטונה, היא חייבת לטפל בכל האוכלוסייה היושבת בשטחים האלה. היא גם חייבת להגן על האוכלוסייה הזאת מפני עבירות חריפות על זכויות האדם. מאידך גיסא, ברגע שמדינת ישראל מפעילה אנשים כדי לסייע לה בשלטונה בשטחים – ושוב, נקרא להם "סייענים", נקרא להם "משתפי פעולה" – אין צל של ספק, קל וחומר שיש לה אחריות לשמור עליהם בעבר, בהווה ובעתיד.

בשבוע האחרון נחשפו בטלוויזיה ובעיתונות כמה מקרים שהעלו את הנושא הכאוב הזה על סדר-היום, אבל יש גם סיפורים מהעבר. אני חושבת שלממשלת ישראל יש חוב כפול, גם להגן על האוכלוסייה של תושבי השטחים וגם להגן על אלה שעוזרים לה; החוב הוא חוב מוסרי וחוב במעשים.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת לגולל קצת מן ההיסטוריה של הנושא הזה ולחזור לאפריל 1982: הנסיגה מסיני. בשנה הזאת הועברה לתחומי מדינת ישראל קבוצה של אנשים שסייעו בעבר לכוחות הביטחון בסיני. רוב רובם, אדוני סגן שר הביטחון, בדואים. לקבוצה הזאת ניתנו משום-מה תעודות זהות עזתיות, לא תעודות זהות ישראליות, אך הם התפזרו, בדרך הטבע, גם לאזורים בנגב וגם לאזורים בעזה. קבוצה שלמה התיישבה בקרבת שבט אל-עזאזמה בנגב.

אני רוצה לספר סיפור של משפחה אחת ושל אדם אחד, ששמו סלאמה אל-עג'אג'י, שכל משפחתו עברה ב-1982, אחרי פינוי סיני, משום שאביו, שעבד בשיתוף עם כוחות הביטחון, לא הרגיש נוח, והצבא החליט להביא אותו לתחומי מדינת ישראל. האב נפטר ממחלת הסוכרת. אמו של סלאמה אל-עג'אג'י התחתנה שוב ונטשה את ילדיה. שני אחיו הצעירים נפטרו, אחד בגיל 13, אחד בגיל 16.

סלאמה מתגורר לבד, יחד עם אח בכור, שהוא עיוור, אבל איננו חולה סוכרת. בשנת 1991 פנתה אותו ניידת להמשך טיפול בבדואים לבית-החולים "סורוקה". בגיל 18, הבחור הזה, שגובהו 182 ס"מ, שקל 42 ק"ג. הוא הובהל לבית-החולים משום שהוא חייב לקבל טיפול קבוע ב"אינסולין" כדי להמשיך לחיות. האחראית ליחידה לסוכרת בבית-החולים "סורוקה" פנתה לשלטונות בבקשה להנפיק לו תעודת זהות ישראלית, כי לא היה מי שמוכן ליטול על עצמו את האחריות לשלם עבור הטיפול הרפואי שלו.

אדוני סגן שר הביטחון, יש לי שנתיים של התכתבות סביב סלאמה אל-עג'אג'י – שנתיים. כל פנייה מצד בית-החולים "סורוקה" נענתה בשלילה. לפני חודש פניתי אני בכתב לראש הממשלה ושר הביטחון, גוללתי לפניו את הסיפור הזה וביקשתי סיוע כדי להציל את חייו של סלאמה. בקשתי נענתה מהר מאוד בכתב, והפנייה הזאת הועברה לטיפולו של שר הפנים. וראה, אדוני סגן שר הביטחון, סלאמה הגיע לפני שלושה ימים לבית-החולים "סורוקה", עוד הפעם משקלו מתחת ל-40 ק"ג, אין שום אינסטנציה במדינת ישראל שמוכנה לשלם עבור הטיפול הרפואי. אם הוא לא יקבל עכשיו טיפול רפואי קבוע ב"אינסולין", הוא ימות. והוא קיבל טיפול בימים האחרונים רק משום שהצוות הרפואי תרם מכיסו למטרה הזאת.

ואני שואלת אותך ואני שואלת את מדינת ישראל: אם האנשים האלה אומנם סייעו לנו בעבר, איך ייתכן שאנחנו מפקירים אותם היום? ואני פונה אליך מעל דוכן הכנסת, ואני מביאה לך דוגמה של בן של משפחה, שסייעה למדינת ישראל בכל התקופה שישבנו בסיני, ואני אומרת לך, אדוני סגן השר, שלא ייתכן שאנחנו נפקיר את חייו של האדם הזה. ואני מבקשת ממך – אתן לך את כל הפרטים – שתדאג לכך שתונפק לו לאלתר תעודת זהות ישראלית כדי שהוא יוכל לקבל טיפול רפואי נאות ולהמשיך לחיות.

לי יש בעיה גדולה מאוד עם הפעולה של משתפי הפעולה בשטחים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה הבעיה?

נעמי חזן (מרצ):

אבל אם אנחנו משתמשים באנשים האלה, אוי ואבוי לנו אם אנחנו מפקירים אותם אחר כך. חובתנו, חד-משמעית, מוסרית ומעשית, להגן עליהם. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מותר לומר שאת הפרטים של המקרה אני לא יודע, ואם תעבירי אלי את הפרטים הוא יטופל.

זאת אומנם עובדה, שמאז החלה האינתיפאדה החריפה גם הסוגיה שעלתה פה עכשיו לדיון. עם תחילתה של התופעה נערכו המינהל האזרחי ויתר זרועות הביטחון להגנה על חיי הסייענים ובני משפחותיהם וכן על חיי מאוימים אחרים, אם כי היו סייענים ומאוימים שיד המרצחים השיגה אותם, במקרים רבים בשל אי-הקפדה על כללי הביטחון שבשמירתם הם הודרכו. אבל זה קרה.

סייענים רבים חומשו בכלי נשק, בבתייהם הותקנו לחצני מצוקה, והם תודרכו לנקוט אמצעי זהירות מרביים. כוחות הביטחון תודרכו להגן על בתי הסייענים, להתערב ולהגיש סיוע מיידי בכל מקרה שבו סייען משדר אותות מצוקה או כאשר סייענים מותקפים.

זה זמן רב הטיפול בסייענים מוסד והוא כולל הגנה ושיקום באזור יהודה ושומרון וברצועת-עזה, ובעת הצורך גם בתחומי ישראל. השיקום כולל, בין היתר, הסדרת מגורים לסייען ולבני משפחתו, מציאת מקום עבודה, ולחלופין – סיוע כספי, הענקת שירותי בריאות, חינוך וכדומה.

נוסף על ועדות השיקום הקיימות בכל אחת מזרועות הביטחון הוקמה גם ועדה בראשות סגן מתאם הפעולות בשטחים, שבה משתתפים גם נציגי זרועות הביטחון, ומטרתה לבדוק ולטפל באופן פרטני בבעיות אישיות המועלות על-ידי סייעני רשויות הביטחון, שאינן מטופלות במסגרת ועדות השיקום.

חברי הכנסת, יש לי פה רשימה שלמה של מעשים שנעשו בכפר – היתה כתבה בטלוויזיה – ויש לי תשובה עליהם. אבל כיוון שאני מציע בלאו הכי להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, יעלו שם הנושאים.

אני רק רוצה לומר לסיום, שהקביעה של חבר הכנסת עוזי לנדאו, שלפיה ממשלת ישראל מפקירה אותם לגורלם, אינה נכונה לחלוטין, וכי רשויות הביטחון נוקטות מגוון רחב של פעולות הבאות

להבטיח הגנה מרבית על חיי הסייענים ובני משפחותיהם – ככל שהדבר תלוי בנו – ומתן סיוע ושיקום לאחרים שנפגעו כתוצאה מקשריהם עם רשויות הביטחון.

אני רוצה לסיום להדגיש, כי מערכת הביטחון רואה עצמה מחויבת לטפל בסייענים ובבני משפחותיהם ועושה ככל יכולתה לדאוג להגנתם ולצורכיהם השוטפים.

כיוון שעלו פה פרטים מספר המחייבים טיפול יותר מדוקדק, אני מציע להעביר את זה לוועדת החוץ והביטחון, ושם גם יוכלו לטפל בפרטים וגם לתת את מלוא התשובות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לך, אדוני סגן שר הביטחון.

חבר הכנסת עוזי לנדאו, האם אתה מסכים להצעת סגן שר הביטחון?

עוזי לנדאו (הליכוד):

מסכים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת נעמי חזן, האם את מסכימה להצעת סגן שר הביטחון?

נעמי חזן (מרצ):

מסכימה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני שומעת מסגנית מזכיר הכנסת שגם חברי הכנסת שאקי וזנדברג הסכימו. אם כך, נעבור להצבעה על ארבע ההצעות כאחת. נא להצביע בעד או נגד העברת הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שמונה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יועבר לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

הצעות לסדר-היום

בנייה בלתי חוקית של אלפי בתים בגדה

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים כעת להצעות לסדר-היום מס' 1805 ו-1827 בנושא: בנייה בלתי חוקית של אלפי בתים בגדה – של חברי הכנסת רון נחמן וחנן פורת.

אני מזמינה את ראשון המציעים – חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה. איננו. אני מזמינה, אם כן, את חבר הכנסת חנן פורת. בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, ראש הממשלה שלנו, יצחק רבין, לאחר שנואש ונכזב מהגמול שהשיבו אנשי המשלחת כלפי צרור המחוות של ישראל, הכריז קבל עם ועולם: לא יהיו עוד מחוות. כולנו שמענו זאת לא מכלי שני אלא בקולו שלו שנישא בתקשורת.

והנה, במקרה זה לא נאמר טרם יבשה הדיו אלא טרם נדמו הצלילים והקולות, ואנחנו מתבשרים על מחווה ישראלית, ואני מצטט מתוך עיתון "חדשות" מלפני שלושה ימים: "מחווה ישראלית, הכשר לבנייה לא חוקית של אלפי בתים ביהודה ושומרון".

הדברים שלא הוכחו – ואמיתותם ניכרת גם בפרטים, לרבות בתגובה של גורמים בכירים במערכת הביטחון – מדברים בעד עצמם: הכשרה של אלפי יחידות דיור שנבנו באורח לא חוקי, אם על אדמות חקלאיות שאינן מיועדות לפי טיבן לבנייה, בניגוד לתוכניות מתאר וכדומה.

בראש ובראשונה אנחנו כולנו צריכים לומר: מה טעם יש בהכרזות ובהצהרות כל כך נחרצות, שמיד לאחד מכן הן מופרות ומושמות לאל? האם הדבר הזה איננו הופך אותנו ואת כל דיבורינו לחוכא ואטלולא? סתם כך, מצד הכבוד האלמנטרי בהתייחסות לדבריו של ראש הממשלה.

אבל הייתי מצפה לאיזו מחווה תמורת מחווה. באותו עיתון עצמו אני קורא את דבריו של פייצל אל-חוסייני, ממש בהקבלה, והדברים נאמרים גם באותו יום: "פייצל אל-חוסייני אמר אתמול כי אם ייכשלו שיחות השלום ייתכן מאבק מזוין כנגד ישראל". הדברים האלה, שמתפרסמים בריאיון בטלוויזיה של ירדן, אינם נאמרים רק כמסירת אינפורמציה, שעלול הדבר להתפתח לידי כך, אלא כהבעת עמדה. "בריאיון בטלוויזיה של ירדן אמר פייצל אל-חוסייני: לא איבדנו אפשרויות אחרות. יש לנו זכות לפנות גם ללחימה על הקרקע, כולל מאבק מזוין". כבר עייפנו מלומר, צאו וראו עם מי אתם מנהלים משא-ומתן. אבל ההקבלה יש בה איזה דבר שהוא עלבון צורב לא רק לשכל הישר אלא גם למוסר האלמנטרי. אתה בא אליו במחוות והוא בא אליך באיומים. זה תמורת זה.

אכן, ממשלת ישראל יודעת להקפיד הקפדה יתירה, ומעבר להקפדה יתירה, על בנייה בלתי חוקית כביכול בהתיישבות היהודית ביהודה ובשומרון. שוו בנפשכם מה היה קורה לו העזנו, באלקנה, באריאל, בגוש-עציון או בחברון, להקים שכונה אחת שלא על-פי תוכנית המתאר. כל הסיירות היו נזעקות – מן "הסיירת הירוקה" ועד צה"ל, שהיה יודע להפעיל את כל הכוחות ואת כל הכלים כדי למנוע הקמת בית בלתי חוקי אחד. יתירה מזאת, היום בתים שבנייתם אושרה בשעתם, שהחלו להיבנות באופן חוקי למהדרין, כמו למשל בשכונה שבין גבעת-החרסינה לבין קריית-ארבע, מעוכבים ונעצרים.

האיפה ואיפה הזאת ממש מרתיחה את הדם. אבל אני יכול להבין אותה. מפני שמי שמלכתחילה כבר רואה בכל האזור הזה בבחינת היכל שרוף וקמח טחון, מה אכפת לו לאשר? מה אכפת לו לתת שיבנו? מחר, אדוני סגן שר הביטחון, הלוא על-פי התקדים הזה ירצו בוודאי ערבים להמשיך לבנות בנייה בלתי חוקית, ולא רק סביב כפריהם, אלא סביב יישובינו שלנו. מאי חזית? עד עכשיו התרת, למה שלא תמשיך להתיר? התנית את זה במשהו?

אבל את עלבוננו של השכל הישר קשה לרצות, קשה לכפר. הרי אפילו לטעמכם, אפילו לטעמו של מי שמוכן לדרדר את המציאות ביהודה ובשומרון ולהוביל אותה לקראת מדינת פלשתינית – שמור את זה למשא-ומתן, קבל תמורה. אתה עומד בשוק, שבו, מול המחווה שלך זועק לך פייצל אל-חוסייני: יש לנו זכות גם לפנות ללחימה על הקרקע, לרבות מאבק מזוין. הלוא אתה באמת נראה במציאות כזאת, מדינת ישראל כולה נראית כאסקופה הנדרסת, כדבר שנתון למרמס.

אני מקווה שהדבר איננו מאוחר, מכיוון שאני רואה בכך תקדים. אינני אומר את הדברים האלה מתוך רצון שיהרסו כל הבתים שנבנו. אני יודע גם את המחדלים שנעשו על-ידי מערכת הביטחון ועל-ידי המינהל האזרחי, שלא פעל כראוי לאישור תוכניות מתאר. אני מכיר את הדברים האלה מקרוב, ואני רואה גם את בעייתם של הערבים. אבל אם אתה עושה את הדברים האלה עכשיו כלאחר יד, מתוך איזו הפקרות, ומאשר בבת אחת אלפי יחידות דיור בלתי חוקיות, כמעט ללא הבחנה וללא קביעת נורמות, אל תופתע אם מחר יתחילו להיבנות הבתים על סף בתינו שלנו.

קצת שכל, קצת תבונה, קצת היגיון, אפילו בניהול משא-ומתן לטעמכם.

סגן שר הביטחון מ' גור:

קצת פחות פרנויה.

חנן פורת (מפד"ל):

הדבר האחרון שאני לוקה בו, תאמין לי, הוא פרנויה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ישראל היא כאסקופה הנדרסת. איזה ביטויים הם אלה?

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני סגן שר הביטחון, אנחנו כולנו יודעים את כוחה של ישראל ואת גבורתה ואת כשרון צבאה. אני צריך לדבר על כך? אני מדבר על המשא-ומתן הזה – אחרי שראש הממשלה צועק ואומר שלא תהיינה עוד מחוות, ולמחרת אתה נותן מחווה ואתה זוכה לתגובה הזאת של חוסייני, ואתה יודע את ההשלכות של זה ואינך מקבל כל תמורה – איך יתייחסו אליך בקונטקסט הזה, במשא-ומתן הזה, אם לא כאל אסקופה נדרסת?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אמרת את כל זה כבר ב-1975 – והיה הסכם. אמרת את זה גם ב-1981 – והיה הסכם.

חנן פורת (מפד"ל):

הבמה בוודאי תהיה לרשותך, ותוכל להשיב.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אנחנו כל כך מעטים כאן שנעים לדבר.

חנן פורת (מפד"ל):

נכון. אני רק מתקומם נגד הביטוי הזה – פרנויה. אני מדבר על תבונה במשא-ומתן, אני מדבר על איזה מינימום – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה מתאר תמונה שמחר הם באים ובונים בתים מסביב לגוש-עציון, מסביב לעופרה. זאת לא פרנויה?

חנן פורת (מפד"ל):

לא, זאת לא פרנויה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אומר שזאת פרנויה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני סגן שר הביטחון, תוכנית האוטונומיה, או ממשל המעבר העצמי, שעומדת על הפרק בעצם הימים האלה שבהם אתה נכון למסור את מרביתן של האדמות, בוודאי האדמות הפרטיות, אבל במידה רבה גם אדמות מדינה – אני יודע באיזה שלב נמצא המשא-ומתן הזה – שזה יכול להביא לידי מצב שבו יהיה חנק של היישובים היהודיים. אבל אני רוצה לומר, שהמחווה הזאת מהווה בעצם איזה מצע, איזה תקדים, וגם לטעמכם, אני חוזר ואומר, צריך היה לנהל את המשא-ומתן הזה בהרבה יותר תבונה.

אני מקווה, מכיוון שעדיין מדובר בשלב שאולי הוצע אבל לא בוצע, אני מקווה שהתבונה אכן תגבר, וגם לטעמכם תשמרו את המחווה המפליגה הזאת, של אלפי יחידות דיור, למשא-ומתן לגופו של עניין, ולא כמחווה שרק מעודדת את הצד השני לחשוב ולראות את רפיסות קומתנו שלנו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת.

אני מזמינה את חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בעיתון "חדשות" ביום ראשון השבוע פורסם, כי המינהל האזרחי עומד לאשר בדיעבר בנייה בלתי חוקית של אלפי בתים בשטחים. מדובר במחווה ישראלית למשלחת הפלשתינית, לקראת הסיבוב העשירי של שיחות השלום. בימים הקרובים, כך נאמר בכתבה, יחל תהליך אישור מהיר בטאבו ובתוכניות המתאר של אלפי בתים ביהודה ובשומרון שנבנו באורח בלתי חוקי, על אדמות חקלאיות או בניגוד לתוכניות מתאר.

חברי המשלחת הפלשתינית ביקשו מישראל במהלך הסיבוב התשיעי לאשר את הבנייה הלא-חוקית של אלפי הבתים. נושא ההריסה של אותם בתים היה רגיש מאוד, ולאורך שנים לא בוצע מספר גדול של הריסות. כפרים גדלו והתרחבו, והחלו בונים באופן בלתי חוקי בתים ומבנים על אדמה חקלאית. אישורי הבנייה בדיעבד שיינתנו לאותם בעלי בתים שבנו בלא היתר – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

כמה שנים זה נמשך?

רון נחמן (הליכוד):

אמרתי, הרבה שנים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בכל הממשלות.

רון נחמן (הליכוד):

בכל הממשלות. סגן שר הביטחון, אני אשמח להשיב על כל דבר. אינני בא בטענה בכלל לממשלה הזאת או לממשלה אחרת. במשך שנים, מאז 1976, נעשתה בנייה בלתי חוקית באזורי יש"ע על-ידי ערבים. אתה יודע את זה כמי שהיה רמטכ"ל, אתה יודע את זה מתפקידיך האחרים. אני כרגע עוד לא אומר מי ומה, רציתי רק להבהיר את הדברים.

ביקשתי לקבוע, כפי שכתוב גם בכתבה, שאישורי הבנייה בדיעבד, לאותם בעלי בתים שבנו בלא היתר – כך כתוב בכתבה, אדוני סגן שר הביטחון – יוצאו לאחר עדכון אותן תוכניות מתאר והרחבה של השטח המוניציפלי של היישובים והסבה מהירה של אדמות חקלאיות סביב כפרים, ערים ועיירות וקרקע מותרת לבנייה.

עוד נאמר בכתבה, שהרצון לסיים את ההליך המורכב והמסובך כבר בימים הקרובים – זו, כאמור, מחווה למשלחת הפלשתינית לשיחות השלום. אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, המופקד בתוקף תפקידו על הנעשה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, מדוע אתה משתמש בצורה פסולה במכשיר תכנוני, שנועד להגן על איכות הסביבה והחיים, להשגת מטרות פוליטיות?

מדוע מה שאינך יכול לעשות, ראש הממשלה רבין, בצומת כפר-שמריהו, בכביש שבין תל-אביב לחיפה, הינך מרשה לעצמך לעשות לגבי אלפי בתים והפרות חוק חמורות ביהודה, בשומרון ובעזה?

האישור בדיעבד של ראש הממשלה בתפקידו כשר הביטחון מעניק לבנייה הבלתי-חוקית הכשר ויוצר מצב בלתי הפיך, שבו החוטא יוצא נשכר. ואל תאמרו לי שגם בעבר עשו בתחומי ישראל מבצע כזה. חטא אחד איננו מכשיר חטא שני. כאשר הגשתי את ההצעה בדקתי מה היה במדינת ישראל. נמסר לי, שבשנת 1987 ניסו לעשות מבצע כזה של חיסול אתרי בנייה בלתי חוקית. אם אינני טועה, שמעון פרס היה אז שר האוצר, יצחק רבין היה שר הביטחון ויצחק שמיר היה ראש הממשלה. ניסו להכשיר את המבנים הבלתי-חוקיים בישראל, וסימנו אותם בשלוש רמות: אלה שמכשירים, אלה שמשאירים אותם בסטנד-ביי, בלי צווי הריסה, ומספר קטן מאוד של צווי הריסה. אם אתה שואל אותי כראש מועצה – אני אומר לך שזה פסול מלכתחילה. אין לאשר את זה.

הכשרה טוטלית כזאת, אדוני סגן שר הביטחון, של מעשי עבירה, מהווה למעשה שינוי של חקיקה, וזאת יש לעשות באופן הקבוע בחוק ולא על-ידי החלטה פוליטית. אם הכוונה לאותה לערבים הפלשתינים, שההכשר לבנייה הבלתי-חוקית יסתיים כבר בימים הקרובים, זהו זלזול בשלטון החוק ורמיסתו במגף גס. אי-אפשר בתוך ימים לעשות דבר כזה.

היכן, אדוני ראש הממשלה, הפרוצדורה של הפקדת תוכניות והליכי תכנון נאותים? האם גם בכפר-שלם היה פועל ראש הממשלה בדרך זו ורומס חוק ודין? מחוות, אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, יש לעשות בתחום ההומניטרי ולא בתחום הפוליטי. סמכות החנינה, אדוני ראש הממשלה, נתונה לנשיא ולא לך. בנייה בלתי חוקית היא מעשה חמור, וצווי הריסה, אפילו בישראל, אינם נחשבים לענישה אלא להתאמת המצב בשטח למצב התכנוני. לפיכך, בישראל לא ניתן לקבל חנינה על צו-הריסה, כך שאתה, מר רבין, עושה כשר ביטחון מה שאפילו לנשיא אסור.

על אותו משקל תוכל להחליט, מר רבין, לדוגמה, כמחווה, שבכבישי יהודה ושומרון מותר לנהוג במהירות של 200 קמ"ש. תוכל, למשל, להחליט, שכל הרכבים שישתמשו מביצוע הטסט השנתי יהיו רשאים למרות זאת לנסוע בכבישי הארץ בלי סנקציה. למה לא?

ומה יגידו על ההכשרים שאתה נותן לעבריינים ערבים ביש"ע אותם יהודים שמתגוררים בקריית-ארבע, בעלי, בשילה, בקדומים, בקרני-שומרון, באריאל ועוד, שעליהם הטלתם איסורי בנייה? אני נמצא כרגע בבג"ץ וזה סוב-יודיציה. אני לא יכול לדבר מעל דוכן הכנסת, אבל אנחנו מוקפאים אפילו בשלבי תכנון, לא בבנייה; בתכנון להגדלת תחום המושב, כפי שאני קורא לזה, כי אנחנו כמו גטו. גם

בזה אנחנו מוגבלים. אני מקווה שאין בזה סוב-יודיצה, אבל מצד אחד – חופש לערבים והכשר, ומצד שני – ליהודים תחום מושב ואיסור. זה משהו נורא.

מדוע על היהודים שגרים ביש"ע, אזרחי מדינת ישראל, לא יחולו אישורי הבנייה במקביל? אנחנו באותה גזרה ובאותו אזור. מסכות הגז היו טובות לערבים בדיוק כמו ליהודים, ולהיפך. אתם זוכרים את הבג"ץ ההוא. למה על היהודים מטילים איסורים ולערבים נותנים הכשר? מדוע העמידו לדין אותם יהודים שבנו איזה בית בגבעת-החרסניה, ומבקשים להציגם כעבריינים?

אדוני ראש הממשלה, מדוע היתה בעיתון כתבה, שמינית צוות מעקב לפי דרישת מרצ, לעקוב אחרי הבנייה ביישובים היהודיים העברייניים האלה ולראות מה הם עושים?

אינני מתפלא עליך, מר רבין. אתה, שגירשת את מחבלי ה"חמאס" בגלל עבירות ביטחוניות, מחזיר אותם עכשיו בגלל לחץ אמריקני וערבי כנקיי-כפיים.

שר הביטחון אומר היום: אנחנו יודעים כמה נכונה היתה החלטת הגירוש – ולמרות זאת מחזיר את העבריינים הביטחוניים לארץ. אין זה פלא שהוא מבקש להכשיר את אלפי עברייני הבנייה הערבים, ובה בשעה פוגע בשומרי החוק הישראלים והערבים כאחד.

אני דורש מהיועץ המשפטי לממשלה להגביל את הממשלה אפילו במשא-ומתן מדיני ולאסור עליה מתן הכשר לביצוע עבירות פליליות, מאחר שחוק התכנון והבנייה קובע, כידוע, שעבירת בנייה היא גם עבירה פלילית, ולממשלה אסור לתת דוגמה לא טובה לאזרחים. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רון נחמן. אני מזמינה את סגן שר הביטחון להתייחס להצעות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, לא סתם קראתי לך, חבר הכנסת חנן פורת, כאשר תוך כדי דברייך יצאה מעין השוואה של ישראל ואסקופה נדרסת. זה לא המצב.

חנן פורת (מפד"ל):

לא אמרתי את זה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

זה לא משנה. זה לא המצב. ישראל אינה אסקופה נדרסת משום בחינה שהיא, ואין איש בעולם אשר רואה את ישראל כאסקופה נדרסת. ההיפך הוא הנכון. לפעמים עד כדי גיחוך, כשאתה נפגש עם אנשים שונים, בעיקר מהעולם הערבי, אבל גם מהעולם הגדול, הם מתייחסים אלינו כאל מעצמה עולמית. ברוך השם, אנחנו לא חלשים. אין לנו צורך להסתתר כל הזמן ולבכות על מה שעושים לנו, ואוי ואבוי. מה יש?

הגענו, בעזרת השם, למצב שמנהלים משא-ומתן לשלום. יש ויכוח, איזה שלום, איך לנהל את המשא-ומתן. אבל אנחנו מנהלים משא-ומתן מתוך עמדה של כוח, מתוך ידיעה למה אנחנו רוצים להגיע, תוך כדי ויכוח. גם לזה יש לנו כוח, לעמוד בוויכוחים. אנחנו לא אסקופה נדרסת.

חנן פורת (מפד"ל):

אנחנו הודענו שלא נעשה עוד מחוות. אתה זוכר את ההודעה הזאת?

סגן שר הביטחון מ' גור:

תאמין לי, אחרי כתבות בעיתון אני בוודאי לא עוקב, אחרי שמועות כאלה או אחרות, ודאי שלא. אני יושב עם ראש הממשלה שעות שלמות בשבוע בדיונים בכל הנושאים הללו. אני לא צריך להסתכל בעיתון למחרת ולא לראות בטלוויזיה. לא מעניינת אותי הפרשנות של רבע פרשן כזה או אחר.

חנן פורת (מפד"ל):

לא פרשנות. הוא אמר את זה בקולו שלו. אי-אפשר לשטות בציבור.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מדבר על מה שנאמר בדיונים שבהם מקבלים החלטות. חזרתי ואמרתי לך כמה פעמים, ואתם נגררים מדי פעם אחרי כל מיני שמועות חסרות יסוד, חסרות בסיס. זה מתאים לפוליטיקה שלכם בינתיים? תהיו בריאים. אבל דבר אחד אל נעשה, אל נעשה את עצמנו מסכנים גדולים. אנחנו מנהלים משא-ומתן לשלום מתוך ביטחון, שאנחנו יכולים להגיע לשלום עם ביטחון.

נכון שמאז הקמת מדינת ישראל יש לנו בעיה עם בנייה בלתי חוקית. אתם זוכרים את שטח-9? אני מדבר אל מי שבכלל התעסק בעניינים צבאיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

עוד דוגמה להחלטה קשה ואומללה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

זה היה בשנות ה-50. יש לנו בעיה. אני לא רוצה לנתח כרגע את כל הגישות של ממשלות ישראל השונות. אבל, אני רוצה שתדעו לכם, בנושא שהועלה הפעם, מדובר במתן היתרים לבתים ולמבנים שנבנו ברובם הגדול במהלך השנים האחרונות, בתוך גבולות של תוכניות המתאר המאושרות של הכפרים הערביים באזור יהודה ושומרון. אלה בתים שנבנו ללא קבלת היתרים מראש. זה נכון. זה היה כך שנים על שנים. אבל אלה האזורים שבהם כרגע ניתן אישור.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני סגן השר – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

עוד מעט.

בתים אלה נבנו על קרקעות פרטיות בתחומי הכפרים ולא על אדמות מדינה, ולא באופן שיפגע בעתיד בתוכניות המתאר האזוריות. יתירה מזאת, מדובר במבנים אשר לו פנו בעליהם לפני התחלת הבנייה בבקשה לקבלת היתרי בנייה, כי אז היו קרוב לוודאי מקבלים אותם. מבנים המוקמים על אדמות המדינה או בשטחים פתוחים – נהרסים.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, אפשר לשאול?

סגן שר הביטחון מ' גור:

רק רגע. תן לי לסיים.

אני חוזר ושומע, ולכן כל כך כואבת לי הנקודה הזאת, את החשש של יישובים שלנו שמא, חס וחלילה, תאפשר ממשלת ישראל, לפני אוטונומיה, באוטונומיה, לחנוק את היישובים שלנו מסביב. לא

תאשר. תשכחו מזה. לא יהיה כדבר הזה. היישובים שלנו בשטחים יחיו. כלומר, אם יהיה בית-ספר – יהיה בית-ספר; אם תהיה גימנסיה – תהיה גימנסיה; אם תהיה בריכה – תהיה בריכה; אם יהיה אולפן – יהיה אולפן. יחיו.

אני הבאתי חצי מיליון דולר לחבר הכנסת רון נחמן בשביל המדרשה באריאל.

רון נחמן (הליכוד):

אתה אישית.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מה זה "אני אישית"? אני לא איש אישי כבר מזמן, לא איש פרטי.

רון נחמן (הליכוד):

אתה איש יקר ואיש אישי והלואי שיהיו רבים כמוך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה רבה. אבל אני פעלתי על-פי המצע של המפלגה שלי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בזה אנחנו מסכימים.

רון נחמן (הליכוד):

יש הרבה דברים שתסכים בהם אתי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה שאמרת על מוטה זה בקונסנסוס.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני פעלתי על-פי המצע. בערב של עופרה הזכרתי להם. בהיותי רמטכ"ל באתי – גם אני אבא, כבר סבא – וראיתי את גן-הילדים על-יד הגדר, והגדר נפולה. שלחתי מייד שלוש מכוניות, הביאו שלוש אשקוביות, הצבנו אותם במרכז עופרה, שהילדים ישחקו במקום בטוח.

הפחד הזה: אנחנו ניתן לחנוק אתכם – איזה דיבורים אלה. זו פרנויה, חבר הכנסת חנן פורת, האמן ל'. צא מזה.

חנן פורת (מפד"ל):

נו, נו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם אתה מדבר אתי ברמה של הפתרון הפוליטי, יש בינינו ויכוח. אבל אם אתם יורדים למכולת הזאת, שאנחנו לא ניתן לכם לחיות – איזה מין דברים אלה.

רון נחמן (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

הערה. מה שמטריד אותי ומדאיג אותי בדברים שאמרת קודם לכן זה הפער בין מה שאתה אומר לבין מה שקורה בשטח. אני מזמין אותך לנסוע אתי על כביש חוצה-שומרון, בכפר בידיה, באותם מקומות שבהם המינהל האזרחי הרס בתים עקב בנייה ללא רשיון, באותם צמתים שהערבים בונים בהם בנייה אסטרטגית בכסף של אש"ף, ותסתכל איך הם תופסים את ציר התנועה. מחר ירצה צה"ל להרחיב את הכביש, למעבר של שני טנקים, הוא לא יוכל לעשות את זה. יש לי עשרות מכתבים, שאני אמציא לך אותם, לראש המינהל האזרחי, לכוחות צה"ל, לאלוף הפיקוד – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מבין את השאלה. מכיוון שאת הנתיב של חוצה-שומרון אני פתחתי בהיותי רמטכ"ל, וידידי וחברי, זכרו לברכה, קוטי אדם, הוא אשר הוציא אותנו לפועל בקטעיו הקשים הראשונים, אני יכול לומר לך מה החשיבות האסטרטגית שייחסנו לציר הזה – ויושב פה אורי אור, שהיה אלוף פיקוד המרכז – מה החשיבות שאנו מייחסים לצירים לצורך המערך הביטחוני של ישראל; וגם היום – הצבא, עינו פקוחה לעניין הזה.

אם פה או שם, חס וחלילה, נעשות שגיאות, טוב להעיר עליהן ולתקן אותן. אבל, אני בשום אופן לא מסכים לקבל את התחושה של הסגירות, של המסכנות, של הפרנויה, ומי יודע מה עושים לנו. לכל סמינר בעולם שאני בא אליו, אני צריך להתנצל שאנחנו לא כאלה חזקים. אני שמח שלצרכים הבסיסיים שלנו אנחנו חזקים, שיש לנו עוצמה מספיקה על מנת לנסות את השלום; לא בהעלמת עין.

היום ראיינו אותי ילדים שהכינו תוכנית טלוויזיה לבית-הספר. הם שאלו אותי על עירק ועל אירן. אנחנו מודעים לכל הבעיות, ועם זה אנחנו חושבים שאנחנו חזקים מספיק לנהל מדיניות של שלום, שיש בה גם כל מיני צעדים שעליהם יכולים להיות הוויכוחים.

כיון שאתם מוטרדים באמת בסוגיה הזאת, אני מציע, כדי שתוכלו להיכנס לפרטים שלה, להעביר את הנושא לדיון מפורט יותר בוועדת החוץ והביטחון.

רון נחמן (הליכוד):

יש לי הצעה לוועדה אחרת. אני בעד העברת הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט או לוועדת הפנים.

חנן פורת (מפד"ל):

לוועדת הפנים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מה פתאום? איזה פנים? ועדת הפנים לא שולטת בשטחים.

חנן פורת (מפד"ל):

באמצעות – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

שום "אמצעות". ועדת הפנים לא שולטת בשטחים. ועדת החוץ והביטחון היא הוועדה שבה עולים גם השיקולים הביטחוניים וגם השיקולים הכלכליים-הביטחוניים.

חנן פורת (מפד"ל):

גם השיקולים החוקיים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

בוודאי.

חנן פורת (מפד"ל):

וגם שאלת הנסיעה בכבישים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

בוודאי, כל הנושאים האלה עולים בוועדת החוץ והביטחון.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מציע שהנושא יעבור לוועדת הכנסת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אין שום ועדה בעלת הכשרה לטפל בסוגיה הזאת בכל האספקטים שלה יותר מוועדת החוץ והביטחון. לכן, על מנת שהדבר יהיה מעשי, אני מציע להעביר לוועדה זו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שר הביטחון.

רון נחמן (הליכוד):

ביקשתי להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א' סלמוביץ:

קודם כול אני צריכה לשאול אותך, האם אתה מסכים כעיקרון להעברת הדין בנושא לוועדה.

רון נחמן (הליכוד):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פורת, האם אתה מסכים?

חנן פורת (מפד"ל):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבינה שאתם חלוקים בנושא של העברה לוועדת החוץ והביטחון. אם כך, אנחנו נצביע בעד או נגד העברת הנושא לדיון בוועדת הכנסת, שתחליט לאיזו ועדה הנושא יעבור. נא להצביע.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה בעד, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובעת שהנושא יועבר לדיון בוועדת הכנסת שתקבע איזו ועדה תדון בנושא.

שאלות ותשובות

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום – שאלות ותשובות.

אני מזמינה לדון את כבוד שר המשפטים להשיב על שאלות רגילות. בבקשה.

מעצרו הממושך של נועם פדרמן

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שר המשפטים ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

באמצע חודש מרס שוחרר, לאחר חמישה חודשי מעצר עד תום ההליכים, האזרח נועם פדרמן, הנחשד על-ידי המשטרה בהצתת רכבים של בני מיעוטים.

הוא שוחרר לבסוף על-ידי שופט, כשהוכח באליבי שבעת האירוע המדובר האזרח לא היה באזור האירוע.

לאור פרטים אלו של החזקת אדם במשך חמישה חודשים, ברצוני לשאול:

1. מה הן הנסיבות למעצר אדם עד תום ההליכים?

2. מה הוא הפיצוי הניתן לאדם על שלילת חירותו למשך זמן כה ממושך?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. העילות המאפשרות מעצרו של אדם עד תום ההליכים המשפטיים נגדו קבועות בסעיף 21א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982.

תנאי לחוקיות המעצר הוא קיומן של ראיות לכאורה להוכחת האישום.

בעניינו של נועם פדרמן הוצגו בפני בית-המשפט המחוזי בירושלים ראיות לכאורה לביסוס האשמתו בהצתת רכב ובהפרעה לחייל שביקש לעצור את הרכב שבו נסעו. בית-המשפט השתכנע מן הראיות והורה על מעצרו עד תום ההליכים. בית-המשפט העליון אישר ביום 2 בנובמבר 1992 את ההחלטה לעצור את נועם פדרמן על לסיום ההליכים.

רק לאחר חמישה חודשים, במהלך פרשת ההגנה, הוצגה לראשונה ראיה, שלדעת השופטת הדנה בתיק כרסמה במשקל ראיות התביעה. ראיה זו היא חשבונית מס מתחנת דלק ליד חברון, שהוטבעה בה שעת הנפקתה לנועם פדרמן, ואשר מעוררת כנראה ספק בדבר יכולתו להיות במקום ביצוע העבירה בזמן ביצועה. כיוון שכך, החליטה השופטת רות אור לשחרר את פדרמן ממעצר. יודגש, כי ראיה זו לא הוצגה על-ידי פדרמן לפני כן מטעמים השמורים עמו. לפיכך לא עמדה ראיה זו לנגד עיני התביעה ולנגד עיני השופט שהחליט על מעצרו של פדרמן עד תום ההליכים.

ועדות שחרורים של אסירים

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שר המשפטים ביום י"ט באייר התשנ"ג (10 במאי 1993):

במקרים רבים שהגיעו לידיעתי לא הוגשו פרטי אסירים לוועדת-שליש אך ורק מהסיבה של מחסור בשופטים ובשופטים בדימוס בוועדה שדנה רק חמש שעות ביום.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אפשרות להפעיל משמרת שנייה על מנת להקל את העומס?

2. אם לא – מה ייעשה למנוע סבל מיותר אך ורק בגלל מחסור בכוח-אדם?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. א. ועדות השחרורים מתכנסות: בגוש צפון – בכלא דמון; בגוש מרכז – בכלא מעשיהו ובכלא אשמורת; בגוש דרום – בכלא באר-שבע.

ב. בכלא מעשיהו מתכנסת הוועדה מדי שבוע ובכל ישיבה היא דנה בענייניהם של 30 עד 40 אסירים.

ג. לפי תיקון לחוק השחרור המינהלי בוטלו סעיפי העבירות המגבילים את השחרור המינהלי. היום כולם זכאים לקבל שחרור מינהלי. בעקבות התיקון הנ"ל מתכנסת ועדת השחרורים בכלא מעשיהו פעמיים בשבוע.

ד. השופטים בדימוס המכהנים בוועדה היושבת במעשיהו הם: כבוד השופט קוארט, כבוד השופט ויינר, כבוד השופט חסון וכבוד השופט מלול.

ה. מבירור שערכתי בפרקליטות עולה, כי בגוש צפון מכהנים שלושה שופטים בדימוס: כבוד השופט זהבי, כבוד השופט כספי וכבוד השופט כרמי. הוועדה מתכנסת פעמיים בשבוע ודנה בענייניהם של כ-80 אסירים.

ו. בגוש דרום מכהנים שני שופטים בדימוס, כבוד השופט ויינר וכבוד השופט חסון, והוועדה מתכנסת פעם בשבוע.

ז. בכלא השרון מכהן שופט אחד, כבוד השופט שילה, והוועדה מתכנסת בדרך כלל פעם בחודש ודנה בכ-40 אסירים.

לא דווח לי שיש מחסור בשופטים המכהנים כיושבים-ראש ועדות השחרורים, למעט אולי במחוז חיפה והצפון, שם העומס על הוועדה גדול במיוחד. בעקבות שאלתך, אני בוחן מחדש את המצב, ואם תהיה לכך הצדקה אמנה שופטים נוספים בדימוס לכהן כיושבים-ראש ועדות השחרורים.

חקירת תורמים לתעמולת הבחירות של המערך

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר המשפטים ביום י"ט באייר התשנ"ג (10 במאי 1993):

העיתונות ("ידיעות אחרונות" מתאריך ו' בניסן התשנ"ג, 28 במרס 1993) מדווחת כי "מסמכים ועדויות, שבהם פורטו שמות אנשי עסקים, שתרמו לתעמולת הבחירות של 'העבודה' ב-1988 ונחשדו בעבירות מס – נעלמו מתיקי המשטרה ורשויות המס – – נציגת התביעה, עורכת-הדין כרמלה אוסטפלד, אישרה את טענות הסניגורים, והודיעה כי מסמכים שונים נעלמו מתיקי החקירה – –"; השופטת חיה חפץ: "לא ניתן, לדעתי, לעבור לסדר-היום מבלי שהעניין יחקר עד תום".

ברצוני לשאול:

1. האם הדיווח נכון?

2. מה הוא הסבר השר, שמאז 1988 המשטרה חקרה והביאה לדין אנשים הקשורים בליכוד ובש"ס, אך דווקא מסמכים ועדויות שעלולים היו להפיל תורמים לתעמולת הבחירות של המערך נעלמו מתיקיה?

3. האם מקיימת המשטרה חקירה בעניין זה? ממת? האם בתיאום עם הפרקליטות? היש ממצאים שניתן לפרסמם?

4. כיצד יימנעו מקרים דומים בעתיד?

שר המשפטים ד' ליבאי:

1. א. הדיווח העיתונאי המובא בשאילתא נכון בחלקו בלבד.

ב. אכן, מסמך מסוים שהועבר לתיק חקירה משטרתי אינו נמצא כיום בתיק, וכנראה אבד.

ג. המסמך החסר הוא דף ובו ריכוז של שמות אנשים שתרמו כספים, או שהבטיחו לתרום. מסמך זה הציג מר בנימין לוי, אחד הנאשמים בתיק פלילי 4427/92, של בית-משפט השלום בתל-אביב, כאשר נחקר ביום 9 בנובמבר 1989 על-ידי חוקרי מע"מ. התרומות נועדו לכיסוי פרסום מודעות בעיתונים לתמיכה במועמד העבודה לראשות המועצה המקומית ברמת-השרון, מר אפרים חירם. המסמך הועבר על-ידי חוקרי מע"מ, עם תיק החקירה, למשטרה. כיום המסמך לא נמצא בתיק. עם זאת, הודגש בפני כי התיק הפלילי האמור איננו עוסק כלל בתרומות האנשים המפורטים ברשימה זו.

ד. שופטת בית-משפט השלום בתל-אביב חיה חפץ הורתה ביום 25 במרס 1993 להעביר את עניין אובדן המסמך לחקירת המשטרה.

ה. עניין זה תלוי ועומד היום בפני בג"ץ במסגרת עתירה 2497/93, שהגיש מר בנימין לוי כנגד החלטת היועץ המשפטי לממשלה שלא לעכב ההליכים נגדו. לטענת העותר, אובדן חומר החקירה מהווה נימוק לעיכוב ההליכים כנגדו.

הדיון בבית-המשפט העליון קבוע ליום 15 ביוני 1993, ולכן אני מבקש שלא להוסיף דבר בנושא, עד לפסיקת בג"ץ.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, על שאלה מס' 3 לא ניתנה כלל תשובה. היא איננה קשורה בדיון שמתקיים כרגע בבג"ץ. השאלה, לאור הערה של כבוד השופטת חיה חפץ, שלא ניתן לדעתה לעבור לסדר-היום בלי שהעניין ייחקר עד תום, שאלה מס' 3 היתה: האם מקיימת המשטרה חקירה בעניין זה, כלומר בהיעלמות המסמך מן התיק, אם כן – ממת? האם זה בתיאום עם הפרקליטות, והאם יש כבר ממצאים שניתן לפרסמם? זו שאלה פשוטה ואני מבקש תשובה פשוטה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי חבר הכנסת עוזי לנדאו, לי ידוע על העברת העניין לחקירת המשטרה. תוצאות חקירת המשטרה לא הועברו לידיעתי. אינני ממונה על חקירת המשטרה ולא התערבתי. אינני יכול להוסיף דבר כרגע. אני יכול, באמצעות שר המשטרה, לבקש שיבררו היכן עומדת חקירה זו עכשיו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש חקירה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

מתנהלת חקירה בעניין אובדן המסמך – היכן היא עומדת עכשיו.

לשאלתך האחרונה, אשר למניעת מקרים דומים בעתיד. הרי מדובר בחומר חקירה שהפרקליטות, משהועבר החומר אליה, נדרשת לשמור עליו. אין זה סוד שחומר חקירה עומד גם לרשות נאשם. במקרה זה, כתב האישום הוגש כנגד תשעה נאשמים, וכל התשעה זכאים היו, על-פי דין, לעיין בחומר החקירה, ובדרך כלל הם מקבלים אותו גם לצילום.

מאחר שהעניין נחקר במשטרה, אינני רוצה להוסיף. הדרישה היא שחומר חקירה יישמר. אבל, אני ער לכך שלעתים יש מי שמנצל מצב מסוים וגורם או לאובדן או, חס וחלילה, לגנבת מסמך.

אינני יכול, כאמור, להוסיף, משום שהעניין נחקר, והנחתי היא שמי שממונה על החקירה ינסה לברר מה עלה בגורלו של המסמך, מה הן העקבות וכנגד מי החשד.

גביית קנסות מתאגידים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר המשפטים ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בהמשך לדוח מס' 43 של מבקר המדינה, הקובע, כי "באין טיפול הולם בגביית קנסות שנגזרו על תאגידים, נפגם גורם ההרתעה שבגזר הדין ומערכת אכיפת החוק נפגעת", ולהתייחסותך לעניין (ב"הערות שר הכלכלה והתכנון"), כי במהלך חודש אפריל 1993 יתקבלו החלטות משותפות למשרדך ולמשרד האוצר בנושא גביית הקנסות, ברצוני לשאול:

מה הן ההחלטות שנתקבלו וכיצד אתם מיישמים אותן?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אנו מקיימים משא-ומתן עם אגף התקציבים על הקמת יחידה ארצית לגביית קנסות. כרגע מסתמנת מגמה חיובית מצד האוצר להעמדת מימון ביניים לרשותנו, לצורך הקמת יחידה זו, שבעתיד תמומן מהכנסות שייגבו על-ידה.

המועד המשוער להפעלת היחידה הוא תחילת שנת 1994.

איום בשימוש בנשק חם מצד מתנחלים

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את שר המשפטים ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בצד איומים בשימוש בנשק חם מצד מתנחלים, נחשפה השבוע התארגנות בלתי חוקית של מתנחלים, הנושאים נשק ומתאמנים בהפעלתו.

תופעות אלו הן איום גלוי על אושיות המשטר הדמוקרטי.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד המשפטים מודע לאיום זה?

2. אילו אמצעים נוקט המשרד?

שר המשפטים ד' ליבאי:

2-1. פניתי בנדון ליועץ המשפטי לממשלה, ולהלן תשובתו:

"משרד המשפטים מודע לנטען בשאלתא. לפי המידע שבידינו, המשטרה כבר חוקרת התבטאויות של מתנחלים, לרבות מעין אלו, נשוא השאלתא". עד כאן תשובת היועץ המשפטי לממשלה, ולא הוסיף.

ברצוני להדגיש בהזדמנות זו, כי פרקליטות המדינה נוקטת שיקול דעת רציני בכל מקרה ומקרה, לפי נסיבותיו המיוחדות. יש התחשבות מלאה בסכנות האורבות לחייהם ולשלומם של הישראלים החיים או הנוסעים בכבישים ברחבי יהודה, שומרון וחבל-עזה. עם זאת, יש הקפדה מלאה על כך שכולם יכבדו את החוק, ולא ישתמשו בנשק שלרשותם אלא להגנה עצמית בלבד, כהגדרתה בחוק.

הדרך של פרקליטות המדינה לאכוף את החוק היא להגיש כתב אישום לבית-משפט נגד העבריין כאשר לא עומדת לו הגנת החוק. אבל יש לזכור, שבנושאים רבים הסמכות להגשת כתבי אישום היא לתביעה של משטרת ישראל, וכתבי אישום אלה, בדרך כלל, אינם זקוקים לאישור פרקליטות המדינה טרם הגשתם.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שגיא.

גדעון שגיא (העבודה):

כבוד השר, לאחרונה פורסם, שקבוצות המקורבות לתנועת "כך" מתאמנות בארצות-הברית בנשק, כהכנה לקראת פעילותן בישראל.

האם יש למדינה אמצעים לטפל בפעילות מעין זו, והאם יש במשרד כלים לבחון את המתרחש בתחום הזה גם בארצות שמעבר לים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

הגורמים האחראים לכך מקדישים תשומת לב לפעילות של תנועת "כך". מעבר לכך, אני חושב שמוטב שלא אוסיף דבר.

הצעת חוק בנושא ההוצאה לפועל

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר המשפטים ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

זה זמן רב שוקד משרדך להכין הצעת חוק בנושא ההוצאה לפועל, לרבות תיקון הליך המאסר הקיים היום.

ברצוני לשאול:

1. מתי יושלמו הכנות הצעת החוק?

2. האם משרדך מודע לאכיפה מוגברת של הרשויות המוסמכות, בניסיון לסגור תיקים לפני שינוי החקיקה?

3. האם נשקלת הוראת שעה, לשחרור האסירים, עד לשינוי החקיקה?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד המשפטים השלים את הכנת התיקונים הנדרשים בחוק ההוצאה לפועל. תזכיר הצעת חוק ההוצאה לפועל יופץ, בתוך ימים אחדים, ויובא בתוך חודש או חודשיים לדיון בוועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק.

2. משטרת ישראל עושה מאמצים ניכרים לעמוד בדרישות החוק, ומבצעת את פקודות המאסר במגמה לחסל את הפיגור בטיפול ב-60,000 פקודות מאסר, כל זאת – כפי שדווח לי – בלי כל קשר לשינויים אפשריים בחוק ההוצאה לפועל.

3. איננו שוקלים חקיקת הוראת שעה לשחרור אסירי חוב או לביטול פקודות מאסר.

העמדה לדין בעקבות פעולות של הגנה עצמית

חבר הכנסת ש' גוטמן שאל את שר המשפטים ביום ה' בסיוון התשנ"ג (25 במאי 1993):

בעקבות זיכיון של תושב חברון, מר מישאל כהן, בבית-המשפט המחוזי בירושלים, מתברר כי מתיישבי יש"ע חשופים, מצד אחד, ל"עבירות חמורות של סיכון חיי אדם במזיד", ומצד שני מועמדים לדין על פעולות הגנה עצמית, שעל-פי בית-המשפט "אינה מתיישבת עם השכל הישר ועם מטרות החוק".

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה לך סכנת החיים הקבועה שבה נמצאים תושבי יש"ע היהודים?

2. כיצד יפעל משרד המשפטים כדי שפרקליטות המדינה לא תכביד ללא צורך על המתיישבים ביש"ע?

3. מה ייעשה כדי שימוצה הדין עם הפורעים הערבים, בלא איפה ואיפה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

1. שאלתו הראשונה של חבר הכנסת שאול גוטמן היא, האם ידועה לי סכנת החיים הקבועה שבה נמצאים תושבי יש"ע היהודים. ניתן לומר שאני ער, כמובן, למתרחש שם.

2. פרקליטות המדינה איננה מכבידה ללא צורך על המתיישבים ביש"ע, כנטען בשאלתא. הפרקליטות בוחנת כל מקרה שבו מתעוררים חשדות לביצוע עבירה, לגופו, ומגישה כתב אישום רק באותם מקרים שבהם סבורה היא כי קיימות ראיות לכאורה לביצוע עבירה.

יצוין, כי במקרה דנן לא הפרקליטות היא שהגישה את כתב האישום שבו מדובר.

התבקשתי גם לציין, שבית-משפט השלום הרשיע את מישאל כהן בעבירה שיוחסה לו, והוא זוכה רק בערכאת הערעור.

3. בכל מקרה שבו קיימות ראיות לכאורה לביצוע עבירה, מוגש כתב אישום. דין אחד חל בעניין זה לגבי עבריינים יהודים וערבים, ואין כל בסיס לטענה הנטענת בשאלתא, של איפה ואיפה בהעמדה לדין. זו עמדת פרקליטות המדינה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול גוטמן. בבקשה.

שאול גוטמן (מולדת):

אדוני השר, מאינפורמציה שגם אתה קיבלת עולה, שכמעט בכל מקרה שמתיישב מדווח למשטרה כי הותקף באבנים וירה, הוא נכנס למסע של ייסורים, הכולל החרמת הנשק לבדיקה בליסטית, פתיחת תיק פלילי בגין ירי בשטח בנוי, הגשת כתב אישום נגדו וכו' וכו' ומסע הייסורים הזה הוא בלתי נסבל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי, חבר הכנסת שאול גוטמן, למיטב ידיעתי, ועד כמה שאני מברר נסיבות של מקרים שבאים לידיעתי, גם הפרקליטות הצבאית וגם פרקליטות המדינה בוחנות כל מקרה לפי נסיבותיו ואינן מתעלמות מהמציאות הקשה השוררת בשטחי יש"ע, כאשר השיקול המרכזי הוא, מחד גיסא, לשמור על חיייהם של התושבים, יהודים כערבים; מאידך גיסא, לא ליתן למישהו לנצל את יכולת השימוש שלו בנשק לרעה, שלא למטרות הגנה עצמית. ולעתים בחינת המקרים איננה קלה. אבל, למיטב ידיעתי, שיקול הדעת הוא זהיר ורציני.

אי-אפשר למנוע במקרים מסוימים חקירת מקרה, בייחוד כאשר מוגשת תלונה, ואלה שאחראים לכך מצווים לחקור את המקרה. לכן קשה לבוא בטענה על ניהול חקירה כאשר החוק מחייב זאת. ועם זאת, צריכים אלה שחוקרים ואלה שמחליטים, כאמור, להתחשב בכל הנסיבות הרלבנטיות של המקרה, ואני סבור שבדרך כלל עושים כן.

רישום שעבוד על רכב

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר המשפטים ביום י"ב בסיוון התשנ"ג (1 ביוני 1993):

אזרח המעוניין לרכוש רכב משומש נוהג לערוך בדיקה מקדימה לגבי אפשרות שעבוד הרובץ על הרכב באגף הרישוי של משרד התחבורה.

אולם, מסתבר כי יש הרושמים שעבוד על רכב אצל רשם המשכונות. למיטב ידיעתי, יש לרשם חמישה משרדים ברחבי הארץ, אשר אינם ממוחשבים, אינם מתואמים זה עם זה ואינם מעדכנים את משרד התחבורה בשעבודים הנרשמים אצלם.

מצב זה מביא לכך שאזרחים תמימים, אשר בעת רכישת הרכב מסתפקים בבדיקת שעבודו במשרד התחבורה בלבד, ואינם ניגשים לכל אחד ממשרדי רשם המשכונות, עלולים להפסיד את רכבם לטובת מי שרשם שעבוד על הרכב אצל הרשם.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אילו צעדים יינקטו מייד כדי להזהיר את הציבור מפני המצב המתואר לעיל?

3. מה ייעשה כדי שאגף הרישוי במשרד התחבורה יעודכן במהירות בכל השעבודים הנרשמים על כלי רכב, גם אצל גופים סטטוטוריים אחרים?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אזרחים רבים המבקשים להבטיח ביצוע רכישת רכב נוהגים לערוך בדיקות גם אצל רשם המשכונות.

2. חמש הלשכות של רשמי המשכונות שליד בתי-המשפט המחוזיים עדיין אינן ממוחשבות. החלטתי על העברתן למשרד המשפטים ומחשובן תוך קישורן למרכז מידע אחד. התכנון הוא לסיים בתוך שנה את העברת רישום המשכונות למשרד המשפטים, שם נקים אגף מיוחד: רשם המשכונות. בתוך שנה נבצע את תהליך המחשוב, פיתוח תוכנה, רכישת חומרה, תקשורת ממוחשבת והקלדת נתונים היסטוריים. מדובר ברישום של כ-1,250,000 שעבודים ומשכונות.

הציבור הוזהר בכלי התקשורת, ובהם הטלוויזיה והעיתונות הכתובה, שיש מקום לבדוק אצל רשם המשכונות אם הרכב ממושכן או משועבד.

3. קובץ משרד הרישוי מנוהל באחריות בלעדית של משרד התחבורה. לאחר מחשוב משרד רשם המשכונות ולאחר תיאום עם משרד התחבורה, תהיה אפשרות טכנית להעביר מידע מרשם המשכונות ישירות למאגר המידע שבמשרד הרישוי. ועדת מומחים שבדקה נושא זה הגיעה למסקנה, כי גם לאחר מחשוב רשם המשכונות עלולות להיות בעיות טכניות בשילוב שני מאגרי המידע. עם זאת, כל אזרח יוכל לקיים בדיקה כפולה ברישומים, במשרד הרישוי ובמשרד המשכונות הממוחשב.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה רבה לגברת.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה את סגן שר הבריאות לדוכן, להשיב על שאלות רגילות. בבקשה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

גברתי היושבת-ראש, ברשותך אני מבקש להעיר ולו למען השאילתא שלך, ולו למען כמה חברי כנסת שנמצאים כאן – אפילו היו אחד או שניים, היה חשוב וכדאי לטרוח ולבוא ולהשיב על שאלות, דבר המתחייב גם מתקנון הכנסת.

כשיושב-ראש הכנסת שבח וייס יושב בראש הישיבה, וגם לפני חודש, לא רק אני אלא שרים וסגני שרים נוספים היו במצבי עכשיו. אני הערתי לו, ואני מעיר גם לכם, חברי הנשיאות, בצורה חברית – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

לא ייתכן שחבר כנסת שואל שאילתא; משרד שלם, ולא חשוב אם זה משרד הבריאות או משרד המשפטים, טורח להכין את התשובה על כל אחת מהשאלות, השר או סגן השר באים לכאן ומחכים לתורם להשיב על שאלות, וחברי הכנסת השואלים אינם באולם.

אני יודע שאין בזה שום דבר אישי, חס וחלילה. לפני שבוע עמדו כאן חברי הכנסת מיכה גולדמן, עוד סגן שר אחד ואני, ושלושתנו מסרנו את התשובות לפרוטוקול. זה לא עניין של עלבון. כולנו חברי

כנסת, ואנחנו צריכים להיות כאן גם כשאנו סגני שרים. הערתי ליושב-ראש שבח וייס, ואמרתי לו: אתם לא יכולים לעשות את זה. עם כל הכבוד לנשיאות, גם אני הייתי חבר נשיאות, אני מעיר לה על כך, ואני מעיר גם למזכיר הכנסת, ואני גם אכתוב מכתב בעניין זה.

אתם צריכים לשנות את הסדר. כאשר השאילתות נמצאות בסוף סדר-היום – זה מה שקורה. אני מעיר את ההערה השנייה – אחרי חודשיים של תשובות על שאילתות.

לכן, אנא רשמו זאת בפרוטוקול, ולתשומת לבכם בנשיאות. אם תשנו, אם תהיה הצעה לסדר-היום בסוף ושאילתות לפני כן – אולי אותו חבר כנסת יהיה נוכח כשידע שיש עניין ציבורי ועניין של הכנסת. אם שואל השאילתא אינו נוכח – נשלח לו מכתב תשובה על השאילתא למשרדו, מהמשרד שלנו, או ממשרד המשפטים, או ממשרד החקלאות. זה לא עניין שאני לא רוצה לנאום כאן. אתה טורח, אתה בא, חברי הכנסת אינם והתשובה מועברת לפרוטוקול. זו לא עבודה של הכנסת, עם כל הכבוד לכנסת. סליחה על ההערה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה על דבריך. אני בהחלט מסכימה אתם ואני אעביר אותם הלאה. הדברים, כמובן, נרשמו בפרוטוקול.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

תודה.

בחינות רישוי לרופאי שיניים ולרוקחים עולים

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שר הבריאות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

הובא לידיעתי, כי מתן רישיון עבודה לרופאי שיניים ולרוקחים עולים חדשים מותנה בכל מקרה בעמידה בבחינה של משרד הבריאות, וזאת בניגוד לרופאים אחרים, הפטורים מבחינה לאחר 14 שנות ותק במקצועם.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים המפורטים לעיל נכונים?

2. מדוע אין דינם של רופאי השיניים והרוקחים העולים כדין הרופאים האחרים?

3. האם נכון שכיום מדובר בסך הכול בכ-10 רופאי שיניים עולים בעלי ותק של למעלה מ-14 שנה?

4. האם ישווה משרדך את תנאיהם של כל הרופאים?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. הנתונים המופיעים בשאילתא נכונים. רופאי שיניים ורוקחים חייבים לעבור בחינות רישוי ללא יוצא מן הכלל.

2. אותם רופאים בעלי ותק של 14 שנים המקבלים פטור מבחינת רישוי מופנים להסתכלות במסגרת בית-חולים כללי ומקבלים הערכה על סמך תקופת שהייה ארוכה במסגרת ציבורית מוכרת.

מספר המרפאות הציבוריות לטיפול בשיניים הוא זעום ביותר, ולכן אין אפשרות לקיים פרוצדורה שכזו לרופאי השיניים.

3. אין בידינו נתונים למעקב על שנות הוותק של רופאי השיניים.

4. אין כל כוונה שכזו.

היו"ר א' סלמוביץ:

ברשותך, אדוני סגן שר הבריאות, אני מבקשת לשאול שאלה נוספת. יכולתם של רופאי שיניים ורוקחים למצוא תעסוקה במגזר הפרטי גדולה מזו של רופאים או בעלי מקצועות רפואיים אחרים. בשל עובדה זו הם נזקקים פחות לסיועם של גורמים ממשלתיים במציאת מקומות עבודה. מדוע, אם כן, אין משרדך נותן דעתו על כך, שבהשוואת תנאי מתן הרשיונות בין בעלי מקצועות רפואיים אלה יוכל הסקטור הפרטי לקלוט חלק גדול מאותם בעלי מקצועות, ובדרך זו ייפתרו מצוקותיהם ובעיות האבטלה של עולים חדשים רבים?

האם נכון הוא, שהדבר נובע מלחצים של הסתדרות רופאי השיניים ושל הסתדרות הרופאים על משרד הבריאות?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

גברתי היושבת-ראש, זה לא נכון. נכון שאיגוד הרופאים, כמו איגוד אחר, או הסתדרות הרופאים, כמו כל איגוד מקצועי מנסה להיות מונופוליסטי, אני מודה, אבל בנושא הזה זה לא נכון. המועצה המדעית

קובעת, ואחר כך זה עובר לחקיקה. אנחנו מסתמכים הרבה על המועצה המדעית, שהם גם רופאים, אבל אין לנו שיטה אחרת.

אני חייב להגיד, שיש לנו בעיה עם רופאי השיניים, כמו הבעיה עם רופאים אחרים, כגון רופאים כלליים, מבחינת אחוזים. זה פשוט, גם עליית רופאים רבים החמירה את הבעיה. גם בבתי-הספר שלנו יש לנו הרבה רופאי שיניים שמסיימים, גם הישראלים – יהודים וערבים שלומדים בחוץ-לארץ וחוזרים לארץ. לכן, לדעתי גם השוק הפרטי לא יכול לקלוט אותם. אני רואה זאת גם מבחינה אישית, גם אני מבקר במרפאות. כפר או עיירה שהיו בהם רופא אחד או שני רופאים לפני שנתיים-שלוש שנים – היום יש שם שמונה ועשרה רופאים שאפילו עברו את הבחינה. תארי לך שכולם עוברים את הבחינה. אין קושי בבחינה. רופאי השיניים ניגשים לבחינות כמו בוגרי הלימודים בארץ. ניגש רופא בוגר הלימודים בארץ עם רופא עולה חדש ועם הישראלי החוזר מחוץ-לארץ.

אני אומר את דעתי האישית, ובוודאי את דעת השר. לא נסבול שכל הסתדרות, תהיה חזקה כפי שתהיה – הסתדרות רופאים, הסתדרות אחרת, הסתדרות מקצועית – תכפה עלינו את הנושא החקיקתי או התחיקתי או את הנושא המדעי-הרפואי. אני אומר זאת לעתים מזומנות. אני לא מוכן לעמוד כאן ולענות על שאילתא של חברת כנסת ולא למסור את כל האינפורמציה הנכונה, כי זו לא דעה אישית, זו לא הערכה אישית, זו דעה נכונה ואמיתית. אגב, זו בעיה עם הרופאים.

ברשותך, עוד משפט. הייתי שלושם בסימפוזיון בטייבה על חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אני אומר שכמעט פוצצו לי את האספה אף שהם בקשר אישי אתי. שניים או שלושה רופאי שיניים ערבים – כמעט שלוש שעות, אחד מהם התחיל לבכות. הוא סיים את לימודיו בגרמניה, ולא שבגרמניה לא מלמדים; הוא לא עבר את הבחינה. מרוב התרגשות הוא התחיל לבכות. אחר כך הרגעתי אותו. אני מבין את התסכול שלהם.

מה שאנחנו כן יכולים לעשות – הוספנו קורס חדש בחיפה, לצפון. בשנה שעברה היה קורס אחד בירושלים, של 50, והשנה, בחודש הבא – יש לי מכתב רשמי, שמודיעים לי שאכן הם פותחים את הקורס. לחבר הכנסת האשם מחאמיד היתה שאילתא בנושא הזה לפני שבוע, לפני המכתב. היום ביקשתי שיצלמו את המכתב וישלחו לו. פתחנו עוד קורס, שיהיו בו עוד 50 רופאי שיניים. יהיו לנו 100 רופאי שיניים בהשתלמות. הופעתי בטלוויזיה. אחרי הקורס עברו 60% מהנבחנים, לא בוגרי הארץ. רובם עברו. אני מתכוון לבוגרי חוץ ולעולים. יש לי סטטיסטיקה; אם את רוצה, גברתי, אני מוכן לשלוח לך נתונים רשמיים על המבחן האחרון. אחרי הקורס אני מתחייב לשלוח לך את הנתונים. לפני הקורס עברו שלושה-ארבעה, אחרי הקורס – 48%–60% עברו את הבחינה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה מרכזית שלי: מדוע רופא רגיל אחרי 14 שנה לא צריך לעבור בחינה, ואילו רופא שיניים כן צריך?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

רופאים בעלי ותק של 14 שנים המקבלים פטור מבחינת רישוי מופנים להסתכלות במסגרת בית-חולים. חוות הדעת היא כמו מבחן. מה זאת אומרת "הסתכלות"? – הוא הולך למחלקה פנימית, למשל, למחלקת נשים, למחלקה כירורגית, למחלקות אחרות, ושם מנהלי המחלקות, שהם רופאים או פרופסורים, נותנים את חוות הדעת, האם אכן לרופא הזה יש ניסיון וידע; בחינה תוך כדי עבודה. לכן, זו התשובה שלי.

היו"ר א' סלמוביץ:

מדוע אותה בחינה, אותה הסתכלות, לא נעשית לרופאי שיניים?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

כי זה לא אותו דבר. את יודעת כמה מחלקות צריך לעבור רופא כללי. אם הוא עובר את כל המחלקות הראשיות בבית-חולים כללי, זה דבר לא פשוט – כל גופו של האדם, לא רק השיניים שלו. לדעתי, אי-אפשר לעשות אותו דבר לרופא שיניים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה.

איכות מי השתייה בישראל

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הבריאות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בכתבת תחקיר שפורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" נטען, על-ידי מומחה למים, כי איכות מי השתייה בארץ מפגרת בכ-100 שנה בהשוואה לאיכות המים במדינות מפותחות.

בכתבה נטען, כי מי השתייה מכילים מי שפכים, שפכי תעשייה, מתכות כבדות וניטרטים (חנקות).

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות הנ"ל?

2. אם כן – האם יפעל משרדך לשפר את איכות מי השתייה, וכיצד?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה אינה נכונה. האיכות המיקרוביאלית של מי השתייה נבדקת בתדירות גבוהה, ומקור המים שחדר אליו זיהום חדל להיות ספק של מי שתייה. על-פי הידוע לנו מהמצב באירופה, קיימות שתי מדינות שאיכות מי השתייה שלהן טובה יותר: בריטניה והרפובליקה הזעירה של סן-מרינו. הסיבה נעוצה גם בכך שמקור מרבית מי השתייה במדינת ישראל הוא במי תהום, ולא במים עיליים, כמו של מרבית מדינות אירופה. השאר מתייחס לנושא ההכלרה של מי שתייה ולניטורם הקבוע של עשרות אלפי בדיקות מים בשנה.

2. משרד הבריאות מייחס לנושא מי השתייה חשיבות עליונה, ואף יצר יחידה מיוחדת לתגבור נושא מי השתייה, ברמת המטרה והשדה. התקנות לכך מעודכנות על-פי דעה של ועדת מומחים רב-מגזרית מיוחדת, הממונה על-ידי המנהל הכללי של משרד הבריאות. תקנות אלה הן מהמתקדמות בעולם. על-פי ההוראות המפורטות בתקנות, מתבצעת בדיקה להימצאות חנקות כל שלושה חודשים. הבדיקות למתכות מסוימות נערכות כל חמש שנים, ויש בדיקות שמתקיימות כל עשר שנים. נקודת הכובד בבדיקת מי השתייה עוברת בשנים האחרונות לכיוון הבדיקות הכימיות.

יחידות השדה של משרד הבריאות עוקבות בדאגה אחרי נושא זיהום מי התהום והמים העיליים של מדינת ישראל. משרד הבריאות מקווה כי המשרד לאיכות הסביבה יצליח במשימתו למנוע תופעות אלה.

מבחן ההסמכה לרופאים

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הבריאות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בפנייה שקיבלתי מאת נציג ועד הרופאים הנבחנים נטען, כי במבחן שעוברים רופאים לקראת קבלת הסמכתם לעבודה, קיים חשד לחוקיות מספר הנבחן.

מספרים אלה, שמטרתם לשמור בסוד את זהותו של הנבחן, כדי למנוע משוא פנים אפשרי של הבוחנים ובודקי המבחנים, מאפשרים להבדיל בין קבוצות של נבחנים (ישראלים חוזרים, ערבים חוזרים, עולים חדשים), ובכך אולי הם מאפשרים לבוחנים להעביר את מי שירצו.

ברצוני לשאול:

1. האם יש בסיס לחשד זה?

2. אם כן – מה ייעשה בנדון?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. לטענות אלו אין כל שחר. מספר הנבחן אינו מבחין בין הנבחים לקראת סטאז', שהם תושבי הארץ, לבין העולים החדשים. לשם עיבוד הנתונים, לאחר פתיחת הקוד קיימת במספר הנבחן ספרת ביקורת, הבאה לזהות: א. אם הנבחן נבחן בבחינה לקראת סטאז' או בבחינת רישוי רופאים; ב. שפת הבחינה.

אנשי ועדת הבחינות אינם יודעים מי יהודי ומי ערבי גם כאשר הם משחררים את הציון, היות שטופס הבחינה נבדק בקריאה אופטית על-ידי המחשב של אוניברסיטת תל-אביב, ללא התערבות ידנית.

יש לציין, כי התקנות שעל-פיהן נוהגת ועדת הבחינה עמדו במבחן בג"ץ.

משרדנו החליט על הקמת ועדת ערר ופועל לשינוי התקנות בהתאם.

אריזה הרמטית של תרופות

חבר הכנסת י' לס שאל את שר הבריאות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

מדי שנה נפגעים ומאושפזים ילדים רבים בגין בליעת תרופות בכמות מופרזת.

כידוע, לא מעט חולים לוקים גם ב"מחלת" האגירה, ותרופות רבות ומשונות נמצאות פתוחות וגלויות במשק הבית. הילד פותח בקלות את האריזה, ובולע את התרופות כמו ממתקים.

כדי לתקן מצב זה, פותחו זה כבר אריזות מיוחדות לתרופות, באופן שדרושה מיומנות מיוחדת כדי לפתוח את האריזה (כגון לחיצה וסיבוב).

ברצוני לשאול:

1. האם פנה המשרד ליצרנים וליבואנים בדרישה לספק תרופות אך ורק באריזה הרמטית, בלתי הפיכה, הבטוחה בפני ניסיון לפיגוע חבלני או לפיגוע על-ידי מטורף?

2. האם יש תקנות מחייבות לאריזת תרופות בשיטה "חכמה", באופן שילד קטן לא יוכל להתגבר על האריזה ולבלוע את התרופות כמו ממתקים?

3. האם תתוקן פקודת הרוקחות?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עוד ב-1985 חייב המשרד את כל יצרני ומשווקי התרופות לספק תרופות באריזות בטיחות, טבליות וכמוסות באריזות בועה, בליסטרים. לאחרונה חויבו נוזלים מעשר קבוצות של תכשירים רפואיים, העלולים להיות רעילים לילדים, להיות ארוזים בבקבוקים עם פקק בטיחות. מן הראוי לציין, כי בישראל נמכרות התרופות אך ורק בבית-מרקחת ועל-ידי רוקח בלבד.

אי-לכך, אם ויש ניסיון לפתוח את האריזה ההרמטית של התרופה, כגון ניסיון לפיגוע חבלני וכו', יבחין בזאת הרוקח מייד בעת ניפוקה לצרכן.

2. הוצאו הנחיות ברורות בנושא, לא פורסמו בתקנות.

3. אין צורך בשינוי פקודה לצורך פרסום תקנות, וזאת מאחר שמכון התקנים הישראלי פרסם את תקן ISO-8317, הנוגע לאריזות קשות פתיחה, וכן בהתאם לתקנות הרוקחים, תכשירים רפואיים, התשמ"ו-1986, רשאי משרדנו לבטל בכל עת רישום של תכשיר רפואי ולאסור את ייצורו, ייבואו ושיווקו אם התכשיר אינו עומד בדרישות המשרד.

ילדים חסרי ביטוח רפואי

חבר הכנסת א' הירשזון שאל את שר הבריאות ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

כ-100,000 ילדים בישראל הם חסרי ביטוח רפואי. נתון זה אושר השבוע על-ידי הממשלה והמועצה לשלום הילד.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע הנ"ל היה ידוע למשרד הבריאות?

2. אם כן – מה הן הפעולות שננקטו כדי לטפל בתופעה בריאותית-חברתית זו?

3. האם יוצאו תקנות להוראת שעה או לשעת-חירום, כדי להבטיח שירותי בריאות לילדים הללו?

4. מה היא העלות התקציבית הכרוכה בביטוח הרפואי של רבבות הילדים שאינם מבוטחים?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

4-1. ילדים אינם מבוטחים באורח ישיר בקופות-החולים.

קטינים עד לגיל 18 מבוטחים אם הוריהם מבוטחים. לפי נתוני הביטוח הלאומי, מדובר ב-72,000 ילדים שאינם מבוטחים.

עלינו לציין, כי לא מוכרים לנו מקרים שבהם נמנע מאוכלוסיות חסרות אמצעים טיפול רפואי בילדיהן.

שירותי הרווחה במדינה פונים אל משרד הבריאות כאשר מתגלה מקרה כזה, והמשרד מסדיר לאלתר טיפול רפואי מיוחד, כאשר מדובר במטופלים במערכת האשפוזית.

כידוע, ההצטרפות לקופת-חולים היא על בסיס וולנטרי. לפיכך, אם הורים לילדים אינם רוצים להצטרף אל קופת-חולים, אי-אפשר לחייבם לעשות זאת, מחוסר סמכות. אי-הצטרפות לקופת-חולים אינה מעידה על דחייה בטיפול רפואי או על הזנחת הילדים. בכל מקרה, כאשר שירותי הרווחה פונים אל משרדנו ומצביעים על הזנחה בטיפול רפואי בילדים, וזאת גם כאשר יש זמינות לשירות, אך בגלל הזנחת ההורים הילדים אינם מטופלים, אנו נחליצים לסייע.

אין ספק שחוק ביטוח בריאות יבטיח שירות רפואי מלא לכל האוכלוסייה לרבות הילדים.

תחלואה אגב לקיחת תרופות

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר הבריאות ביום ה' בסיוון התשנ"ג (25 במאי 1993):

בכתבת תחקיר בעיתון "מעריב", מיום 13 במאי 1993, התגלה כי בתי-מרקחת רבים מוכרים תרופות ללא מרשם רופא.

ברצוני לשאול:

1. מה דעת משרד הבריאות בנוגע לעובדה זו?

2. כיצד יפעל משרדך נוכח ממצאים המצביעים על כך שבשנת 1990, לפחות 2,500 איש אושפזו בגוש-דן כתוצאה משימוש יתר או משימוש לא-נכון בתרופות, ומתוכם – עשרה מקרי מוות?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אשר לכתבה שפורסמה בעיתון "מעריב", המשרד יכול לפעול אך ורק לאחר שהוגשה תלונה ממשית, שנבדקה, נשמעו כל הצדדים, והמנהל הכללי שוכנע. רק אז ניתן להגיש קובלנה כנגד הרוקח, אם אכן באמת נמכרו תרופות דרושות מרשם ללא מרשם.

2. אשפוז בבתי-חולים כתוצאה מתופעות לוואי של תרופות הינה תופעה ידועה בכל העולם.

גידול במספר הקשישים הצורכים כמה תרופות בו-זמנית לטיפול במחלותיהם מביא באין ברירה למצב זה. הסכנה עלולה להיות חמורה יותר אם ניתנות יותר משלוש תרופות יחד.

כל תכשיר רפואי משווק עם "עלון לצרכן", המאשר על-ידי משרד הבריאות, ובו קיימות אזהרות מתאימות לשימוש נכון בתרופה.

מימון תרופות לחולי גושה

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הבריאות ביום ה' בסיוון התשנ"ג (25 במאי 1993):

בישראל יש כיום כ-200 חולי גושה. 110 מהם זקוקים לטיפול תרופתי. קופות-החולים מממנות את הטיפול רק לכמחציתם, וזאת אף שכולם חברים באחת מקופות-החולים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע אין קופות-החולים חייבות במימון טיפול תרופתי לחולי גושה?

2. האם ידוע למשרד הבריאות שיש מספר רב של חולי גושה אשר אינם יכולים לשלם בעצמם את הטיפול התרופתי ושנדחו על-ידי הוועדה המאשרת את מימון הטיפול על-ידי קופת-החולים?

3. מה ייעשה בנדון?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חולי גושה מטופלים בקופות-החולים שבהן הם חברים. המשרד לא מטפל בחולים אלה.

2. ככל הידוע לנו, קופות-החולים מספקות את התרופה הדרושה על-פי חוות דעת של ועדת מומחים משותפת לקופות, שבראשה עומד פרופסור רחמילביץ מבית-החולים "הדסה".

העדר שיטה רפואית אחידה לקביעת רגע הפטירה

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר הבריאות ביום ה' בסיוון התשנ"ג (25 במאי 1993):

פורסם בעיתונות ביום שני, י"ט באייר התשנ"ג (10 במאי 1993), על מקרה שבו רופא מגן-דוד-אדום קבע את מותה של אשה, ולאחר מכן, כשבאה המשטרה לקחתה, היא החלה לזוז ולהשמיע קולות ואנחות. התברר כי האבחון של הרופא לא היתה נכונה.

בשידור ב"קול ישראל" בנדון הודיע רופא שהיה קשור לעניין, כי אין במדינת ישראל בבתי-החולים השונים שיטה אחידה לקביעת מותו של אדם, וכי בפועל, לכל בית-חולים מדיניות משלו לקביעת רגע פטירתם של חולים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות האלה נכונות?

2. האם התיאור בדבר חוסר אחידות בקרב בתי-החולים בישראל בסוגיית קביעת רגע מותו של אדם נכון הוא ומשקף נאמנה את המצב?

3. מה יעשה משרד הבריאות בעתיד?

4. האם נשקלת הקמת ועדה עליונה מטעם המשרד, שתדון בסוגיה של קביעת המוות?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעות נכונות והן נבדקו על-ידי ועדה מקצועית של מגן-דוד-אדום. הוועדה גם הורתה על השעיית הרופא ושליחתו להשתלמות נוספת, וכן הוטל על האגף המקצועי של מגן-דוד-אדום לעדכן את ההנחיות לרופאי נט"ן – ניידת טיפול נמרץ – לקביעת מוות, כדי למנוע הישנות מקרים אלה בעתיד.

2. קביעת מוות היא נושא רפואי קליני, שאותו חייב כל רופא ללמוד בשנות לימודיו ואחר-כך לבצעו באופן מעשי בשלבי התמחותו השונים. כדוגמת נושאים קליניים רבים, אין משרד הבריאות מכתוב הוראות רפואיות ואבחנתיות ישירות, אלא הנחיות כלליות.

בכל בתי-החולים בארץ קיימים כללים מקובלים לקביעת מוות. כללים אלה דומים במהותם במוסדות השונים.

3. בשלב זה אין למשרד הבריאות כוונות לשנות את המצב.

4. לפני כמה שנים הוקמה ועדה עליונה מטעם משרד הבריאות, אשר השתתפו בה גם אנשי דת, וועדה זו קבעה הנחיות לקביעת מוות מוחי בבני אדם המיועדים לתרום איברים לאחרים. הנחיות אלה יצאו כחוזר המנהל הכללי מס' 11/91, ביום 21 באוגוסט 1991.

התפרצות דלקת קרום המוח בירושלים ובנתניה

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר הבריאות ביום ה' בסיוון התשנ"ג (25 במאי 1993):

בעיתון "מעריב" מיום כ"ו באייר התשנ"ג (17 במאי 1993) פורסמה ידיעה על התפרצות דלקת קרום המוח בקרב ילדי ירושלים ונתניה, לאחר שהתגלה גידול פתאומי במספר הילדים שלקו במחלה ואושפזו בבתי-החולים "שערי צדק" ו"לניאדו"; מספרם הגיע ל-17 בתוך שבוע, לעומת מקרים בודדים בימים רגילים.

ברצוני לשאול:

1. האם בדק משרדך את הגידול הפתאומי במספר הילדים שלקו בדלקת קרום המוח בירושלים ובנתניה, ומה העלו תוצאות הבדיקה?

2. אילו אמצעים ננקטו כדי למנוע את המשך התפשטות המחלה?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מהמספרים המצוטטים בשאלתא, אנו מניחים שהכתבה התייחסה לריבוי מקרי דלקת עוצבה נגיפית, שהיו באותה עת בארץ כולה, ולא רק בשתי הערים הנזכרות.

עד סוף חודש מאי היו בישראל 342 מקרים מדווחים של מחלה זו. המספר הממוצע השנתי של דלקת עוצבה נגיפית הוא כ-700, ולכן 342 מקרים עד סוף מאי – זה איננו מהווה עלייה משמעותית של תחלואה.

יש לציין, כי מדובר במחלה שהיא קלה יחסית, בהשוואה לדלקת עוצבה חידקית; התמותה כמעט אפסית, ואין נכות לאחר המחלה. לא קיים טיפול מונע למגעים וכן לא קיים נגד נגיפים אלה תרכיב חיסוני. הנגיפים שאובחנו היו מסוגים שונים, ועל-פי-רוב אין אפשרות להצביע על גורם עיקרי אחד.

סגירת מוקד מגן-דוד-אדום ברמת-גן

חבר הכנסת ד' מנע שאל את שר הבריאות ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

בימים אלו עומד להיסגר מטעמי חיסכון מוקד מגן-דוד-אדום ברחוב הגלגל ברמת-גן. התחנה משרתת את ציבור תושבי רמת-גן, בני-ברק, גבעתיים וחלקים מתל-אביב. סגירתו תשים קץ לפעילות מגן-דוד-אדום ותביא להפסקת פעולתם של מאות מתנדבים.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הנימוקים לסגירת מוקד מגן-דוד-אדום ברמת-גן?

2. האם אין אפשרות למנוע את הסגירה?

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר הבריאות ביום י"ב בסיוון התשנ"ג (1 ביוני 1993):

נמסר לי, שעל-פי דוח הוועדה להבראת מגן-דוד-אדום בראשות פרופסור רווח, אמור היה המוקד ברמת-גן להישאר פעיל.

נמסר לי שעתה, בעקבות סיכומים בין ועד העובדים להנהלת מגן-דוד-אדום, בלא קשר ליעילות מבצעית וכיוצא בזה, עומדים לסגור את המוקד ולמנוע טיפול חירום חיוני מאזור מאוד מאוכלס ורב-תושבים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אם כן – אילו מוקדים נוספים אמורים להיסגר שלא על-פי החלטות תוכנית ועדת פרופסור רווח?

3. האם אין סכנה לתושבי אזורים אלו, והאם אין הסגירה הזאת נוגדת את צרכי האזרחים?

4. האם תשונה ההחלטה?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות:

סניף מגן-דוד-אדום ברמת-גן לא נסגר.

בהתאם לתוכנית הכוללת להבראת הארגון, קיימת כוונה לאחד בעתיד את מוקדי הקשר של רמת-גן ותל-אביב. מהלך זה ישפר בהרבה את יכולת השליטה וההפעלה של שירותי החירום באזור כולו.

מובן מאליו, שלא תהיה כל פגיעה שהיא במתן שירותי מגן-דוד-אדום לאוכלוסייה, או פגיעה בהיקף עבודתם של מתנדבי מגן-דוד-אדום ובטיבה.

חדירת מי ביוב למי התהום

חבר הכנסת ר' אדרי שאל את שר הבריאות ביום י"ב בסיוון התשנ"ג (1 ביוני 1993):

חדירת מי הביוב למי התהום בקיץ האחרון גרמה למחלות זיהומיות בקרב כמה אזרחים.

ברצוני לשאול:

מה הוא מספר האנשים שחלו במחלות זיהומיות בעקבות חדירת מי הביוב למי התהום בשנה שעברה? מה הם הצעדים שנוקט משרדך נגד תופעה זו?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

חדירת מי ביוב למי התהום היא בעיה חמורה ביותר, כי היא משחיתה את מאגר המים התת-קרקעי של מדינת ישראל. אולם, חדירה זו לא גרמה בקיץ האחרון למחלות זיהומיות בקרב האזרחים – בזכות הפיקוח ההדוק המתקיים על איכות מי השתייה.

האיכות המיקרוביאלית של מי השתייה במדינת ישראל נבדקה בתדירות גבוהה, ומקור מים שחדר אליו זיהום – נפסל ומפסיק לספק מי שתייה.

על-פי תקנות שהוציא משרד הבריאות, כל מי השתייה במדינת ישראל מחוטאים באופן שוטף. וכתוצאה מזה, איכות מי השתייה בשנה שעברה היתה טובה יותר מאשר בשנים קודמות.

האחריות למניעת זיהום מי תהום, לרבות זיהום על-ידי חדירת מי ביוב, היא של השר לאיכות הסביבה.

פיקוח תברואי על רוכלים המוכרים לחיילים

חבר הכנסת ר' אדרי שאל את שר הבריאות ביום י"ב בסיוון התשנ"ג (1 ביוני 1993):

נוכח הפרסום בעיתון "במחנה" כי דגימות האוכל שנלקחו משלושה מרוכלי צריפין אינו ראוי למאכל אדם, ברצוני לשאול:

1. האם חל פיקוח תברואי על הרוכלים? האם בכוונת משרדך לבצע בדיקות איכות מזון תקופתיות בקרב הרוכלים? מה הם הצעדים הננקטים כנגד רוכלים כאשר מתגלה מדגימות המזון כי אין הוא ראוי למאכל בני אדם?

2. האם קיים תיאום בין משרדך למשרד הביטחון בהעברת המידע הרלבנטי בנושא?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי תקנות שהוציא משרד הבריאות עוד בשנת 1973, חל איסור מוחלט על רוכלות במזון הרגיש לזיהום, כמו מוצרי בשר לאכילה. על-פי התקנות מותר למכור ברוכלות רק משקאות, מוצרים בהקפאה ומוצרים ארוזים לא רגישים.

משרד הבריאות מקיים פיקוח למניעת המכירה ברוכלות של מוצרי בשר ומוצרים רגישים אחרים, אבל בגלל הניידות של הרוכלים קשה מאוד להפסיק את התופעה.

2. משרד הבריאות מקיים תיאום עם שלטונות הצבא במטרה להגביר את הפיקוח, וכבר סוכם על דרכים להסמכה של עובדי מערכת הביטחון לבצע את הפיקוח על מכירת המזון בשטחים שבשליטת הצבא.

בחינות לרישוי רופאים

חבר הכנסת א' קהלני שאל את שר הבריאות ביום י"ב בסיוון התשנ"ג (1 ביוני 1993):

לאחרונה נמסר מידע, כי בבחינות לרישוי רופאים מפלים לטובה עולים חדשים לעומת ישראלים שלמדו בחוץ-לארץ.

ברצוני לשאול:

1. האומנם מסומנות הבחינות של הסטודנטים הישראלים שלמדו בחוץ-לארץ באופן שניתן לזהותן?

2. מה הם אחוזי ההצלחה בבחינות של העולים החדשים, לעומת הישראלים שלמדו בחוץ-לארץ?

3. האם הופסקה, כנדרש על-פי הוראת מבקרת המדינה, גביית אגרת הבחינות?

4. האם הוחזרו הכספים שנגבו מהנבחנים?

5. האם יערוך המשרד בחינה מקיפה של נוהלי הבחירות?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לטענות אלו אין כל שחר. מספר הנבחן אינו מבחין בין הנבחרים לקראת סטאז' שהם תושבי הארץ לבין העולים החדשים. טופס הבחינה נבדק בקריאה אופטית על-ידי המחשב של אוניברסיטת תל-אביב, ללא התערבות ידנית.

התקנות שעל-פיהן נוהגת ועדת הבחירות עמדו במבחני בג"ץ רבים. משרדנו החליט על הקמת ועדת ערר, ואנו פועלים לשינוי התקנות בהתאם.

2. במועד הבחירות האחרון, בחורף 1992, עמדו בבחינה 24% מהעולים החדשים ו-6% מהישראלים בוגרי חוץ-לארץ. יש לציין, שנוסח הבחינה לשתי האוכלוסיות היה אחיד.

3. כן.

4. הנושא תלוי ועומד בבית-המשפט.

5. המשרד, בשיתוף המועצה המדעית של הסתדרות הרופאים, מקיים מעקב ובחינה מתמידים של נוהלי הבחינה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שר הבריאות.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

תודה, גברתי היושבת-ראש.

הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 14) (הפרדת מינים), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום, הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 14) (הפרדת מינים), התשנ"ג-1993, קריאה ראשונה, של חברות הכנסת נעמי בלומנטל ונעמי חזן. תציג את החוק חברת הכנסת נעמי בלומנטל. בבקשה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני שמחה להביא לקריאה ראשונה את הצעת החוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (הפרדת מינים). בהצעת החוק נאמר: "הוראת סעיף קטן (א), לעניין הפרדה בין המינים, לא תחול בחלקי בתי-הסוהר שבהם מוחזקים אסירים לצורך קבלת טיפול רפואי חיוני או טיפול גמילה או שיקום מסמים, ובלבד שהנציב קבע על-פי המלצת רופא, כי הדבר דרוש לשם מתן טיפול רפואי, או טיפול או שיקום בנפגעי סמים".

הצעת החוק הזאת באה בעקבות פנייה אלי מאסירות שהיו בטיפול גמילה מסמים, הצליחו להיגמל, היו בתוך שיקומית, כאשר יש הפרדה בין לבין אסירים שנמצאים באותו מוסד גמילה, בין כותלי בית-הסוהר. אבל מאחר שחוק בתי-הסוהר קבע שאסירים ואסירות אינם יכולים להיות במחיצה אחת, עמדו להוציא את האסירות מטיפול הגמילה. לגביהן פירוש הדבר היה חזרה אל הסמים, משום שכלא נווה-תרצה עמוס סמים.

הן כתבו לי מכתבים. במכתבים הן כתבו: בחרנו בחיים. ובמקום חיים מחזירים אותנו אל המוות, אל הסמים.

אנחנו נזעקנו. ביקשתי משתי עורכות-דין לטפל בעניין. הוגשה תביעה. שתי עורכות-הדין הן חנה קלוגמן וענבל רובינשטיין. שתיהן עבדו בהתנדבות, הגישו תביעה לבית-המשפט, עתירה, קודם כול כדי להוציא צו על תנאי נגד הוצאתן של האסירות מטיפול הגמילה. לאחר כמה ימים חזרה בה הפרקליטות מהתביעה להוציא את האסירות, ומאז האסירות ממשיכות את טיפול הגמילה.

היתה הסכמה של שירות בתי-הסוהר, אפילו בקשה מהם, לשנות את החוק. חברת הכנסת נעמי חזן ואנוכי טיפלנו בחוק. שר המשטרה הסכים שהחוק חשוב, התיקון חשוב להמשך, לא רק לאותן אסירות שנמצאות היום בטיפול, אלא גם לאסירות שמחכות ומתדפקות על הדלתות כדי לקבל טיפול. הן נרקומניות ורוצות להיגמל.

אני רוצה להוסיף בעניין זה, שמומחים שבאו לוועדת הכנסת שעוסקת בסמים העידו, שטיפול הגמילה המשותף לאותם אסירים ואסירות, ומדובר רק לצורך טיפול הגמילה – הטיפול המשותף ממש הועיל לבני שני המינים. כידוע, הדימוי שיש לאסירים על אסירות, ולאסירות על אסירים, עבריינים ועברייניות, הדימויים שיש לגברים על הנשים, ולנשים על הגברים, אינם דימויים טבעיים; לא הדימוי האנושי שאנחנו חיים אתו יום יום. והטיפול המשותף שינה בהם את הדימוי, ועקב שינוי הדימוי – הוא שינה בהם מאוחר יותר את היחס שיש להם איש לרעותו, או אשה לחברה. וזה מה שפותח – לאחר הטיפול, לאחר ריצוי עונש המאסר – פתח לחיים חדשים, חיים של הרבה יותר כבוד הדדי, של ראייה נכונה יותר זה את זה.

אי לכך, בשל ההצלחה של הטיפול המשותף, אנשי שירות בתי-הסוהר תומכים בתיקון הזה לחוק; הייתי אומרת אפילו, שהם שמחים שחברת הכנסת נעמי חזן ואנוכי הצענו את התיקון. אנחנו מקווים שבעקבות התיקון הזה עוד ועוד אסירות תעבורנה טיפול גמילה לקראת חיים חדשים.

אנשי שירות בתי-הסוהר ביקשו להוסיף על התיקון גם טיפול רפואי חיוני. אנחנו נענינו, ואי לכך הרחבנו את התיקון.

אני פונה לכל חברי הכנסת לתמוך בתיקון החשוב הזה, שיביא לרווחתם ולהצלחתם גם של האסירים וגם של האסירות.

אני רוצה לומר עוד משפט אחד בעניין זה, דבר שאנחנו נתקלים בו, לצערי, השכם והערב. כשדובר בחוק, עוד לפני התיקון, שיש צורך שתהיה הפרדה בין המינים בבתי-הסוהר, והטיפול בשיקומית כפי שהסברתי היה בחלקו, לשעות מסוימות, טיפול משותף – הדבר המתבקש הראשון, כביכול, היה החזרת הנשים, האסירות, לבית-הכלא בנווה-תרצה. לא חשבו לרגע, שמאחר שאסור שיהיו גברים ונשים יחד לצורך הטיפול, יוציאו את הגברים מן הטיפול. היה ברור שמחזירים את הנשים לכלא, על אף כל מאמצי הגמילה שהן כבר עברו. בזה אני רק רוצה לציין נקודה נוספת, נדבך נוסף, כדי להדגיש את האפליה שעדיין קיימת, וגם עליה כולנו מצויים להתגבר ולפעול במשותף, כדי שלא תתקיים עוד בחברה הישראלית. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי בלומנטל. אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. אני מזמינה את חבר הכנסת שאול יהלום. הוא איננו. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי חזן, אחריה – חבר הכנסת יגאל ביבי. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם שלוש דקות. נואם שלא יהיה נוכח במליאה בהיקרא שמו לא יוכל לנאום. בבקשה, חברת הכנסת חזן.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חברת הכנסת בלומנטל, אני נזעקתי לנושא הזה בערך באותו זמן ובאותן נסיבות שחברת הכנסת בלומנטל תיארה בהרחבה. ולכן אקדיש את זמני לכמה הערות כלליות לגבי הצעת החוק הזאת והצעות חוק דומות, שאנו מקווות להגיש בהמשך.

פקודת בתי-הסוהר קובעת היום הפרדה מלאה בין המינים. יש לכך שיקולים שהם ממין העניין, ושיקולים מסוימים שאני מוצאת שהם בעייתיים ביותר. אבל כתוצאה מן ההפרדה המוחלטת הנקבעת כרגע בחוק, נוצר מצב של חוסר נגישות לשירותים רפואיים, שירותי גמילה ושירותים חינוכיים אחרים. מה שהתחיל כסעיף מפלה הביא לאפליה בוטה ביותר נגד נשים. חברה דמוקרטית איננה יכולה לתת יד לאפליה על בסיס מין באופן כללי. ובוודאי ובוודאי חברה דמוקרטית אינה יכולה לאפשר מצב שבו קיים בספר החוקים של אותה מדינה חוק שמפלה ומביא לעיוות טוטלי של השוויון בין קבוצה זו או אחרת, קרי לאפליה מעשית.

לכן, הצעת התיקון לפקודת בתי-הסוהר באה לתקן עוול כפול זה – גם קיום הפרדה בין המינים בספר החוקים וגם תוצאה אפלייתית ביותר. היא מתמקדת בנושא של נגישות לשירותי גמילה מסמים ולשירותים רפואיים חיוניים.

אני רואה בתיקון לפקודת בתי-הסוהר התחלה של חקיקה נוספת, שתאפשר מחיקתם מספר החוקים של חוקים אשר מפלים בין המינים. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. אני מזמינה את חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת רענן כהן – איננו. אני מזמינה את חברת הכנסת לימור לבנת – איננה. אני מזמינה את חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם בורג – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת גונן שגב.

גדעון שגיא (העבודה):

הוא מוותר.

נעמי חזן (מרצ):

מוותר.

גונן שגב (צומת):

אני לא מוותר על שום דבר.

היו"ר א' סלמוביץ:

הוא לא מוותר, זכותו. בבקשה, חבר הכנסת גונן שגב.

גון שגב (צומת):

כבוד היושבת-ראש, חמשת חברי הכנסת הנמצאים, החוק הזה כשלעצמו הוא טוב, אבל יש לי רק הסתייגות אחת, קטנה, בתור מי שחושב שהוא מכיר קצת את המאטריה של החולים מצד אחד והאסירים מצד שני.

אין ספק שחשוב מאוד שטיפול הגמילה ייעשו במשותף, באזור משותף, בקבוצות, כמובן תוך שמירה שלא יהיו מעשי אלימות, אף שכידוע לכולנו, הנרקומנים הכבדים שבאים לגמילה אינם מסוגלים בדיוק לפגיעה גופנית מכל סוג שהוא. אבל הקטע שאותי מטריד הוא הקטע לצורך קבלת טיפול רפואי חיוני. בעצם אני אומר: יש אזור שהוא חדר בידוד – בחדר א' ישכבו אסירים, בחדר ב' ישכבו אסירות. פה חייבת לבוא הסתייגות בתוך החוק, לפי דעתי, שתהיה שמירה מסודרת, כיוון שיש אסירים בעלי רמת תוקפנות מאוד גבוהה. חלק מהאסירים הם פסיכופטים, ויש בעיות התנהגות קשות מאוד, ואז פשוט חייבת להיות שמירה כדי להגן על אותן נשים שמאושפזות באותו חדר בידוד, חדר ליד חדר. אני תומך בחוק, אבל זו הסתייגות שחייבת לבוא מצדכם כשהחוק יעבור בקריאות הבאות. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גון שגב. אני מזמינה את חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת יורם לס – איננו. אני מזמינה את אחרון הדוברים, חבר הכנסת עובדיה עלי. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית דבר, אני מבקש להביע הערכה והוקרה לחברת הכנסת נעמי בלומנטל על הצעת החוק שהניחה לפנינו.

גון שגב (צומת):

יש פה עוד שותפה.

היו"ר א' סלמוביץ:

וחברת הכנסת נעמי חזן.

עובדיה עלי (הליכוד):

סליחה, אני – – –

נעמי חזן (מרצ):

למען ההגינות, עשינו זאת יחד.

עובדיה עלי (הליכוד):

קודם כול, מה הרגישות הזאת? למען הדיוק, חברת הכנסת בלומנטל יזמה את החוק, הניחה אותו על שולחן הכנסת – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

זה היה עם חברת הכנסת נעמי חזן.

עובדיה עלי (הליכוד):

– – ואחר כך חברת הכנסת נעמי חזן הצטרפה אליה בהצעת החוק הזאת. אבל לא זה מה שחשוב, מה שחשוב – זו הצעת החוק שמונחת בפנינו, ואני מבקש להביע את הערכתי על הצעת החוק, שהיא בהחלט במקומה. אני יודע את הרגישות של חברת הכנסת נעמי בלומנטל לנושאי חברה – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

וחברת הכנסת נעמי חזן.

עובדיה עלי (הליכוד):

סליחה, אתם תכתיבו לי מה לומר? אני מבקש שתבואי, תחליפי אותי, תנאמי כאן ותגיד לי מה שאת רוצה. אני מדבר כאן בשמי, ואני מבקש את אוזנכם ואת הסבלנות שלכם.

אני עוקב אחר העבודה שלך בנושא הגמילה מסמים, בנושא הנרקומנים, בכל נושא הסמים, ואני באמת מעריך מאוד את כל מה שאת עושה. זאת חוליה נוספת, זה נדבך נוסף בעשייה הברוכה הזאת, ועל כך – מלוא חופניים ברכות.

לגופו של עניין, הצעת החוק היא טובה, משום שגם בטיפולי גמילה וגם בטיפולים רפואיים עצם ההפרדה בין המינים מבחינה מעשית היא בלתי אפשרית. אבל, מומחים אומרים שגם לו היתה

אפשרית, גם אם מבחינת עלויות ומבחינה מקצועית הדברים האלה היו ניתנים להיעשות, מבחינה מקצועית טוב היה לו היה אפשר להביא את בני שני המינים לשהות בצוותא בטיפול הזה, משום שהדבר הזה מביא לאיזו סובלימציה, לעידון בהתנהגות, ומסייע בתהליך התראפי, בתהליך הגמילה עצמו. היות שמדובר כאן באסירים, היום זה בלתי אפשרי; לפי החוק הנשים צריכות להיות לבד והגברים לבד, וכדי לאפשר להם להיות ביחד זקוקים להצעת החוק המונחת כאן. לדעתי, התהליך הזה חשוב מאוד מכל הבחינות, לא רק מבחינת חיסכון בכסף, הוא טוב גם מבחינה מקצועית.

לכן, אני מבקש קודם כול לברך אתכן, אני חושב שזו הצעת חוק טובה. אני מקווה שעם שינוי החוק גם הנהלת שירות בתי-הסוהר תקפיד על כך שהנושא יהיה תחת השגחה, ולא תהיה פריצה ולא תהיה פריצות בעקבות העניין הזה. אני משוכנע שהדברים האלה ייעשו, ואם כך הדבר, הרי נפיק את מלוא התועלת גם בתחום העלויות, גם בתחום התראפי. אני, בכל אופן, אתמוך בהצעת החוק, ואני שוב מברך עליה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בעד או נגד הצעת החוק בקריאה ראשונה והעברתה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 14) (הפרדת מינים), התשנ"ג–1993, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 14) (הפרדת מינים), התשנ"ג–1993, עברה בקריאה ראשונה – לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

חברי הכנסת, תם הדין. הישיבה הבאה – מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:18.